

הישיבה המאתיים-ושישים ואחת של הכנסת השמינית

יום רביעי, ג' אדר א' תשל"ו (4 פברואר 1976)
ירושלים, הכנסת, שעה 11:01

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ש. ז. אברמוב: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת נ. לורך: ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת מסקנות ועדת העבודה בעניין הצורך באיכלוס דירות ריקות בצפון הארץ.

ב. שאלות ותשובות

היו"ר ש. ז. אברמוב: אבקש מאת שר הבטחון להשיב על שאלות.

3371. העסקת אנשים החשודים בשחיתות על-ידי משרד הבטחון

חבר-הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום כ"ה באייר תשל"ה (6 במאי 1975):

מסתבר כי בין החשודים שנעצרו בקשר לפרשת השחיתות האחרונה במחנה חיל ההנדסה בצפון הארץ כלולים גם כאלה, אורחים וחיילים, שנעצרו כחשודים בקשר לפרשת השחיתות הקודמת שנחשפה באותו מחנה ולא הובאו אז לדיון.

אבקש להשיב לי:

1. האם הופרכו בזמנם כליל החשדות בעצורים?
2. אם כן — לאחר כמה זמן נתעוררו מחשד?
3. אם לא — כיצד לא הושעו המעורבים בפרשה הקודמת מתפקידם הצבאי, וכיצד לא נותקו היחסים עם הקבלנים האזרחיים שנחשדו?
4. האם יכול השר להבטיח לכנסת כי כל חשוד לובש-מדים מושעה מיד מתפקידו כאשר מתעורר נגדו חשד שחיתות?
5. האם יכול השר להבטיח לכנסת כי מערכת הבטחון מנתקת מיד כל קשר עסקי ואחר עם אורחים כאשר מתעורר נגדם חשד שחיתות?

שר-הבטחון ש. פרס: בשנת 1972 נערכה חקירת המשטרה הצבאית נגד שני עובדים אזרחיים בצה"ל. כתום החקירה החליטו רשויות צה"ל שלא לנקוט נגד האחד צעדים משפטיים, ואילו האחר נשפט בפני קצין שיפוט בכיר ונגזף.

2. החשדות שהביאו לפתיחת החקירה, נשאו הש"אילתה, נתעוררו במארכ 1975.

3, 4. א) באשר לחיילים, בהתאם להוראות הצבא, מוסמך מפקד בכיר להדיח מתפקידו חייל הכסוף לו עד דרגת רבי-סרן, אם סבור הוא כי יש במעשהו של

אבקש להשיב לי:

1. מה הוא הסכום השנתי שמוציא צה"ל על מפגנים אלה?
2. האם כבוד השר רואה במפגנים אלה צורך חיוני שאין לוותר עליו?
3. האם יש בדעת כבוד השר להורות על הפסקת מפגנים אלה והפניית הכספים למטרות חינוכיות יותר?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. התקציב לאירועי יום החיל המתקיימים בחילות צה"ל הסתכם בשנת 1975 ב־150,000 לירות. לא כל

לחיילים מ"י 11 חודשים ל-8 חודשים, ולחיילות מ"י 16 חודשים ל-10 חודשים.

ב. מגמת השינוי במסלול הנח"ל באה בראש וראש שונה במטרה להגדיל את תרומת החיילים והחיילות של הנח"ל באורח ישיר לבטחון השוטף והמבצעי, וכמו כן לספק את הצורך לתגבר ישובי הקו הראשון בכוח אדם בעל הכשרה צבאית וחקלאית כאחת. חיילי הנח"ל יועסקו במסלול החדש ובהתאמות, בגדודי בטחון שוטף ובתעסוקה מבצעית. חיילי הנח"ל יישבו בישובי הקו הראשון ומהם ייצאו לפעולתם, כאשר בנות הנח"ל, בתקופת השירות המוגדל שלהן, תחלפנה חיילי פלוגות המפקדה בעבודות השירותים. המסלול החדש יכשיר את כל החיילים המתאימים לכך למפקדים בצה"ל. בנוסף על האמור לעיל יועיל המסלול החדש גם מהבחינה החינוכית והתרבותית, כאשר תקופת ההכשרה החקלאית תהיה רצופה.

4526. העברת נשק מערבי למדינות ערב שבקו עימות עם ישראל

חבריהכנסת א. אבטבי שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תשל"ו (17 בנובמבר 1975):

ארצות המערב — ארצות-הברית, צרפת ואנגליה — נהגו בעבר לספק נשק לארצות ערב שאינן בקו העימות עמנו.

מסתבר שנשק זה הועבר עלידי ארצות ערב אלה לארצות ערב הנמצאות בגבול עם ישראל.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

א. היש בידי ישראל ידיעות על נשק מערבי שהגיע באמצעות ארצות ערב, שאינן בקו העימות, למדינות מצרים, סוריה וירדן?

ב. אם כן — אילו כלי נשק, ולאן?

ג. מה היתה תגובת ישראל על כך?

שר-הבטחון ש. פרס:

א.ב. ידוע לנו על מקרים אחדים שנשק מערבי הגיע למדינות שבקו העימות, כגון: מטוסי מיראז', תותחים ותותחים מתנייעים 105 ו-155 מ"מ מלוב למצרים; מטוסי אפ"ס מפרס לירדן, ומסעודיה לתירגול משולב בסוריה משטח ירדני; וכן כלי נשק אחרים של חילות משלוח ערביים המצויידים בנשק מערבי — סעודיה וכוות' — שפעלו משטחי סוריה ומצרים במלחמת יום-הכיפורים. כוח משלוח סעודי מצוי גם כיום בסוריה ובירדן.

ג. השמענו את השגותינו לפני הממשלות הנוגעות בדבר.

4580. הסעת חיילים במשאיות

חבריהכנסת י. בארי שאל את שר הבטחון ביום כ' בכסלו תשל"ו (24 בנובמבר 1975):

משרד הבטחון החליט להפסיק להסיע חיילים לסיני ולגולן באוטובוסים, ובמקום זאת להסיעם במשאיות. העילה לצעד האמור — צימצום בתקציב.

החילות שהוקצבו להם סכומים למטרות אלה מימשום, כי לא בכולם קויימו ימי חיל. היו חילות אחדים שנעשה בהם שימוש בסכומים העולים על ההקצבה שניתנה, וזאת מתוך אמצעים חיליים שתוכננו לפעילויות אחרות.

3. צה"ל רואה בימי החיל ובכנסים החיליים הק"שורים בהם תרומה למוראל החיילים ולגיבוש רוח היחידה; ואולם, מחמת הקשיים התקציביים, הוחלט לא מכבר לבטל עצרות וכנסים חיליים מרכזיים במתכונת שהיתה נהוגה בעבר ולהסתפק במפגשים צנועים במסגרות היחידות — בבסיסים, במחנות או בשדה.

4386. ביטול הכנס של חטיבת "גולני"

חבריהכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום ל' בחשוון תשל"ו (4 בנובמבר 1975):

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. האם ניתנה הוראה לבטל את הכנס השנתי של חטיבת "גולני", שנועד להתקיים ב"היכל התרבות" בתל-אביב בראשית נובמבר?

2. אם כן — מה היו הסיבות לביטולו?

3. האם לא היה באותן הסיבות עצמן כדי להביא לביטול כנסים דומים אחרים, שנתקיימו בזמן האחרון, מלווים במופעים ראווותניים (צנחנים, שריון)?

4. האם אין טעם לפגם בביטול כנס של חטיבת "אופירה" דווקא, שאמור היה להתקיים ברובו על בסיס של התנדבות ובתקציב מוגבל, כאשר רק לפני שבועות ספורים נערכו כנסים אחרים ברוב מוזמנים וברוב תקציב?

שר-הבטחון ש. פרס:

1. התשובה חיובית.

2. עקב קשיים תקציביים הוחלט לא מכבר לבטל את העצרות והכנסים החיליים במתכונת שהיתה קיימת בעבר ולהסתפק במפגשים צנועים במסגרות יחידות — בבסיסים, במחנות או בשדה. ההחלטה נקבעה עקרונית וללא קשר עם כנס זה או זה, ומחמת העיתוי הסמוך להחלטה היה זה כנס "גולני" בתל-אביב שבוטל לראשונה.

4497. השינויים במסלול השירות בנח"ל

חבריהכנסת א. אבטבי שאל את שר הבטחון ביום י"ג בכסלו תשל"ו (17 בנובמבר 1975):

לאחרונה נמסר על שינויים במסלול השירות בנח"ל.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

א. מה הם השינויים שנעשו במסגרת?

ב. מה היא מגמת השינוי?

שר-הבטחון ש. פרס:

א. השינויים הנעשים במסלול הנח"ל באים בראש וראשונה להגדיל את תקופת השירות הישיר בתח"קידים צבאיים, לעומת המסלול הקודם, כך שמספר החודשים בשירות ללא תשלום (של"ת) יופחת —

אבקש לדעת:

1. האם המידע דלעיל נכון?

2. אם כן — מי אמורים להיות נהגי המשאיות שתסעה חיילים, ומה הכשרתם בהובלת נוסעים משך שעות רבות ורצופות?

3. כלום נשקל החשש לאירוע תאונות דרכים חמורות עקב ההסעה במשאיות?

4. כלום אין ניתן לצמצם בהוצאות רכב אחר העומד לרשות צה"ל ולרשות משרד הבטחון, ולהשאיר הסעת חיילים באוטובוסים לסיני ולגולן בעינה?

5. האם אין מנוס מן הצעד האמור?

שר-הבטחון ש. פרס:

15. המידע אינו מדויק. הסעות חיילים בסופי שבוע מתבצעות, כבעבר, באוטובוסים. בהסעות למרחקים קצרים בלבד מסיעים חיילים גם במשאיות, והדבר נהוג זה זמן רב.

4599. אמצעים למניעת תאונות דרכים בצה"ל

הכרזת הכנסת ש. ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר הבטחון ביום כ"ו בכסלו תשל"ו (30 בנובמבר 1975):

"בחדשות התחבורה" פורסם שבשנה שעברה נהרגו בתאונות דרכים 69 חיילים ו-900 נפצעו.

בהתחשב בעובדה המצערת שבתאונות דרכים קיפחו את חייהם 69 חיילים ורבים מבין הנפגעים נשארו נכים, רצוני לשאול את כבודו:

אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט משרד הבטחון כדי להקטין את הקטל בדרכים ולמנוע אבדן חיים יקרים של חיילים בתאונות דרכים?

שר-הבטחון ש. פרס:

הפרטים שפורסמו ב"חדשות התחבורה" אינם מדויקים. מספר החיילים שנהרגו או נפצעו בתאונות דרכים בצה"ל — לא בתאונות דרכים אזרחיות — נמוך בהרבה מזה שפורסם.

במבצע לצימצום התאונות בדרכים בחודשים מאי-יולי 1975 ביצעה המשטרה הצבאית פיקוח מוגבר בדרכים. בתקופה זו אכן חלה ירידה של 38% במספר הנפגעים בצבא לעומת התקופה המקבילה אשתקד. החל מהמחצית השנייה של חודש דצמבר 1975 הופעלה מחדש מערכת הפיקוח המוגבר בדרכים, ויש לקוות שזו תביא ירידה נוספת במספר הנפגעים. פרט לפיקוח בדרכים מתנהל מיבצע הסברה מתמיד בגלי צה"ל וב"מחנה", הכולל שידורים "חיים" תוך כדי תנועה, עצות ואזהרות לנהגים.

4743. התנסות התנועה לארץ-ישראל שלמה כמחנה צבאי

הכרזת הכנסת י. שריד שאל את שר הבטחון ביום י"ג בטבת תשל"ו (17 בדצמבר 1975):

אבקש מאת כבודו להשיב לי:

1. האם יכול השר לאשר את הידיעה שהנהלת התנועה למען ארץ-ישראל השלמה התכנסה לישיבה

במחנה צבאי (מחנה קדום בשומרון), ביום ב', 15 בדצמבר 1975?

2. האם קרה אי פעם בעבר שמוסד של תנועה פוליטית כל שהיא התכנס במחנה צבאי?

3. האם נתקיים הכינוס של הנהלת התנועה למען ארץ-ישראל השלמה במחנה הצבאי באישור שלטונות צה"ל?

4. אם כן — מה היו השיקולים למתן אישור כזה?

5. אם לא — מה בדעת השר לעשות כדי למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד?

6. האם שוקל השר נקיטת צעדים נגד אלה שאיפשרו קיום הכנס במחנה?

שר-הבטחון ש. פרס:

16. בתחום המחנה הצבאי קדום נקבע, באישור הממשלה, שיכון זמני לאזרחים מגרעין "אלון מורה". תנועת האזרחים אל מגוריהם חפשי, וכן חפשים הם להזמין אליהם אזרחים. אין צה"ל בודק דעות האזרחים האזרחים וכן אינו מקיים פיקוח על הנעשה במבנים שמתגוררים בהם האזרחים. עם זאת, צה"ל לא נתבקש ולא נתן כל אישור לקיום כנס כלשהו בתחום המחנה הצבאי.

4784. התחרות התעשייה הצבאית עם מפעלי תעשייה אזרחיים

הכרזת הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום י"ט בטבת תשל"ו (23 בדצמבר 1975):

הובא לידיעתי כי לאחרונה מתרחבת פעילות של שיווק מוצרים לשוק האזרחי על-ידי מפעלים ממלכתיים ובטחוניים של התעשייה הצבאית, שהוקמו ומומנו בכספי הציבור למטרות צבאיות בלבד.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם נכון כי מפעל התעשייה האווירית בבאר-שבע מייצר עגורנים וכלי הרמה אחרים לשוק האזרחי ומשתתף במכרזים אזרחיים?

2. האם נכון כי מפעל "עשות אשקלון" של התעשייה הצבאית ומפעל "מנועי ארו" הנמצא בחסותו מייצרים מכונות למעליות נוסעים ומנועים חשמליים רגילים ומשווקים אותם לשוק האזרחי?

3. האם נכון כי תע"ש מתחרה עם גופים אזרחיים בהספקת ציוד לתחנות הכוח המתוכננות על-ידי חברת החשמל?

4. אם נכון המידע לעיל, מה מדיניות משרד הבטחון בנושא התחרות של התעשייה הצבאית עם מפעלי תעשייה אזרחיים בייצור ובשיווק מוצרים המתאימים לשוק האזרחי?

שר-הבטחון ש. פרס:

הנחת השואל שהמפעלים הנזכרים הוקמו ומומנו למטרות צבאיות בלבד בטעות יסודה.

במסמכי היסוד של החברה "התעשייה האווירית לישראל בע"מ", בחוק החברות הממשלתיות ובהחלטות הממשלה בדבר הקמת חברת "עשות" אין כל הגבלה של ייצור ושיווק מוצרים אזרחיים.

— שאילתות ותשובות (פרס, נוף, אברמוב, לבנבראון); הצעות לסדר-היום (אברמוב, טובי) —

לשאלות 3-1: עקרונות, התשובה חיובית.

לשאלה 4: מדיניות משרד הבטחון מושחתת על העקרונות הבאים: א. להפעיל ולפתח את התעשיות הבטחוניות על-מנת להבטיח ייצור יעיל של הנשק, החימוש והציוד הדרושים לצה"ל, באיכות, בכמות ובמחיר עדיף הדרושים; ב. לנצל את הנסיון, הידע ויכולת הייצור שהצטברו בתעשיות אלה לפיתוח אפשרויות יצוא; ג. להעמיד את הפוטנציאל הגלום בתעשיות אלה גם לרשות המשק הישראלי בתנאי תחרות שווה עם החברות הפועלות בארץ באותם תחומים ועם חברות-חוץ המשווקות לישראל.

התעשיות הבטחוניות פתוחות לתחרות יצרנים ישראלים אחרים ברוב הנושאים ורוכשות מיצרנים מקומיים מוצרים ושירותים במאות מיליוני לירות לשנה, וזאת בנוסף על ההזמנות הישירות של מערכת הבטחון מיצרנים מקומיים בהיקף ניכר.

4861. ידיעה ברב"ר החדרת אנשי קומאנדו על-ידי מצרים לאזור שפונה על-ידי צה"ל

חברי-הכנסת ע. נוף שאל את שר הבטחון ביום ד' בשבט תשל"ו (6 בינואר 1976):

בידיעה שהתפרסמה בעתון "מעריב" בתאריך 31 בדצמבר 1975 נאמר כי מצרים החדירה לאזור רצועת החוף במזרח מפרץ סואץ, שפונה על-ידי צה"ל בסוף נובמבר, אנשי קומאנדו הלוכשים מדים של שוטרים. ועוד נאמר כי מחסומי כוח החירום לא בודקים אנשי צבא וציוד מצריים המועברים לרצועה.

אודה לכבודו אם יואיל להשיב לי:

1. האם נכונות העובדות האמורות בפירסום הנ"ל?
2. אם כן — האם אין זה נוגד את ההסכמים הקשורים בסיני?
3. האם תעשינה פעולות לשם מימוש קיומם של ההסכמים כלשונם וכרוחם?

ג. הצעות לסדר-היום

1. שלילת רשיונות מתושבי סחנין ועראבה לכניסה לאדמותיהם על-ידי שלטונות הצבא

שר-הבטחון ש. פרס:
3-1. לפי דרישתנו עורך האו"ם ביקורת קפדנית ביותר בכניסות לאזור מסדרון הנפט. אנו מזכירים לאנשי או"ם חובה זו מדי פעם בפעם וידוע לנו שהם מייחסים לנושא חשיבות רבה ומקפידים לבדוק ביסודיות את האנשים והמטענים הנכנסים לאזור. לגופו של עניין אין בידינו הוכחות לשם הגשת תלונה לאו"ם.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
רשות לשאלה נוספת לחברי-הכנסת נוף.

עקיבא נוף (הליכוד):
האם קיימים מנגנון או שיטה כל שהם אצלנו שאנו אמנם מפקחים באמצעותם על האו"ם אם הוא מבצע את תפקיד הביקורת באופן קפדני?

שר-הבטחון ש. פרס:
כידוע לך, פרט לביקורת של האו"ם מצולם השטח; על דעת שני הצדדים, באמצעים של צד נוסף. זה מהווה ביקורת נוספת.

4890. הכשרת קרקע במחנה קדום כשביל מתנחלי סכסטיה חברי-הכנסת א. לבנבראון שאל את שר הבטחון ביום ט' בשבט תשל"ו (11 בינואר 1976):

הנני שואל:

1. באיזה פורום ממשלתי נתקבלה ההחלטה להתחיל בעבודות הכשרת הקרקע, בשטח של כ-200 דונאם הצמוד למחנה קדום, כדי להעביר למקום זה את מתנחלי סכסטיה?

2. האם נתנה הממשלה את אישורה להפוך מקום זה למקום התנחלות קבע של אנשי "גוש אמונים"?

שר-הבטחון ש. פרס:
1. בשטח שנתפס בעבור מחנה קדום עוד בשנת 1970 הוכשרו כ-200 דונאם, לא 200 דונאם, כדי להעמיד עליהם קאראוואנים לשיכון המתנחלים.
2. התשובה שלילית.

חנא המונה כ-3,000 תושבים, יש שטחי קרקע נרחבים שהתושבים מעבדים אותם ומתקיימים בעזרתם. בחלק הצפוני של האזור הזה מתגוררים אנשי ערב-אסואד, כ-3,000 במספר. אזור זה ידוע בז'ארגון של הממשל הצבאי כ"אזור 9" שהוכרז, עם צירוף הגליל למדינת ישראל, כאזור סגור המיועד לתמרונים צבאיים. תושבי האזור קיבלו מאז ועד היום מאת שלטונות הצבא רשיונות כניסה לשטח לתקופות של שלושה חודשים, שחודשו מדי פעם בפעם, וזאת כדי לעבד את אדמיתיהם.

התושבים סבלו לא מעט מסגירת האזור ומהיות שטח אימונים צבאיים. רבים התושבים שנפצעו והיו אף

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, אנו עוברים עתה להצעות לסדר-היום והצעות חוק. רשות הדיבור לחברי-הכנסת טובי, שיעלה את הצעתו בנושא: שלילת רשיונות מתושבי סחנין ועראבה לכניסה לאדמותיהם על-ידי שלטונות הצבא.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, בגליל המרכזי קיים מקום רחב-ידיים המוקף בכמה כפרים ערביים, מהם: סחנין, עראבה, דיר-חנא, עילבון, נחף, דיר-אל-עסד ובוועינה. לתושבי הכפרים האלה, במיוחד סחנין המונה כ-10,000 תושבים, עראבה המונה כ-7,500 תושבים ודיר-

מול סערת הרוחות הכללית של תושבי הכפר מעיליה ותושבי כפרי הסביבה ביקש התובע הכללי של המדינה לדחות את התביעות המוגשות נגד תושבי הכפר מעיליה. אך תכניות ההפקעה השונות לא בוטלו, והסכנה של נישול התושבים הערבים מאדמתם ממקומות שונים קיימת. התכנית לנשל את תושבי הנגב הערבים הב-דואים מבעלותם על שטחים נרחבים המתקברים ליותר ממיליון דונאם קיימת, ומורזים אותה.

נישול הבדואים בפיתחת-רפיח, שהיום שוב מסעיר את דעת-הקהל, אינו שונה במהותו מפעולות נישול התושבים הערבים מאדמותיהם. ואני רוצה להביע את המחאה הנמרצת של סיעתנו נגד פעולות נישול אלה.

במסגרת ההסתערות המחודשת הזאת של השלטונות להפקעת אדמה נוספת מידי האוכלוסיה הערבית, במסגרת התכנית לייחוד הגליל המוכרות בריש גלי, רואים תושבי הכפרים סחנין, עראבה, דיר-חנא, ערב-אסאעד וכפרים אחרים את הצעד התמור של הפסקת מתן רש-יונות הכניסה לאזור 9, למען יוכלו להגיע לאדמותיהם ולהבטיח המשך עיבודן. כצעד לקראת הפקעת בעלותם על הקרקע באזור הוה.

חברי הכנסת, מאז קום המדינה נישלו השלטונות וממשלים לנשל את התושבים הערבים מאדמותיהם. הפעולה המתמדת של נישול האוכלוסיה הערבית מאד-מותיה בוצעה בדרכים שונות ומשונות: באמצעות חוקי קרקע מיוחדים, באמצעות פעולות מעוותות של הסדר קרקע ותביעות שרירותיות של המדינה, באמצעות סגירת אזורים על-ידי הצבא והפקעתם בסוף, באמצעות חוקי קרקע שרירותיים המנוגדים לזכויות האלמנטאריות של האדם, באמצעות צעדים מינהליים פוגעים, כמו סגירת אזור 9, ואחר כך מניעת התושבים מלהגיע לאדמותיהם. בדרכים אלה ממשיכים השלטונות לבצע פעולות הפקעת הקרקע מהתושבים הערבים ולפגוע בזכויותיהם.

מדיניות נישול התושבים הערבים מאדמתם, שעבדו אותה, הוציאו ממנה את לחמם, הפריחו אותה בזיעתם ובעמלם במשך דורות, היא מדיניות שהגזענות מונחת ביסודה. אפשר לקרוא למדיניות זו פיתוח, אפשר לקרוא לה פיזור האוכלוסיה, אפשר לקרוא לה גאולת האדמה. וצריך לשאול: לגאול ממי? מהתושבים הערבים? האם לא אורחי המדינה הם? אפשר לקרוא לה תחזרת בעלות הלאום והמדינה על הקרקע. גם התושבים הער-בים הם חלק מהמדינה. ויש הקוראים לה גם, ישר וללא הסוואה, פעולות ייחוד. אך בסופו של דבר זוהי מדיניות גזענית כלפי התושבים הערבים, וכל מי שיש לו מצפון אנושי חייב להתנגד לה.

א-אפשר להשלים עם מדיניות זו, המכוונת לעקור עם מאדמתו כדי לבנות על חורבותיו, כביכול, עם אחר. דבר זה בימינו הוא בעוכרי שני העמים, בעוכרי היחסים ביניהם, שצריכים להיות יחסיים לא אחוה ושיתוף פעולה. במדיניות זו מעמיקים תהומות ביחסים בין שני העמים, פוגעים ביסודות החוק והצדק האנושי, ומעוותים בסופו של דבר את מוסר החברה כולה.

התושבים הערבים, יחד עם זה, לא ישלימו עם תכניות נישולם מאדמתם, לא בגליל ולא בנגב, לא בכפר-קאסם ולא במעיליה, לא בסחנין ועראבה ולא בדיר-חנא וערב-אסאעד. הם ייאבקו בכל הדרכים הצי-

שנהרגו מאש האימונים. בתים רבים בכפרים ניוקו, צאן הלך לאיבוד, רועים לא מעטים נהרגו, למרות כל אמצעי הזהירות שהצבא נוקט. אף-על-פי-כן המשיכי התושבים, על אף כל הסכנות, לעבד את אדמתם כי את לחמם הוציאו ממנה, כאשר נגזר עליהם להשקותה לא רק בזיעתם אלא גם בדמם.

התושבים לא חדלו לתבוע את ביטול השטח כאזור אימונים, לא אחת תבענו אף בכנסת לבטל את השטח כשטח אימונים. היה זמן, לפני שנים מספר, כאשר בן-גוריון היה שר הבטחון והבטיח לבטל את האימונים הצבאיים שם ולהעביר את האימונים הרחק מהשטחים הבנויים והצפופים אל הנגב. אולם הדבר לא התממש והמצב נמשך כפי שתיארתי אותו. לפני שבועיים, בערך, הודיעו שלטונות הצבא לתושבי הכפרים סחנין, עראבה, דיר-חנא ואחרים, וגם לתושבי ערב-אסאעד, שלא יחדשו את רשיונות הכניסה שלהם לשטח "אזור 9" ותוקף הרשיונות שבידיהם פג. איסור זה הוטל בעת שבאזור הנ"ל יש שטחים נרחבים ורועים והתושבים חייבים לטפל בהם, ולא — יירקב היבול ועבודתם תלך לטמיון.

לא ניתנו לתושבים שום הנמקות והסברים לצעד חמור זה. אולם באותו זמן פורסמו בעתונות ידיעות על התכנית החוזרת ומתפרסמת מדי פעם בפעם, שבדעת הממשלה להעביר את ערב-אסאעד מכפרם באזור אל ואדי-סלאמה שבסביבות הכפר מוג'אר או אל הכפר מכו, שם קיימת תכנית לבניית כפר לריכוז המגורשים מערב-אסאעד ואולי גם ממקומות אחרים. זה שנים אין נותנים לאנשי ערב-אסאעד רשיונות לבנות בתים. השלטונות הרשו להם בתים מספר בטענה של בנייה בלתי-חוקית, פירקו את בית-הספר שלהם, סתמו את בארות המים, וכל זה בכדי לאלצם לנטוש את מקומות מגוריהם ואת אדמתם.

תושבי הכפרים סחנין, עראבה, דיר-חנא ואחרים חרדים מאוד שצעד זה קשור בתכנית להפקעת אדמור-תיהם בשטח זה. חששותיהם גוברים גם נוכח הפירסומים על תכניות להפקעת שטחי קרקע נרחבים של התושבים הערבים בצפון, לשם זירוז מה שנקרא "ייחוד הגליל", חלקים מאזור זה, בצפון, שהיו בבעלותם של תושבי הכפרים בוועיה, דיר-אל-עסד ונחף, הופקעו בזמנם להקמת כרמיאל, ועכשיו מדובר על הפקעת חלקים נוספים.

חוזרות ומתפרסמות הידיעות על התכנית להפקיע יותר מ-20,000 דונאם אדמה בגליל, שרוב רובה בבעלות תושבים ערבים.

באחרונה צפה הפרשה הכאובה של נסיון מצד מינהל מקרקעי ישראל להשתלט על כ-3,000 דונאם שהם בבעלות תושבי כפר-קאסם הפצוע. אך בזכות הסערת הגדולה שקמה בציבור, גם בציבור היהודי, הוק-פאו בינתיים המשפטים שניהל מינהל מקרקעי ישראל נגד תושבי כפר-קאסם.

עתה סערה חדשה אוחזת בתושבי הכפר מעיליה בצפון, כשמינהל מקרקעי ישראל שוב תובע לסלק את ידם משטחי קרקע נרחבים הנאמדים בקרוב ל-11 אלף דונם אדמה, וזה תוך העלמות מזכיות תושבי הכפר ומהסכמים שהם הגיעו אליהם עוד בימי המאנדאט, עם מחלקת הסדר הקרקעות.

מיעים מעל במה זו צריך לדייק. לא כאן המקום להשמיע את העמדה המפורסמת שאנחנו עוסקים בגזענות, חבר-הכנסת טובי.

האם זו מדיניות גזענית? האם זו גזענות? אתה יודע מה היא גזענות.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
לנשל תושבים ערבים מן הקרקע, מפני שהם —

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

לנשל מקרקע שאינה שייכת להם, שמעולם לא היתה שלהם — האם זו גזענות? האם כך אתה מדבר? זה רק מראה מה קורה למלים בפיו, ואבדן טוטאלי של חוש אבחנה. אבל זה באופנה. אתה בור-דאי מייצג דמוקראטיה, אני מייצג גזענות; קדאפי מייצג דמוקראטיה, אני מייצג גזענות.

אך צה"ל מתיר בשטחים אלה מרעה בשעה שאין נערכים אימונים בשטח וכאשר אין נשקפת סכנה לחיי הרועים או לרכושם. מתוך התחשבות בתושבים הוצ' או גם הוראות בטיחות חמורות למניעת היפגעותם. עם כל זאת מקשות תנועת התושבים והבנייה הבל-תייחוקית יותר את מימוש ייעודו של השטח לצרכים צבאיים, המעוגן, כאמור, בחוק.

במשך השנים הוצעו לתושבים, במשאומות, פתרונות שונים, שעשויים היו להיטיב את בטחונם ואת תנאי דיוורם והשירותים שהם נהנים מהם; הכל מדי-ניות גזענית. הציעו להם בשם הגזענות קרקע תמורת קרקע; בשם הגזענות הציעו להם בית תמורת חור-שה; בשם הגזענות הציעו להם שירותים מפותחים תחת תנאים ירודים; אך הם דחו פתרונות אלה. זאת על אף הפגיעות ברכוש ובנפש שהיו בלתי-נמנעות כתוצאה מהאימונים. אנשים נפגעו, נכנסו לשטח האש ללא רשות בשעה שהיתה שם אש.

כיוון ששטח 9 הוא שטח האימונים העיקרי של צה"ל בצפון הארץ — אין לנו צפון אחר — וחיו-ניותו רבה למערכת ההדרכה הצבאית, הוחלט לאח-רונה, מתמדת צרכי הבטחון, להביא למימוש ייעודו הצבאי של השטח כפי שיועד לו מאז קום המדינה בהתאם להגדרתו המשפטית, ולהפעילו בהדרגה למ-טרות אלה. מובן כי דבר זה ייעשה לאחר הודעה מתאימה ואזהרה לתושבים של השטח, ותוך נקיטת צעדים מצד הרשויות כדי לאפשר מציאת פתרון יישובי הולם בשבילם. מן הגופים העוסקים בדבר נמסר לנו כי בין היתר מתוכננת הקמתה של עיירה בדואית באזור הסמוך לגבולות השטח במזרחו ובמקצת גם בתוך תחומו.

לאור הדברים האלה, אדוני היושב-ראש, אני מב-קש להסיר את ההצעה מעל סדר-היום.

הי"ר ש. ז. אברמוב:
חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות.

מאיר פעיל (מוקד):
כבוד היושב-ראש, יש לי הצעה.

זלמן שובל (הליכוד):
זה היה ברור שיש לו הצעה. חיכיתי לזה.

בוריות להגנת זכויות היסוד שלהם, ומצפים שכל בעל מצפון ואחריות לאומית בישראל יתמוך במאבק צודק זה.

בהצעה זו לסדר-היום אנו מעלים מעל במת הכ-נסת את זעקתם של תושבי הכפרים שמסביב לאזור 9. אנו קוראים לשלטונות להחזיר לתושבי הכפרים סחנין, עראבה, דיר-חנא וערב-אסואעד את רשיונות הכניסה לשטח הסגור הנ"ל, ולאפשר להם לעבד את אדמתם; (ב) לבטל שטח זה כשטח אימונים צבאיים ולהעבירו לדרום הארץ; (ג) לנקות את השטח באופן יסודי ממוקשים ומפצצות ולאפשר לתושבי המקום לע-בד את אדמותיהם ללא סכנות; (ד) לצרף את האזור הנ"ל לשטח שיפוטן של הרשויות המקומיות הסמו-כות; (ה) למנוע את עקירתם של תושבי ערב-אסואעד, ולאפשר להם לחיות במקומם ללא הפרעה.

למען לברר צעדי הממשלה ומדיניותה בנוגע לא-זור זה ולהביא למימוש התביעות הצודקות הנ"ל הננו מציעים לקיים דיון דחוף בכנסת.

הי"ר ש. ז. אברמוב:
רשות הדיבור לשר הבטחון, לתשובה.

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מאז קום המ-דינה ועד היום משמשים את צה"ל, לצרכי אימונים, שטחים שונים במדינה. מן הבחינה המשפטית מוכ-רים שטחים אלה כשטחים סגורים, בהתאם לתקנה 125 לתקנות ההגנה (שעת-חירום), 1945. הכרזה זו אינה משנה זכויות בקרקע הקיימות על-פי דין, או פוגעת בהן, כי אם קובעת כי הכניסה לתחומי הש-טח והיציאה ממנו טעונה היתר מן הרשות הצבאית.

השטח שחבר-הכנסת טובי מדבר עליו הוא שטח 9 שבגליל המרכזי, והוא משמש לאימונים עוד מימי השלטון המאנדטאטורי, מאז 1944. הוא הוקטן בשנת 1971. הוא עומד היום על 60,297 דונאם קרקע. אולם על אף האיסור החוקי, והגם שהשטח משמש באורח מתמיד ורצוף לאימוני צה"ל, מתגוררים במרכזו ללא היתר כ-1,500 בדואים, במספר רב של ריכוזים. מס-פרם של אלה גדל בהתמדה, גם על-ידי משפחות הבאות מחוץ לשטח, והם נעים בשטח למרות הס-כנה, ואף הקימו מספר ניכר של מבנים, 380 מבנים, ללא רשיון. חבר-הכנסת טובי, גם מעל במה זו צריך קצת לדייק. אינו מין מדיניות גזענית זאת, כאשר לא מרשים לבנות בתים ללא רשיון, באיוו זכות הם בנו את הבתים? האם זו אדמה שלהם? האם זה שטח שלהם?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
הם גרים שם מדורי דורות.

יוסף תמיר (הליכוד):
גרוע מזה: בונים ולא הורסים.

ש"ר-הבטחון ש. פרס:

כאן מן הראוי להוסיף כי כ-75% מקרקעות אלו הם אדמה ממשלתית; היתר — אלה קרקעות של טר-שים והרים שאינם מתאימים כלל לעיבוד אינטנסיבי. אפשר להתווכח על דעות. אבל לגבי עובדות שמש-

חוברת ט"ו, ישיבה רס"א

— הצעות לסדר-היום (אברמוב, טובי, פעיל, פרס, זילברברג) —

כות לעשות זאת בלי יומה והצעה משותפת של שני חברי הכנסת הנכבדים. לאור זאת — — —

מאיר פעיל (מוקד):

סלח לי, כבוד שר הבטחון, אתה אומר דברים שאין להם טעם ואין בהם צדק. אני מכיר את שטח 9 טוב ממך, ואם אני מציע שהנושא יועבר לוועדה, אני יודע מה אני אומר. אל תחבר אותי אל שכונות רעיוניות שאינני שייך אליהן.

שר-הבטחון ש. פרס:

לא אני מחבר אותך, אלא על-פי הסכמתך אתה התחברת בעקרון להצעה אחרת. בכל זאת אני עומד על הצעתי — — —

מאיר פעיל (מוקד):

אל תעזור לי לחשוב עד הסוף. אם היית חושב עד הסוף, היית מגיע למסקנות ממש כמוני.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חבר-הכנסת פעיל, תפסיק, בבקשה.

שר-הבטחון ש. פרס:

כאשר אתה חושב עד הסוף, מן הדין שתתחיל לחשוב מהתחלה.

אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום של הכנסת.

אברהם זילברברג (המערך):

רצוי שחבר-הכנסת פעיל יחלק את הזכויות שלו ל-120 חברי כנסת. הוא לוקח לעצמו יותר מדי.

מאיר פעיל (מוקד):

תודה רבה לך, חבר-הכנסת זילברברג, יש לי זכויות משלי בזכות הרעיונות שאני מייצג.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חבר-הכנסת פעיל, תפסיק בבקשה.

חבר-הכנסת טובי, האם אתה מסכים להצעתו של חבר-הכנסת פעיל להעביר את הנושא לוועדה?

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

קודם יש ההצעה שלי לקיים דיון בכנסת.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לפנינו שלוש הצעות. נצביע קודם כל על הצעתו של חבר-הכנסת טובי לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

בעד ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת — מיעוט

נגד — רוב
נמנעים — 2

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת לא נתקבלה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לאחר שנצביע על שתי ההצעות האלה נשמע מה הצעתך.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

אולי נשמע את ההצעה השלישית לפני ההצבעה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אני מוכן לשמוע מה הצעתך, חבר-הכנסת פעיל.

מאיר פעיל (מוקד):

הצעתי: להעביר לוועדה, ואני רוצה לנמק אותה בקיצור. אבל, אדוני היושב-ראש, על-פי מה שתחליט יהא הנהל.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

בבקשה, חבר-הכנסת פעיל, נמק את הצעתך להעביר את הנושא לוועדה.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה לנמק בקיצור גמיר מדוע יש טעם להעביר את בעיית שטח האימונים 9 לבדיקה לוועדה מוועדות הכנסת.

אל לנו להסיר בקלות-ראש את הבעיה מסדר-יומה של הכנסת ולהסתמך רק על נתוני משרד הבטחון ושר הבטחון, עם כל הכבוד להם. לאחר יותר מדור של תלינות וקובלנות ואף סערות ציבוריות הגיע הזמן שהכנסת תסכים להטות אוזן לקולם של התורבים הערבים של האזור ותעביר את בעיית שטח האימונים מס' 9 לוועדת הפנים של הכנסת, כדי שוועדה זו תבדוק את הבעיה מכל צדדיה ותמליץ על פתרון חדש — אולי יהיה זה הפתרון הישן — לטווח זמנים ארוך. נדמה לי שוועדת הפנים — אולי בתיאום עם ועדת החוץ והבטחון — שבראשה עומד היום איש הליכוד חבר-הכנסת יורם ארידור, יכולה לבדוק את הנושא באובייקטיביות. הוועדה תשקיע בו חודש, חודשיים של בדיקה, ואם תסכם שההצעות שהציע שר הבטחון בשם הממשלה הן הסבירות, נדמה לי שבאורח אוטומאטי יהיה להן גיבוי ציבורי הרבה יותר מקיף. אם תגיע למסקנות אחרות, גם להן יהיה גיבוי ציבורי גדול, ונדמה לי שבעיה קטנה כזאת, המטרידה את הציבוריות הישראלית כדי דור, תוכל בדרך זו לבוא על פתרונה. מסיבה זו נראה לי שהיינו עושים בחכמה אילו היינו מעבירים את הנושא לוועדת הפנים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר הבטחון.

שר-הבטחון ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבין שחבר-הכנסת פעיל ניסה לעשות תפאורה ו"מסג" לעמדתו של חבר-הכנסת טובי. לקום ולהגיד בתמימות מעל הבמה הזאת שיש כאן אינפורמציה של משרד הבטחון ואינפורמציה של חבר-הכנסת טובי, שיש כאן מדיניות גזענית ויש כאן חכמת הישוב ולכן אל נחליט ונעביר את הנושא לוועדה — זה במפורש לא נראה לי. יש ועדות בכנסת, ואם אחד מחברי הוועדה ירצה לברר את עניין שטח 9, יש לו כל הסמך

בישראל. הנה, כרגע, אנו עוסקים בבעיית ריכוז קר-קעות לצורך איכלוס הגליל, פיתוח הגליל ושילוב האוכלוסיה בגליל. אין צו חיוני יותר מאשר לממש תכנית זו, אבל, חברי הכנסת, אם אנחנו רואים לנגד עינינו חובה לאומית ציונית עליונה לממש צו אי-כילוס הגליל, שילוב האוכלוסיה ופיתוח הגליל, אנחנו חייבים לדעת שיש בעיית הקרקעות של הציבור הערבי בגליל. לא נוכל למצוא פתרון לבעיה הזאת אם לא נקים ועדה לתיכנון כלכלי של הכפרים הערביים. כאשר תושבי מעיליה או של כפרים אחרים בגליל זועקים שיש בעיה קרקעית, חייבים היינו אנחנו להאזין לבעיה הזאת. אין שום סתירה בין מימוש תכנית איכלוס הגליל, שילוב האוכלוסיה ופיתוח הגליל לבין פיתוח ותיכנון כלכלי של הכפרים הערביים.

חברי הכנסת, רק אם נכין תשובות ברורות לתיכ-נון כלכלי של הכפרים הערביים תהיה לנו האפשרות לא רק להיות צודקים במדיניות איכלוס הגליל, שיהיה לוב האוכלוסיה ופיתוח הגליל, אלא גם להיראות צודקים. לכן ביקשתי רשות להימנע ונמנעתי מלהצביע להעביר את הנושא הזה לדיון בוועדה, כי אינני מסכים לחלוטין עם סגנון דבריו של חבר-הכנסת טורבי. אבל אני מדגיש לפני חברי הכנסת מעל במה זו כי מדינת ישראל חייבת להקים ועדה לתיכנון כלכלי של הכפרים הערביים. רק אז נהיה מסוגלים גם להיראות צודקים במימוש תכנית פיתוח הגליל, איכלוס הגליל, ושילוב האוכלוסיה.

ארי אנקוריון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מבקש רשות להערה לסדר: אני חושב שלא היתה עכשיו לחבר-הכנסת לין זכות להנמקת הימנעות, מאחר שהודעתו לא היתה על דעת סיעתו, וזה בניגוד לפראקטיקה. לכן אני מבקש לרשום את הדברים האלה.

אמנון לין (הליכוד):

לידיעתך, הודעתי היתה בהסכמה ובעצה אחת עם הנהלת הסיעה.

ארי אנקוריון (המערך):

אם הודעתך היתה על דעת הסיעה — בבקשה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

כדי למנוע כל ספק רצוני לומר שהרשות ניתנה לחבר-הכנסת לין לנמק את ההימנעות על דעת סיעתו.

מועז מואב (יעד — תנועה לזכויות האזרח):

אנחנו רוצים לתמוך בהנמקה להימנעות של חבר-הכנסת לין.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אני ממעיד להצבעה את הצעת שר הבטחון שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

הצבעה

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

אמנון לין (הליכוד):

אני מבקש רשות להודעה על הימנעות.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

נצביע על הצעתו של חבר-הכנסת פעיל להעביר את הנושא לוועדה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדה לא נתקבלה.

אמנון לין (הליכוד):

אני מבקש רשות להודעה על הימנעות.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

בבקשה, רשות הדיבור לחבר-הכנסת לין, להודעה על הימנעות.

אמנון לין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אינני צריך להציג את עצמי ולאמר מעל במת הכנסת שאינני מסכים אף לא למלה אחת שנאמרה כאן עליידי חבר-הכנסת טובי.

חיים קורפו (הליכוד):

רק בגלל זה כדאי היה שתימנע.

אמנון לין (הליכוד):

יותר מזה, צריך הייתי לעמוד על הבמה הזאת ולהסביר כמה קשה היה לי לשמוע אפילו רק משפט אחד על הגזענות שלנו וכן הלאה; אבל כאשר אמר חבר-הכנסת טובי בתחילת דבריו שמדינת ישראל צריכה פה את הגליל אליה — די היה בזה כדי להצביע עד איוז מידה יש זרות בין הבית הזה לבין מציע ההצעה לחבר-הכנסת טובי.

אולם כאשר אני ביקשתי את הרשות להימנע, כוונתי היתה להסביר לחברי הבית הנכבד הזה כי אל לנו להקל בסוגיה הזו שעורר כאן חבר-הכנסת טובי. בשעתי, בכנסת השישית, הגשתי הצעה לכנסת להקים ועדת תיכנון כלכלית לכפרים הערביים. מאז הכנסת השישית ועד היום לא מצאה מדינת ישראל שום דרך להקים ועדת תיכנון כלכלית לכפרים הערביים

2. גניבות נשק ממחסני הצבא

יצחק שמיר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לעתים נדמה לנו שאנו מתחילים להתרגל ולהסתגל לשרשרת האירועים של הפשעים והמעילות המוגשות לנו מדי בוקר.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, נעבור עכשיו לדון בהצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת יצחק שמיר: גניבות נשק ממחסני הצבא. רשות הדיבור לחבר-הכנסת שמיר.

פעם האמננו שהצבא הנו וימשיך להיות אי של טוהר ושמורת-טבע של נאמנות לערכים בים של שאי-תות והתערערות מוסרית, והנה באות עובדות מרות ומצליפות על פנינו: האי נשטף ושמורת-הטבע נס-חפה בחולות השממה המוסרית.

האשמים חייבים לבוא על עונשם בכל חומרת הדין. אך אין להסתפק בזאת. עלינו לבחון את עצ-מנו ולשאל כיצד הגענו לתופעות כאלה ואל לנו להקל על עצמנו כביעה שהמדובר במקרים שוליים ובאנשים נחשלים בעלי רמת מישכל נמוכה.

כולנו יודעים שאין זה נכון. מי תכמל-ל ויב-דוק את אשר מעוללת לנשמת הבחור הפשוט, בעל הרמה הבינונית או הנמוכה מבינונית, הדוגמה של אנשים בעלי רמה תרבותית וחברתית גבוהה, אשר מעלו, קיבלו שוחד ושלחו ידם ברכוש הציבור? ה"ב-חור חסר ההשכלה, הכישורים והקשרים, איננו מסוגל למעול ולקבל שוחד, הוא מוצא דרכים משלו כדי להשיג אותה מטרה: אלימות וגניבה. ואם הקצין או הפקיד הבכיר מתירים לעצמם לשלוח ידם במעל בדרכים משלהם, הרי גם לו, לפשוט-העם, יש דרכים משלו.

וארחיק לכת. לעתים במגע עם אנשים משכבות שונות, כאשר אתה עומד על דלות ועליבות עולמם הפנימי, חסר הסיגים המוסריים, נעדר האבחנה האי-סטינקטיבית בין טוב ורע, עולה כך המחשבה שא-נשים אלה עדיין לא פשעו ולא בגדו ולא מעלו רק במקרה, מפני שטרם עמדו במבחן וטרם נקרתה להם ההזדמנות המתאימה. משהו יסודי לקוי בחינוך שאנו מקנים לבנינו ולבנותינו. ערכים שאנו גדלנו עליהם, אין אנו מצליחים להנחילם לדור הגדל בארץ.

יצחק נבון (המערך):

המבוגרים הם המועלים. מה אתה רוצה מהנוער?

יצחק שמיר (הליכוד):

הנוער לומד מהמבוגרים.

ההרגל לשמור על החוק, לעשות את הטוב ול-הינור מן הרע, אינו יכול להיות רק תוצאה של פחד מסאנקציות על הפרת חוק. הוא מוקנה בצינוורות החי-נוך. עלינו לבדוק את מערכת התכנים והביצועים בחי-נוך שלנו. יותר מדי פרי-באושים אנו קוטפים בכר-מינו.

אנו חייבים ליצור אווירה של סאנקציות ציבו-ריות, שכוחן יפה וחזק מסאנקציות של החוק. במ-אמץ מתוכנן ומכוון עלינו ליצור אווירה של הערכה וגמול לישרי-הדרך ולנאמנים, וגינוי ובזו לטפילים ולמשחיתים, וזאת ללא משוא-פנים וללא רחמים. וללא פשרות. אין דבר מסוכן מפשרות עם דרי-שות המוסר וציוריו החיוניים ביותר של האינטרס הלאומי.

אדוני היושב-ראש, בסיכום אגיד: גניבות הנ-שק בצה"ל מחייבות צעדים נועזים ורציניים: (1) בצ-בא — הקמת ועדת חקירה שתחקור כיצד נתאפשרו הגניבות, תקבע את האחראים, תבדוק את הנהלים, תמליץ על האמצעים שיש לאחוז בהם כדי למנוע הישנות הגניבות ותמציא דרכים להגברת הבקרה ההכ-

קר. אנו מתחילים לשקוע באטימות ואדישות. אך יש ומזדקרים פשעים שהם כצליפת שוט, מזעזעים, מז-עיקים, מכאיבים, בולטים בשפלותם ומחירידים במש-מעותם החברתית והלאומית. גניבות נשק מצה"ל, על-ידי חיילי ישראל, שבידיהם מופקדים בטחוננו ועצם חיינו — מי פילל ומי מילל?

בימים האחרונים ויעזו אותנו כמה מקרים חמור-רים שהגיעו לידיעת הציבור. במקרה אחד גנב חייל יחיד ממחסן חירום של הצבא 15 רובים אמ.16, לשם מכי-רתם בעד בצע כסף. הדהימה הקלות שבה יכול היה חייל אחד להוציא כמות כה גדולה של רובים ממחסן חירום, ששמור בו נשק המיועד לשעת-חירום, ולד-בריו יכול היה להוציא יותר אפילו לולא איוזו ישיבה שהתקיימה בשכנות והפריעה לו בביצוע זמיו.

במקרה אחר שמענו על עשרות "עוזים" שנג-נבו על-ידי חיילים ונמכרו לתושבי כפרים ערביים. לאחר פירסום הידיעות האלה הגיעו אלי אישית ידי-עות על בסיסים ומיתקנים סודרי השמירה בהם לקו-יים ביותר. תופעות אלה, חברי הכנסת, מחייבים חקי-רה רצינית ויסודית, שתיתן תשובות לכמה וכמה שא-לות מדיניות שיש להפנותן קודם כל לשלטונות צה"ל: מה הם סידורי השמירה המאפשרים פריצות מסוג זה? היכן היא הביקורת של המצאי במחסנים? כיצד ניתן להוציא בקלות כזאת כמויות כאלה של נשק? וכיצד לא נתגלה שחסר נשק במחסנים? כיצד נשמרים מחסני החירום שבתכולתם ובשלמותם תלויה לפעמים עמידתנו במלחמות ישראל?

מאידך גיסא מתחייבות שאלות שיש להציבן לחב-רה כולה: כיצד ניתן להגדיר אווירה של חברה, אשר בה מעיזים חיילים יהודים, שגדלו והתחנכו בתו-כנו, לפנות לחברים ולמכרים ולהציע להם מכירת נשק — מבלי לחשוש שהאנשים אשר אליהם יפנו יקרעו אותם לגזרים? מה הם הסטאנדארטים המו-סריים והלאומיים של חברה, המצמיחה מתוכה הת-נהגות כזאת ואנשים כאלה? מה יעצור בחורים, המו-כנים למעשים כאלה, ממעשי בגידה? וכיצד הם יעמ-דו ביום פקודה? ומעל לכל מכרסמת השאלה העולה ממאליה: האם לפנינו מקרים יוצאי דופן? האם אין גניבות אחרות שלא הגיעו לידיעתנו או שלא נתגלו עדיין?

אנחנו חייבים להציג שאלות אלה וזכאים לשכל תשובה. גניבות הנשק הציבו שיא חדש של שפל בהתדרדרות המוסרית המשותפת במדינה. הן פגעו ביוקרת הצבא וזיעזעו נכס לאומי חשוב מאין כמוהו: היחס המיוחד לצבא ולבטחון כאל דבר שבקדושה, המשותף לכל העם על כל שכבותיו ורבידיו. ידענו, יחס זה הוא אחד החשובים החשובים המלכדים את העם לשבטיו ופלגיו. והנה נפגע גם חשוק זה. אין ערוך לנזק. פורצי סכרים של חוק ומוסר יגידו בלבם שאם גם סכר זה נפרץ, הרי אין עוד גבולות וטיי-גים. הכל מותר להריסה ולאבדן.

חמור גם הנזק בחוק. אויבים יעלוזו ויתעודדו, וידידים — יחלש לבם ותתערער אמונתם בחוסנו המוסרי, שהרי חוסן זה הוא עיקר נשקו של עם במ-צור.

רה, ולגייס אותם לצה"ל, או לא. אם מגייסים אותם — יש בעיות בצבא; אם אין מגייסים אותם — יש בעיות מחוץ לצבא. אני, כשר בטחון, נוטה, עם כל הבעיות הכרוכות בכך, לרבות המקרה של גניבת נשק, לתת לאנשים הצעירים האלה הזדמנות נוספת לעלות בתחנה שאולי תוביל אותם לכיוון אחר. שזה כרוך בסיכון — לית מאן דפליג.

אמנון לין (הליכוד):

מה אתם עושים בצה"ל כדי למנוע מעשים כאלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

תאמין לי, חבר-הכנסת לין, שאיש איננו אדיש נוכח תופעה של גניבת נשק. אחרי הנפש, הנשק הוא הדבר היקר ביותר בצה"ל. הפקודות והנהלים הם מפורשים מאוד. אבל אם מגיעים למחנה שניים — שלושה אנשים שנעוריהם לא עברו עליהם בתום מוח-לט, בהחלט יש סכנה בכך. ואם אתה תקום, חבר-הכנסת שמיר, ותבקש שבצה"ל יבואו רק מאי טהור לאי טהור, וכך מי שיש עליו כתם נפסל, ולא נותנים לו הזדמנות נוספת והוא לא נתבע לשרת את עמו — תאמין לי שתרד מעמסה כבדה מעל ראשם של מפקדים בצה"ל, העושים כמיטב יכולתם לעזור לאנשים לחזור למוטב. ויש לשם כך מחנה מיוחד.

אינני חושב שהאי יהיה יותר טהור אם הוא יעשה מאמץ לטהר את אלה שבאו טהורים לצבא. לא צריך להכות, לא על ראשנו ולא על ראש העם, לצד ערי הרב, בהפרות והכללות שאין להן יסוד. נכון ש-35 כלי נשק, הכוללים מקלעים, תותחים ו"עורזים", זה לא מעט וזה מחייב טיפול. אנחנו יודעים גם איך זה קרה ועלידי מי זה קרה.

אני רוצה להגיד דבר שאיננו צבאי: מנעולים עומדים רק בפני אנשים הגונים. אנשים לא הגונים שוברים אותם. ברור שיש כאלה שמפירים את המשמעת. אינני בא להגן לא על הגנבים ולא על הגנבים בות. בכל אופן, לאחר מה שקרה אני עצמי ביקרתי במקום, שמעתי מפי כל האנשים האחראים בדיוק מה קרה, איך קרה ומה נקודות התורפה שישנו. המטה הכללי החליט על שורה של פעולות נוספות. עקב רוג'ית מובן שהמטה הכללי מתייחס לעניין הנשק בדרך גת עדיפות שאין גבוהה ממנה, פרט לחייו ובריאותו של החייל.

הרמטכ"ל נתן הוראה, בעקבות מה שקרה, לשפר את דרכי השמירה בכל המחנות, להוסיף כוח-אדם, להכניס שיטות ואמצעים חדשים. אני בטוח, חבר-הכנסת שמיר, שלא תבקש ממני לפרט אותם. המטה הכללי גם הנחה מפקדים והוסקים על מערכת העונש שים לגבי רשלנות בשמירת נשק. המטה הכללי בירדק מחדש את שירותם של אנשים שמירת מהימנותם וכשרם לבצע תפקידים מסוג שמירת הנשק נתגלו כבלתי-מספקים. אלה שלוש המסקנות: לתגבר את השמירה באמצעים ובאנשים, להחמיר בעונשים, ולערוך בדיקה נוספת לגבי אנשים שחיים בשולי החברה.

אדוני היושב-ראש, אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

רחית לשליטה מלאה על מיתקני הצבא אשר גדל במידה רצינית בשנים האחרונות; (2) בחברה — יש לערוך בדיקת-יסודי בחינוך, במערכת התכנים והנהלתם, וגם כאן יש לקבוע סדרי בקרה שיבטיחו בריצוה ויבחנו מומן לומן תוצאות; (3) והעיקר — חייבת לקום הנהגה חדשה שתהא מסוגלת לנער את העם מביצת השחיתות המאיימת להטביעו, להתוות קווים ולתת דוגמה, לא רק להחלטות נכונות כי אם גם לנורמות מוסריות המתבצעות הלכה למעשה, ליושר-לבב, לצניעות הליכות, ליחסי אדם תקינים, לנאמנות לערכים של עם ואדם. רק בהנהגה כזאת טיכוי ועזרובה לגבור על התקלות ולנצח במלחמת הקיום שאנו נתונים בה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר הבטחון, לתשובה.

שר-הבטחון ש. פרס:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מזדהה עם דבריו של חבר-הכנסת שמיר לגבי החומרה שבגנבת נשק. בכך מסתיימת הזדהותי. מכאן ואילך ההספד הטוטאלי שנשא חבר-הכנסת שמיר על מדינת ישראל, על הצבא ועל ערכי המדינה — הקינה שלא בעיתה ולא בעניינה — דומני שהוא ביזויו של הכשרון הפיזי לנוכח המציאות, שהיא מצומצמת בהיקפה.

בשנה שעברה נגנבו בכל רחבי צה"ל 33 כלי נשק, מזה 4 רובי טוטו, 2 אקדחים ו-27 תת-מקלעים. כל כלי נשק שנגנב צריך להתייחס אליו בחומרה רבה; אבל להגיד שהצבא היה אי של טוהר ועכשיו איננו עוד; להגיד שהכל נשטף ונעלם — הרי אתה טועה בכך, חבר-הכנסת שמיר, שלוש פעמים. ראשית, כאשר הצבא היה אי של טוהר, כדברייך, גם אז היו גניבות. מה לעשות? גם באי של טוהר לפעמים מתגנבת חיה של חוסר טוהר; זה לא משנה את האי. שנית, מה אתה מושה את צה"ל בהיקפו היום לעומת מה שהיה? היום צה"ל, על חיל המ"ל לואים שלו, הוא כמעט בגודל הישוב כולו כאשר קמה מדינת ישראל.

חיים לגדא (הליכוד):

זה מצדיק את מה שנעשה?

שר-הבטחון ש. פרס:

אני הצדקתי את גניבת הנשק? אני שמח על הבנתך החודרת למה שאני אומר. זה מה שאמרתי? גניבת נשק זהו מעשה חמור מאין כמוהו. אבל כאשר יש מעשה חמור לא צריך להוכיח על כתפיו בהפסד רזה שאין לה יסוד. זה לא עוזר לבריור.

ידידיה בארי (הליכוד):

באופן פרופורציונאלי — האם גדלו הממדים של המעשים האלה?

שר-הבטחון ש. פרס:

באופן פרופורציונאלי הבעיות הן רציניות מאוד גם בישוב, גם בצה"ל, ואני האחרון שאסתיר זאת.

השאלה העומדת בפני צה"ל היא האם לקחת את שים החיים בשולי החברה, או נוער החי בשולי החבר-

חוברת ט"ו, ישיבה רס"א

— הצעות לסדר-היום (ליו, פרס, אברמוב, שמיר); הצעות חוק של חברי כנסת (אברמוב, ארידור, ארבל-אלמוזילני) —

יצחק שמיר (הליכוד):
אני מסכים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לפנינו הצעה אחת בלבד, והיא — להעביר את הנושא שהעלה חבר-הכנסת שמיר לוועדת החוץ וה- בטחון.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החוץ והבטחון נתקבלה.

אמנון לין (הליכוד):
אם כל זה כל כך ברור וצודק, למה לא להעביר לפחות לוועדה?

שר-הבטחון ש. פרס:
איני מתנגד להעביר נושא זה לוועדת החוץ וה- בטחון.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
ברצוני לשאול את חבר-הכנסת שמיר אם הוא מסכים שהנושא יועבר לוועדת החוץ והבטחון.

ד. הצעות חוק של חברי כנסת

1. חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975

יורם ארידור (הליכוד):

כאשר נחתמו הסכמי השכר לא מולאה בקשת ההסתדרות. הוא עמד על 46% מהשכר הממוצע. במ" שך השנים ירד שכר המינימום לפחות מ-40% מה- שכר הממוצע. דרושה במקרים האלה התערבות למען העניים. דרוש שהם ייהנו מהחוק הזה. ואילו המערך טוען שהדבר מהווה, חס-וחלילה, התערבות במשא-ומ- תן המקצועי. טענה כזו היא צביעות. עובדה היא שהמערך נכשל בדאגה והמעסיקים מסכימים רק ל-95% בשליחות המערך, מנסה למנוע חקיקת חוק בכנסת שיסייע לחלשים.

אילו המערך היה תומך בחוק שכר מינימום, אפ" שר היה להתגבר על הקשיים שיש בנושא זה במשא- ומתן המקצועי. ההסתדרות מנהלת משא-ומתן עם המעסיקים. יש ויכוח על שכר מינימום. הוא עומד היום על 880 לירות והמעסיקים מסכימים רק ל-950 לירות. אפשר היה לחוקק בכנסת חוק שיפתור את הבעיה הזאת.

ההצעה שאני מגיש היא בשם סיעת הליכוד. אם המערך יתמוך בהצעה הזאת, יש רוב בכנסת למען עזרה למעוטי היכולת שהם אנשים עובדים. בעובדה שהמערך היום מתנגד להצעה הזאת הוא מפקיר בידועין את האנשים העובדים, את מעוטי היכולת.

יושנה ארבל-אלמוזילני (המערך):
זו דמאגוגיה. זו דמאגוגיה.

יורם ארידור (הליכוד):

אתם יכולים לעזור להם. אתם מתנגדים לחוקק חוק שיעזור להם, ועלידי כך אתם פוגעים בהם.

יפה מאוד, אדוני היושב-ראש, בוועידות חגיגיות לקום ולשיר "קום התנערה עם חלכה, עם עבדים ומזו רעב". אבל המערך אינו מוכן למען העניים לחוקק חוק, אלא רק לשיר. אתם מוכנים לתת לעניים סעד. אלה שאין להם 1,400 לירות לחודש מהכנסתם, אף שהם אנשים עובדים, יכולים לבוא ולקבל סעד מלשכת הסעד. אבל אינכם מוכנים לתת לאנשים אלה להתפרנס

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אנחנו נעבור עכשיו לדיון בהצעות חוק. רא- שונה נשמע את חבר-הכנסת ארידור, שיגיש הצעת חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975.

יורם ארידור (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חוק שכר מי- נימום, שיעמיד את שכר המינימום במדינת ישראל על 50% מהשכר הממוצע, הוא ביטוי לדאגת המדינה לחלש, ביטוי לקידמה האנושית. חוק שכר מינימום איננו חידוש. הוא הונהג במדינות רבות, בארצות- הברית, בבריטניה, בסקאדינאביה, בגרמניה, בניו-זילנד ובאוסטרליה. בניו-זילנד הונהג כבר במאה ה-19. במ" אה ה-20 הונהג בארצות רבות בעולם החפשי. יש כאן אפוא פיגור מדאיג בכך שדווקא במדינת יש- ראל יש התנגדות אנאכרוניסטית לחוק שכר מיני- מום. בישראל, דווקא בישראל, יש רבבות עובדים ששכרם נמוך, שחיים חיי עוני והם זקוקים לתמיכת הכנסת כדי להעלות את שכרם.

היום שכר מינימום עומד על 880 לירות לחו- דש. אדוני היושב-ראש, שכר מינימום כזה הוא בור- שה ועוול גם יחד. לפי המספרים המצויים בידניו לגבי 1974 השתכר 28% מכלל השכירים העירוניים בישראל באותה שנה 1,250 לירות לחודש למשפחה או פחות מכך. אבל יותר מזה, באותה שנה השתכרו 10.5% מכלל השכירים העירוניים בישראל 830 ל- רות לחודש למשפחה או פחות מכך. ברור שמצבם הוא ממש חיי עוני. מדובר ב-50,000 משפחות החיות ממש בעוני; ומדובר ב-150,000 משפחות החיות בעוני או על סף עוני. זוהי בושה וזהו עוול.

שכר המינימום הזה, העומד היום על 880 לירות לחודש, ירד בארבע השנים האחרונות לפחות מ-40% מהשכר הממוצע. כאשר נחתמו הסכמי השכר לפני ארבע שנים ביקשה ההסתדרות ששכר המינימום יהיה 50% מהשכר הממוצע.

יושנה ארבל-אלמוזילני (המערך):
אז עדיין לא היה.

— הצעות חוק של חברי כנסת (ארידור, נסים, שמעוני, בן-מאיר, אברמוב, ארבל-אלמוזלינו, פעיל) —

בכבוד משכר עבודה, ועל-ידי כך הופכים אנשים עובדים לנזקקי סעד.

זהו דבר שאי-אפשר שנסבול אותו. לא ייתכן מצב שאנשים עובדים, שזכותם להתפרנס מעבודתם, יקבלו שכר כזה שמחייב אותם להיוקק לסעד. באים ואומרים לנו: חוק — לא.

משה נסים (הליכוד):
למה?

זה מה שאני מנסה להסביר. במה מחוקקים חוקים? חוק לעידוד השקעות הון — כן, ואני מחייב אותו. חוק כדי לעודד פרמיות ליצואנים — כן, ואני מחייב אותו. חוק בעניין ביטוח אבטלה — כן, ואני מחייב אותו. אבל כשדרוש חוק לעזור לעניים ביותר — ואינני מדבר על בעלי משכורת בינונית, אינני מדבר על בעלי משכורת נמוכה, אני מדבר על בעלי המשכורות הנמוכות ביותר, החיים בעוני ממש והם מצויים בין עובדי הטקסטיל, בין עובדי הקארטונאז', בין עובדי החקלאות ובין עובדי השירותים בדרגות הנמוכות — כשצריך לחוקק חוק חיוני ביותר, בא המערך ואומר: חוק — לא.

חביב שמעוני (המערך):
חבר-הכנסת ארידור, מי מפריע לתעשיינים שלך לתת — — —

יורם ארידור (הליכוד):
זה מה שמפריע. התעשיינים אינם שלי, ואני לא מדבר בשמם. אבל אתה, חבר-הכנסת שמעוני, אתה היום יחד אתם, בהתאם לעמדתם, תצביע נגד חוק שכר מינימום.

חביב שמעוני (המערך):
— — — זהו רק מס-שפתיים ולא יותר.

יורם ארידור (הליכוד):
חבר-הכנסת שמעוני, למה אתה מדבר? תרים את ידך היום להצביע בעד חוק שכר מינימום.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
חבר-הכנסת שמעוני, איפה "חברת העובדים"?

חביב שמעוני (המערך):
אתה רק משלם כאן מס-שפתיים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
למה לא תדבר על זה בהצבעה? למה אתה מדבר על מס-שפתיים? אתה מתחמק; זהו מס-שפתיים.

חביב שמעוני (המערך):
— — — אתה דואג לפועלים.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
הלואי והיית דואג לפועלים כמוני. חבר-הכנסת שמעוני, הרי זו צביעות מה שאתה אומר כאן. תצביע, ואל תדבר.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חבר-הכנסת בן-מאיר, את הוויכוח בינך ובין חבר-הכנסת שמעוני תערוך מחוץ לכתלי האולם.

יורם ארידור (הליכוד):

הרי אתה יודע, חבר-הכנסת שמעוני, אתה יודע שהיום אפשר להעביר בכנסת חוק לקביעת שכר מינימום, אם חבריך ואתה תתמכו בו. ואתם אלה המכשילים אותו, ותבואו בטענות אל עצמך.

חביב שמעוני (המערך):
אפשר לקבוע שכר מינימום בלי חוק.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
למה אתה מפתח מן החוק לשכר מינימום?

חביב שמעוני (המערך):
אתה דואג לחוק לילדי יונדף.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
רוממות הפועלים בגרונך, אבל בידך אתה נגדם.

(חבר הכנסת ח. שמעוני קורא קריאת-ביניים)

שיהיה קשר בין מה שאתה מדבר. אין קשר בין הדיבורים שלך ובין המעשים שלך. זה הפוך.

יורם ארידור (הליכוד):
אני יודע שביניכם, בין אנשי המערך, יש הרבה מאוד אנשים המתביישים בהחלטת המערך להצביע נגד חוק שכר מינימום, וחלק מהם לא יהיו היום באולם.

חביב שמעוני (המערך):
אנחנו נדאג לשכר מינימום. אין צורך בחוק.

יורם ארידור (הליכוד):
יש צורך בחוק, כי הוכחתי במספרים — — —

היו"ר ש. ז. אברמוב:
חבר-הכנסת שמעוני, אני מבקש — — —

יורם ארידור (הליכוד):
אם אתה חושב שאפשר להמשיך בשכר מינימום של 880 לירות לחודש ולא צריך חוק כדי לקדם את זה, ואתה יודע שההסתדרות במשך ארבע שנים לא הצליחה להדביק את העלאת שכר המינימום בהתחשב באינפלציה, והאחוזים של שכר המינימום בגלל האינפלציה הלכו וירדו — איך אתה אומר שאין צורך בחוק? כך אתה מפקיר את מעוטי היכולת? כך אתה מייצג אותם?

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):
הוא לא מייצג אותם.

יורם ארידור (הליכוד):
בדיוק כך.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
זאת באמת דמאוגויה.

מאיר פעיל (מוקד):
אחד הדברים הכי-משעשעים במדיניות כאן זה שאתה עומד כאן ומייצג אותם.

יורם ארידור (הליכוד):
בסך-הכל אתם לא מוכנים לעזור להם, כי יש לכם

אני בטוח, אדוני היושב-ראש, שחוק שכר מינימום, המבטא דאגת-אמת לעובד למרות התנגדות המעורר, עוד יפאר את ספר החוקים של מדינת ישראל.

אני מבקש להעביר את ההצעה לוועדה.

ארי אנקוריון (המעורר):

זה היה מינימום שכר, ומאקסימום דמאוגיה.

2. חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975 *

השלכות ברורות על התמריצים לעבודה. אם מפרנס רוצה להגדיל את הכנסתו הבאה מתמיכות אלו על-ידי הליכה לעבודה, ואפילו עבודה חלקית — הוא ישקול מהו חשבון הרווח וההפסד שלו מכל לירה שירוויח מעבודה נוספת.

המחקר מצביע על עובדות של "מס שולי" גבוה ממאה אחוז בגבולות שבין תמיכת הסעד לשכר הנמוך. דהיינו, לא קיים כל תמריץ חיובי לעבודה. כל תוספת של מאה לירות הכנסה מעבודה בתחום זה פירושה למעשה ירידה בשכר, ירידה של ההכנסה בעשר לירות. דבר זה גובע הן מהעלייה במיסוי הישיר והן מהחקיקה הסוציאלית והתשלומים מן הביטוח הלאומי. לאחר הרפורמה במיסוי הישיר "ההכנסה הקובעת", דהיינו ההכנסה שמתחתה המשפחות זכאיות להשלמה ולתמיכת סעד, היא 1,200 לירות.

מנתונים מעודכנים שקיבלתי, על-פי בקשתי, ממח"קת המחקר של המוסד לביטוח לאומי באמצעות ד"ר מרג'ורי הוניג, מתקבלת התמונה הבאה לגבי שיעור משפחות השכירים עם ילדים שיש להם מפרנס אחד והן זכאיות באופן פוטנציאלי לתשלומי סעד על-פי קביעה זו. בסך-הכל יש 16,600 משפחות של שכירים העובדים והזכאים באופן פוטנציאלי לקבל סעד, כלומר ההכנסה של המשפחות האלה היא למטה מ-1,200 לירות לחודש, מהן כ-8,500 משפחות שבהן מפרנס אחד עם שלושה ילדים ויותר, כ-5,000 משפחות עם ילד אחד או שניים, וכ-3,000 משפחות שבהן האשה היא המפרנס היחיד. משפחות שכירים אלה, שהכנסתן מתחת לסף הסעד, מהוות 8% של משפחות השכירים באותו מצב משפחתי. אני מוכרח לציין שמספרים אלה, לאחר הרפורמה, אמנם מייצגים ירידה באחוז משפחות ה"שכירים" הזכאיות פוטנציאלית לסעד, אבל אם נבדוק את הנתונים הנוספים לחודש נובמבר 1975 נמצא כי השכר הממוצע של שכיר הוא 2,260 לירות לחודש, ואילו שכר המינימום הוא 877 לירות, דהיינו 39% של השכר הממוצע במשק.

אדוני שר העבודה, המגמה של הצעת החוק היא להבטיח שלא יימשך הכיסום ההדרגתי הן ביחס לבעלי השכר הבינוני והנמוך והן ביחס לבעלי השכר הגבוה והן ביחס לקיצבאות הסעד והביטוח הלאומי. המגמה של הצעת החוק היא למנוע באופן מוחלט את הצורך של מפרנסים בדרגות שכר נמוכות, בכל ענפי המשק, לפנות ללשכת הסעד, ובכך ליצור תמריץ חיובי לעבודה.

אינטרסים שאינם חיים עם האינטרסים של מעוטי היכולת. המעורר פשוט עדיין אינו בשל לקידמה סוציאלית שהונהגה בארצות רבות, ובארצות מסוימות הונהגה כבר לפני קרוב למאה שנה. אתם, במושגים שלכם על הקידמה הסוציאלית, נמצאים עדיין במאה ה-19, ועדיין לא הגעתם למאה ה-20.

דו"ר ט. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מואב.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

כבוד היושב-ראש, זוהי אמנם הצעת חוק, אבל אני שמח שהנושא הועלה לסדר-היום של הבית כשהכנסת חוקלת לקבוע את עמדתה לגבי חקיקת חוק שכר מינימום.

אנו עומדים היום בפני תקציב ענק של יותר מ-80 מיליארד לירות, ולאחר תקצב נוסף של יותר מ-9 מיליארד לירות שרובו ממומן על-ידי הדפסת כסף. כדי לממן את התקציב החדש אפשר היה להמשיך, אולי, בהדפסת כסף, אבל ודאי שאי-אפשר היה לממן את כל התקציב הגדול הזה בהדפסת כסף. אני מניח — והדברים כבר פורסמו — שיהיו מסים חדשים, בתוכם מס ערך מוסך, ויבטלו חלק מהסובסידיות.

הצעדים הללו יביאו ללא ספק לפגיעה בשכבות מעוטות ההכנסה. בעקבות צעדים אלה, חבר-הכנסת שמעוני, יבואו בוודאי הצהרות יפות מצד ההסתדרות על הפגיעה בשכבות מעוטות ההכנסה ועל הצורך בכי צוי לשכבות אלה. אבל אם נבדוק את תנאי השכר של קבוצות העובדים החלשות במשק, נגלה שההסתדרות יוצאת ידי חובתה בדיבורים בלבד, ולמעשה קיימת מגמה ברורה של ירידה ברמת שכר המינימום של העובדים בענפים החלשים, בהשוואה לשאר העובדים במשק.

ההסתדרות, חבר-הכנסת שמעוני, הופכת מבלי משים למגינה על קבוצות השכירים בעלי ההכנסות הבינוניות והגבוהות, בעוד שהיא זונחת את המאבק המקצועי לטובת שכבות חלשות יותר. בצורה כזאת נמשכת המגמה של ירידה בשכר המינימום בהשוואה לשכר הממוצע במשק.

במחקר שפורסם בינואר 1975 על-ידי האגף למחקר ותיכנון במוסד לביטוח לאומי, נעשה על-ידי צוות בראשות הד"ר מרג'ורי הוניג, נבדקו הצעדים שננקטה המדינה כדי להבטיח הכנסת מינימום. המחקר נעשה על-מנת לבחון את מערכת התמיכות בישראל ערב הפיחות של 1974 ולאחריו. המחקר בודק את מערכת התמיכות הכספיות וההטבות הסוציאליות, אלו המותנות בהכנסה ואלו שאינן מותנות בהכנסה; את מערכת התמיכות הישירות והבלתי-ישירות, כמו אספקת ציוד ביתי, דיור, מזון, הנחות בשכר דירה, בשכר לימוד, במסים עירוניים וכדומה. למערכת זו של תמיכות יש

שאנשי מחקר וסטאטיסטיקה כל כך מרבים לבדוק ולחזק קור עד שלכל דבר יש מספרים, אבל אני אתיחס למספרים.

אני סבור שמערבבים כאן שני דברים. מדינה מודרנית, לא ייתכן שתהיה בה מדידה של רמת החיים על-פי השכר בלבד, אלא רמת ההכנסה הכללית קובעת אם המדינה מפגרת או מתקדמת. חברי-הכנסת ארידור מדבר על 50% מהשכר הממוצע במשק. האם שכר כזה היה מונע ממנו לנאום נאום דומה לזה שנאם ולטעון שזה שכר רעב? יש לזכור ששכר מינימום מלווה בשירותי רווחה. אפילו שיעור של 55% לא היה משנה את המצב אם לא מביאים בחשבון את מה שמדינה ישראל עושה בשטחי השירותים לרווחה.

משה ארנס (הליכוד):

האחד אינו סותר את השני.

שרי-העבודה מ. ברעם:

האם אני הפרעתי לחברי-הכנסת ארידור?

משה ארנס (הליכוד):

אני מבקש לעזור לך.

שרי-העבודה מ. ברעם:

בתחום הזה, גם חברי-הכנסת ארידור יאשר שאני יכול להתמודד בו.

מה המצב בארצות שמקובל בהן שכר מינימום? אני מבקש, חברי-הכנסת ארידור, שתצביע על מדינה אחת בעולם שבה 90% מן העובדים מכוסים ומוגנים באמצעות הסכמי עבודה. האיגוד המקצועי בארצות-הברית מאגד בתוכו 30% מכלל העובדים, ואי-אפשר להפקיר את 70% העובדים שאינם מוגנים. בארץ שלנו קרוב ל-90% מכוסים ומוגנים באמצעות חוזים והסכמים, ולגבי היתר יש צווי הרחבה. האם באמת אנחנו צריכים לצפות לכך שמישהו יבוא ויציק על העשוקים מעוול משווע? אני יודע שיש ארוויה בין ההסתדרות ובין המעסיקים, אבל חברי-הכנסת ארידור הוא גם חבר הווי-עדה המרכזת ואני שואל אותו: האם לשכר מינימום אין קשר לתעריפים? מדוע נחוקק חוק רק לשכר מינימום? אולי נעשה זאת גם לגבי תעריפים? למה לא? ואם אין צדק בכך? אילו בבריטניה או בארצות-הברית היו 90% של ציבור העובדים מאורגנים באיגוד המקצועי או במסגרת של הסכמים קיבוציים, האם היה צורך בחוק כזה שם? עכשיו לשים סימן שאלה — תבינו על מה, רבותי — על ההסתדרות העובדים, שכולנו יודעים שהיא אחד הנכסים החשובים שלנו של רגולאציה במשק? אנו עומדים אהה במשא-ומתן על סובסידיות, על מיסוי ועל כל מיני דברים, כאלה ואחרים. אנו לא יכולים לסמוך על ההסתדרות הכללית? במשא-ומתן היא נא-מנה עלי פחות מחברי-הכנסת ארידור ומאיוושהי ועדה, תהיה החשובה שבכנסת? יש לנו יסוד לטעון כך? ביחוד כשאנו משוכנעים שאין זה כך.

אני מתנגד עקרונית, חברי-הכנסת ארידור ומואב, לכך שהכנסת תתערב בענייני שכר. אין זה תפקידה של הכנסת. הכנסת צריכה להתערב בענייני הכנסות ובענייני רווחה חברתית, משום שזה תפקידה.

מאיר פעיל (מוקד):

אדוני השר, היית מוכן להסכים לחוק על הכנסות מינימום?

אדוני שר העבודה, צריך לזכור שאין אנו מדברים כאן רק על תשלום כסף למפרנס. אם לא יתקבל החוק, תימשך ההתדרדרות, ואחד הערכים החשובים של זכותו של העובד לחיות בכבוד מפרי עמלו ילך וייעלם, כי אי-אפשר לשמור על הערך החשוב הזה על-ידי תשלומי סעד, קיצבאות לילדים, תשלומי ק"ץ ותשלומים אחרים וקיצבאות אחרות. אפשר יהיה לשמור על הערך החשוב הזה רק על-ידי קביעת שכר מינימאלי הוגן.

הצעתנו להבטיח בחוק את שכר המינימום באה לאחר שההסכם בין המעסיקים לבין ההסתדרות, בשנת 1972, לא פעל ולא עמד במבחן. בשנת 1972 עמד שכר המינימום על 44% של השכר הממוצע במשק, ואילו כיום הוא עומד על 39% של השכר הממוצע. ההסתדרות עוסקת בהבטחת תשלום הוצאות רכב וספרות מקצועית וזונחת, לצערנו, את המאמץ להבטיח את הרוחקתם של העובדים ממעגלי הסעד.

אדוני שר העבודה, חברי הכנסת, הצעת החוק שלנו נועדה להבטיח ששכר המינימום יועלה. אמנם הצעתי גבול לשכר המינימום, גבול של 55% מהשכר הממוצע במשק, אבל אני מוכן להסכים שזאת תהיה המטרה הסופית שיש לחתור אליה, ואני מוכן להסדר או להסכם עם שר העבודה שיובטח בחוק ששכר המינימום יועלה באופן הדרגתי בשיטה שתובטח בחוק, בפיקוח של שר העבודה, תוך התחשבות במצב במשק ובמניעת זעזועים ואבטלה.

מאיר פעיל (מוקד):

חבל שנבהלת מ-55%.

הו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר העבודה, לתשובה.

שרי-העבודה מ. ברעם:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, גם אני סבור ששכר המינימום במשק צריך לקבל תיקון, ואני כולי תקווה שהדבר הזה ימצא את פתורו במשא-ומתן ההולך ונמשך בין ההסתדרות ובין המעסיקים. אני מתנגד לחיקוק בתחום של קביעת שכר מינימום, ואסביר את נימוקי לכך.

אינני רוצה להתווכח עכשיו עם חברי-הכנסת ארידור על הנימה שהיתה בדבריו — למען כבוד הבית אינני רוצה לכתותה — כאילו אנחנו עוובי אל ובאה הכנסת וצריכה להגן על האנשים החלשים, מפני שבארץ הזאת אין מושיע ואין גואל להם אלא יש רק הכנסת ובעזרתה של האמיר...

ליאון ריציאן (הליכוד):

זו חובת הכנסת.

חביב שמעוני (המערך):

לא סתם הכנסת — בן-מאיר וארידור.

שרי-העבודה מ. ברעם:

חברי-הכנסת שמעוני, תן לי להתפלל כפי שאני מסוגל, לא אשאר חייב לו.

יש הצעה לסדר-היום, של חברי-הכנסת ארידור, על הפועלים היומיים, וכשהיא תועלה לדיון תהיה לי הודמ-נות לפרוס יריעה רצינית של הנעשה במדינה הזאת,

שרי-העבודה מ. ברעם :

אני מתנגד לזה. יתר על כן, איזו השוואה היא זו ? המדינה מעוניינת בהשקעות, או היא מצדה מוכנה לכך.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

המדינה גם מעוניינת באותה מידה שיהיה שכר מינימום לעובד.

שרי-העבודה מ. ברעם :

המדינה סומכת על הסתדרות העובדים, שבמשא-ומתן החפשי בינה ובין המעסיקים תשיג את זאת.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

לא כולם סומכים על זה.

שרי-העבודה מ. ברעם :

מי שלא סומך, לא יקבל את זה.

(קריאה)

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית) :

ההסתדרות הוכיחה שאי-אפשר לסמוך עליה.

שרי-העבודה מ. ברעם :

לידיעתך, גם אם נקבל את ההצעות של חברי-הכנסת ארידור ומואב, כבר היום ההקצבה של הסעד גדולה יותר.

מאיר כהן (הליכוד) :

זה רע מאוד.

שרי-העבודה מ. ברעם :

אני יכול להגיד שבאותו הגיון איש לא יכול להגיד לי ששכר מינימום הוא נפרד ממדיניות התעריפים.

אמנון לין (הליכוד) :

שמעתי פעם מפי חברי-הכנסת בן-אהרן, לשעבר מזכיר ההסתדרות, שהוא ביקר את המדיניות של זה-הסתדרות על שהיא מגינה על קבוצות הלחץ הגדולות ומזניחה את השכבות החלשות.

שרי-העבודה מ. ברעם :

אני מציע שתציג שאילתה לחברי-הכנסת בן-אהרן. אני מדבר בשמי ולא בשם בן-אהרן. בן-אהרן, בהיותו מזכיר ההסתדרות, נלחם על שכר מינימום והשיג את זה. מה שהוא השיג זה כמעט אותו דבר שמציע חברי-הכנסת ארידור.

לכן אותה הסתדרות העובדים, שהכנסת, הממשלה וציבור העובדים המאורגן סומכים עליה, אנו צריכים להפקיד בידיה את קביעת שכר המינימום, שהוא חלק מתעריפי השכר. זה ייקבע במשא-ומתן בין ההסתדרות ובין המעסיקים. אני מקווה שישגו את זה בשביל הפועלים המאורגנים. ובשביל הפועלים הבלתי-מאורגנים נוציא צו. אני מפנה את תשומת-לב הכנסת, ברשות היושב-ראש, לכך שרק ביולי חוקקה הכנסת חוק המאפשר לשר העבודה להחיל את צו ההרחבה באופן רטרואקטיבי לשלושה חודשים. כך שאני חושב שמי שדואג באמת לציבור העמלים ולשכבות החלשות יכול לסמוך על הסתדרות העובדים. ומה שנוגע לסמכות הממשלתית, שר העבודה יחיל את צו ההרחבה, באופן שאיש לא יפגע.

לכן אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את הצעותיהם של חברי-הכנסת יורם ארידור ובוועז מואב מסדרי-יומה של הכנסת.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

רשות הדיבור לחברי-הכנסת ארידור, לתשובה.

יורם ארידור (הליכוד) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חייב אני לומר שלא הבינתי מה הקשר בין התשובה של שר העבודה ובין הצעת החוק שהגשתי.

הצעת החוק שהגשתי, המדברת על שפר מינימום, איננה מדברת על דברים נוספים שצריך לעשות למען העובדים וחייבים לעשות אותם. זה שיש צורך במדיניות שכר, זה שיש צורך בעזרה באמצעות חקיקה מטעם המדינה בנושאים אחרים — זה ברור וידוע. השאלה עכשיו היא האם בעניין שכר המינימום אנו בסדר. זו השאלה. ודווקא לעניין הזה לשר לא היתה תשובה, פרט לכך שצריך לסמוך על ההסתדרות. זה יפה מאוד, אבל מי שיש לו שכר בגבולות של 880 לירות שנה מינימום, פחות או יותר בסביבות 1,000 לירות — האדם הזה איננו יכול לסמוך על ההסתדרות. בגבולות האלה יש כ-50,000 מפרנסים, בגבולות העשירון התחתון.

מאיר פעיל (מוקד) :

אם זה כל כך חשוב לך, לאן נעלמו אנשי סיעת הליכוד בהתקרב ההצבעה ? האם זו לא דמאגוגיה ?

יורם ארידור (הליכוד) :

תראה שיצביעו כולם.

היו"ר ש. ז. אברמוב :

חברי-הכנסת פעיל, אין זה מתפקידך להזעיק את סיעת הליכוד להצבעה.

יורם ארידור (הליכוד) :

הודעתי שאני מדבר בשם סיעת הליכוד. אומר שר העבודה שאין להתערב במשא-ומתן החפשי. הצעת החוק שלי לא באה להתערב במשא-ומתן החפשי. אבל יש מי שרוצה משא-ומתן חפשי על חשבונם של המס-כנים ביותר — זה מה ששר העבודה מציע ; הוא אומר שאין להתערב במשא-ומתן החפשי. אבל אינני מציע להתערב בו לגבי ההכנסות הבינוניות או הגבוהות אלא לגבי בעלי ההכנסות הנמוכות ביותר. אומר שר העבודה — משא-ומתן על חשבונם. אלה הם מושגים מהמאה ה-19, כאשר נאמר laissez faire, laissez passer — המדינה לא תתערב, לא נחוקק חוקים, ניתן למשק החפשי לסדר את העניינים. יש כאן השקפות של המאה ה-19, שמביע אותן סוציאליסט במאה ה-20. אני יכול לקוות שברבע הבא של המאה ה-20 תתקדמו קצת. ברור שאי-אפשר להשלים עם משחק כוחות חפשי, עם מאבק כוחות חפשי, בעניינים של בעלי ההכנסה הנמוכה ביותר. לגביהם דרוש חוק, וההוכחה שדרוש חוק היא שבמשך ארבע שנים, למרות הטיפול האינטנסיבי, המ-זורז והיעיל של ההסתדרות, ששר העבודה סומך עליה, ירד שכר המינימום של מעוטי היכולת, מדרישת הס-תדרות ל-50% מהשכר הממוצע במשק עד לפחות מ-40% ממנו.

— הצעות חוק של חברי כנסת (ארידור, שמעוני, קורפו, אברמוב, מואב, פעיל, אנקוריון, לנדאו) —

מאיר פעיל (מוקד):

איפה אנשי הליכוד כאשר מתקרבים להצבעה? זהו שיעור בצביעות.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, לפנינו שתי הצעות: הצעה של כל אחד מהמזיעים להעביר את הנושא לוועדה, והצעת שר העבודה להסיר את שתי ההצעות גם יחד מעל סדר-היום של הכנסת.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

אני מבקש להעמיד להצבעה את שתי ההצעות יחד.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

אם כך, לפנינו שתי הצעות ואני מעמיד אותן להצבעה זו מול זו.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את שתי הצעות החוק לדיון מוקדם בוועדה — 26

ארי אנקוריון (המערך):

חבר-הכנסת בן-מאיר, תרים יותר גבוה את ירך — לא רואים אותה.

חיים לנדאו (הליכוד):

בעד הצעת השר יצביעו כל מנהיגי הפועלים.

מאיר פעיל (מוקד):

הליכוד דאג לכך שלא יהיה רוב להצעות חברי הכנסת.

חיים לנדאו (הליכוד):

אנו העובדים בישראל, אנו עובדים כל ימי חיינו.

מאיר פעיל (מוקד):

אתם באמת אובדים, לא עובדים.

הצבעה

בעד ההצעה להעביר את שתי הצעות החוק לדיון מוקדם בוועדה — 26

בעד ההצעה להסיר את שתי הצעות החוק מסדר-היום — 41

ההצעה להסיר את הצעות חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975, מסדר-היום נתקבלה.

ארי אנקוריון (המערך):

מי נמנע?

היו"ר ש. ז. אברמוב:

מי נמנע? אינני רואה נמנעים.

חיים לנדאו (הליכוד):

יש נמנעים. בוודאי יבקשו רשות להודעה על הימנעות.

אם שר העבודה חושב שהקצב הזה מניח את הדעת, כלומר, זה יכול להמשיך לרדת כל פעם, או שנשמור עליו במושגים של עכשיו — אני חולק עליו. אני חושב שכאשר יש מצב כזה לא ייתכן שנפקיר את העובדים האלה. אנו חייבים להתערב בעניין מעוטי היכולת, כמו שאנו מתערבים בעניינים אחרים, ולא אומרים שהכנסת לא תתערב.

חביב שמעוני (המערך):

על זה נאמר: טובל ושרץ בידו. 95% ממקבלי השכר הנמוך עובדים אצל התעשיינים שלכם, ואתה בא בטענות אל ההסתדרות?

חיים קורפו (הליכוד):

כשאתה אומר דברים אלה, אתה מתכוון לרבינוביץ?

יורם ארידור (הליכוד):

אני מציע לחוקק חוק, ואם חבר-הכנסת שמעוני יצביע בעד החוק לא תהיה לתעשיינים ברירה. אם הוא יצביע עם שר העבודה נגד החוק תהיה לתעשיינים ברירה. חבר-הכנסת שמעוני יחליט, בהצבעתו, אם לתת ברירה לתעשיינים. אני מציע שבועניין שכר מינימום לא תהיה ברירה. זה צריך לחייב את כולם. עלידי כך נקדם את מדינת ישראל ואת מעוטי היכולת.

יש המתנגדים לקידמה וקרויים סוציאליסטים, ויש התומכים בקידמה והם אינם סוציאליסטים.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מואב, לתשובה.

בועז מואב (תנועה לזכויות האזרח):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר העבודה, לא הבאתי את הצעת החוק כדי לתקוף את ההסתדרות או את התעשיינים. החוק מחייב הן את ההסתדרות והן את התעשיינים. הוא מחייב הן את ההסתדרות כאיגוד מקצועי והן את ההסתדרות כמעסיק גדול. לכן, אם נצביע בעד החוק הזה, יחייב החוק את כולם, גם את התעשיינים של הליכוד וגם את התעשיינים של ההסתדרות. הוא יחייב את שני הצדדים.

השאלה היא, אדוני השר, מדוע יש צורך בחקיקה ובאיה-השארית המצב כפי שהוא. הכנסת עוסקת בכל הנושא של חקיקה סוציאלית, בכל המערכת של התמיכה. היא קובעת סטאנדארטים. אני רוצה לצטט מתוך המוסד של המוסד לביטוח לאומי, אדוני שר העבודה, המוסד הנמצא תחת כנפיו של משרד העבודה. הפחרון שאני הצעתי שכך, של העלאת שכר המינימום, הוא פתרון שהוצע עלידי המוסד לביטוח לאומי, בהתחשב בעובדה שזוהי מערכת מסורבלת. אני מצטט: "מערכת מסורבלת, המורכבת ממספר רב של תכניות תמיכה המותנות כולן בהכנסה והיצורות הזמנה ליצירת עיוור תים. הן תיצורנה שוב ושוב הכנסות מובטחות גבוהות, מסים שוליים גבוהים, הוצאות אדמיניסטרטיביות גבוהות ותגרומונה לנסיונות לרמות את המערכת".

אני מציע שהכנסת תעסוק גם בחקיקה בנושא הסוציאלי, וכדי שיהיה תיאום בין מה שהיא עושה בנושא זה ובין מתן תמריץ חיובי לעבודה, ולא כפי שהמצב היום, היא תעסוק גם בקביעת שיעור שכר המינימום.

3. חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1976 *

היו"ר ש. ז. אברמוב:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק של חבר הכנסת בן-מאיר: חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1976. רשות הדיבור לחבר הכנסת בן-מאיר.

יהודה בן-מאיר (חזית דתית לאומית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח—1968, פרק ב' — ביטוח זיקנה וביטוח שאירים — קובע החוק שבי מסגרת קיצבאות למבוטחים בביטוח זיקנה וביטוח שאירים תינתן גם קיצבה בשביל ילדים התלויים במקבלי הקיצבה כמבוטחים.

בסעיף 5 של אותו חוק מוגדר "ילד" כך: "ילד של המבוטח, לרבות נכד, שכל פרנסתו על המבוטח, ובלבד שיתמלא בהן אחד מאלה". לאחר מכן מפורטים 4 תנאים שבהם זכאי המבוטח, מקבל קיצבת הזיקנה או קיצבת השאירים, לקבל בשביל הילד חלק מן הקיצבה: (1) לא מלאו להם 18 שנה; (2) לא מלאו להם 20 שנה ועיקר זמנם מוקדש לסיום לימודיהם במוסד חינוכי על-יסודי; (3) לא מלאו להם 21 שנה והם בשירות סדיר לפי חוק שירות הבטחון, תשי"ט; (4) אינם מסוגלים לכלכל עצמם ואין להם הכנסה ממקור אחר כדי מחייתם. כלומר, החוק קובע בעצם שילדים מתחת לגיל 18 הם מבוטחים, מגיל 18 ועד גיל 21 הם מבוטחים אם לומדים במוסד חינוכי על-יסודי ומשלימים חינוכם, וכן אם הם משרתים בשירות סדיר.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להציע תיקון, ולדעתי, אם הכנסת תעביר הצעת חוק זו לוועדה, יהיה מקום לשנות את הנוסח. אני מציע להוסיף תנאי נוסף להגדרת "ילד" שהמבוטח זכאי לקבל בשבילו קיצבה: "בת בשירות לאומי, לפי כללים שיקבע שר העבודה".

אני בא פה לתקן את החוק ולהחיל את מה שהכנסת החילה בשעתה לגבי חוק מס ההכנסה. לפני ביצוע הרפורמה היה, כידוע, אדם זכאי לניכוי בעד ילדים קטנים עד גיל 18. בעד ילדים מעל לגיל 18 היה זכאי לניכוי מוקטן, נדמה לי של 650 לירות לשנה, אם הילד משרת בשירות חובה בצה"ל. גם אז הכיר החוק בשירות לאומי של בנות. משום-מה לא בא הדבר לידי ביטוי בחוק הביטוח הלאומי ואני רוצה להציע כי זה יתוקן.

אדוני היושב-ראש, הרשה לי בדקות ספורות להביא היר לנכנסת במה מדובר, אף שאני בטוח שהנושא מוכר. כידוע, בנות דתיות אינן חייבות בגיוס לפי חוק שירות חובה. הן משתחררות מטעמי דת ומצפון. בשנים האחרונות נעשתה פעולה גדולה על-ידי גורמים שונים והוקמה אגודה להתנדבות בעם. אני שמח שגם לנו יש חלק גדול בפעולה זו. הכוונה היא להביא בנות לשירות לאומי במסגרת התנדבותית. כלומר, בנות המשוחררות ומשתחררות משירות צבאי מטעמי דת ומצפון תשרתנה בהתנדבות בשירות

לאומי, כתחליף לשירות צבאי, באותם מקומות שהידינה זקוקה להן שם. אני שמח לומר שאגודה להתנדבות בעם, אשר בתחילה היו במסגרתה 150 בנות, הולכת וגדלה ובשנה זו משרתות בה 524 בנות. זהו מספר רציני למדי. בבתי-הספר התיכוניים הדתיים נעשית פעולה בלתי-פוסקת להגיע בנות להיכנס למסגרת התנדבותית זו, והיא אמנם מצליחה והמסגרת הולכת וגדלה. הבנות האלה נמצאות רובן בעירות פיתוח; נדמה לי ש-15 עירות-פיתוח כלולות במסגרת זו. לכל עיירה יוצאות כ-30 בנות, והן מועסות בעיקר בתחומי חינוך וסעד. המקום השני שבו נמצא חלק ניכר מהבנות הוא בהתיישבות העובדת, במושבים, בקיבוצים, במיוחד בישובים חדשים. הן עובדות גם בתחום הבריאות. משיחות עם שר הבריאות אני יודע שהוא מעריך מאוד את הפעולה הזאת, ולא אחת הוא ביקש שנעשה מאמצים שחלק גדול מהבנות יפנה לבתי-חולים, שהן עושות בהם עבודה מבורכת, לבתי-רגילה, בסיוע ועזרה. במצב החד מור שקיים בבתי-החולים יש לכך חשיבות רבה ביותר, בעיקר במקצועות הפארא-רפואיים. לאחר הכשרה מינימאלית מסוגלות בנות אלה לקחת על עצמן חלק גדול מתפקידי האחות, ולאפשר בכך, לאחיות המעשיות, ובעיקר לאחיות המוסמכות, להתפנות יותר לעבודה שרק הן מסוגלות לעשות.

אותן 524 בנות שהתנדבו לשירות לאומי מתחלקות כלהלן: 244 בנות עובדות בתחום החינוך, כולן בעירות-הפיתוח; 160 עובדות בתחום הבריאות, בבתי-חולים שונים; 50 עובדות בתחום הסעד, גם כן כמעט כולן בעירות-הפיתוח; 15 בנות עובדות בתחום קליטת העלייה; 15 עובדות במוסדות פנימייתיים, ועוד 40 בנות עובדות בישובים חקלאיים שונים, מושבים וקיבוצים, בעיקר בישובים חדשים וצעירים.

בסך-הכל מדובר כאן במקרים מעטים יחסית, כי הפטור ממס ממילא כבר בוטל ברפורמה. מדובר כאן במקרה של הורה הזכאי לקיצבת זיקנה או באלמנה הזכאית לקיצבת שאירים. במקרה הזה כוונת התיקון היא לאפשר, באמצעות תקנות מתאימות של שר העבודה — והיו גם תקנות של האוצר בעניין זה; אני מתאר לי ששר העבודה ילך פחות או יותר באותה דרך — שהאלמנה או הורה זקן ימשיכו לקבל את הקיצבה עוד שנה בשביל אותה בת מעל לגיל 18, כמובן כל זמן שהיא מועסקת בשירות לאומי במסגרת ההתנדבות.

אני מציע לכנסת להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה, להכנתה לקריאה ראשונה.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

רשות הדיבור לשר העבודה, תשובה.

שר-העבודה מ. ברעם:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת החוק של חבר הכנסת בן-מאיר לתיקון חוק הביטוח הלאומי, באה

של חברי הכנסת בן-מאיר לוועדת העבודה. אני מעמיד הצעה זו להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1975, לדיון מוקדם בוועדת העבודה נתקבלה.

להרחיב את ההגדרה של "ילד" בחוק ולכלול בה בת הנמצאת בשירות לאומי.

אין ספק שיש בהצעה אספקטים רציניים הראויים לבחינה, ואני בהחלט מסכים לדעתו של חברי הכנסת בן-מאיר ומציע להעביר את ההצעה לדיון מוקדם בוועדת העבודה של הכנסת.

היו"ר ש. ז. אברמוב:

לפנינו הצעה אחת בלבד, להעביר את הצעת החוק

4. חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 7), תשל"ו—1975 *

היות שהצעת החוק הזאת לא זכתה לאריכות ימים, כי חלקים ממנה גובשו בצורת חוק ושולבו במסגרת חוקי הרפורמה ואילו יתרם נגנזה, נפל גם סעיף 36 שהעלה את הרעיון האמור. אי לכך מצאתי לנכון, יחד עם חברי, חברי הכנסת נסים, להעלות מחדש את הרעיון הבסיסי של מתן אפשרות לבעלי מניות להעביר את המקרקעין מהחברות על שמם באופן פרטי, כאשר הוספו תוספות מספר המתחייבות מהוראות של חוקי הרפורמה, כיצד לפטור איגוד מקרקעין שכל נכסיו הם מקרקעין, כיצד לפטור איגוד שיש לו נכסים שונים, מה יהיו הכללים שייקבעו לגבי תקופת ההחזקה או תאריך הרכישה, ומה יהיה שווי הרכישה בידי בעלי המניות. בעיקרו של דבר זה רעיון שבשעתו זכה להצלחה רבה, אם כי לא כולם ניצלו את האפשרות שניתנה בשנת 1963 לעשות זאת. מצאנו לנכון לתת אופציה נוספת לאלה שלא הצליחו לעשות את ההעברה המבוקשת באותה שנה, ולעשות זאת במסגרת התיקון, אם וכאשר יתקבל על-ידי הכנסת.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים, להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, עקרונית אני מסכים עם ההצעה הבאה לאפשר פירוק חברות מקרקעין. אולם עם זה יש לי הסתייגויות לגבי כמה מפרטי ההצעה המתייחסים לחיוב במס רווחי הון של בעלי המניות. אינני מוצא מקום להיכנס בשלב זה לפרטים, שכן כל הנושא קשור בשילוב מס שבח מקרקעין עם מס רווחי הון.

מן האמור לעיל נראה לי שיש לדחות את הדיון בנושא זה לשלב הדיון בנושא השילוב שהזכרתי לעיל. אני מניח שהנושא ימצא את פתרונו במסגרת הוראת מעבר, כשתובא לאישור הכנסת הצעת החוק המשלבת מס רווחי הון ומס שבח מקרקעין. כשנביא את הצעת החוק המורחבת בדבר שילוב שני המסים, יתרמו בוודאי חברי הכנסת פלומין ונסים מרעי ינותיהם בנושא זה.

אני מציע להעביר את הדיון בהצעת החוק לוועדת הכספים של הכנסת.

היו"ר ש. ז. אברמוב:
אנו עוברים לדון בהצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 7), תשל"ו—1975, של חברי הכנסת נסים ופלומין. רשות הדיבור לחברי הכנסת פלומין.

יחזקאל פלומין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 7) סובבת סביב ציר אחד בלבד, והוא הרעיון של העברת מקרקעין מאגוד ליד בעלי המניות שלו. הרעיון הטמון בהצעת חוק זו אינו חדש, לאמיתו של דבר, היות שעוד בשנת 1963, במסגרת חוק מס שבח, תשכ"ג, נקבע סעיף 117 שאיפשר לבעלי מניות באגוד מקרקעין להעביר את המקרקעין על שמם תוך תקופה של שנה.

הרקע להיווצרות התופעה, שאצלנו היא אולי שכיחה יותר מאשר במדינות אחרות, ולפיה מקרקעין רשומים על שם חברות, נעוץ בנסיבות היסטוריות, בין שרשרה בתקופת שלטון חוק המירי, בין שהיא נובעת מכך שהרבה קבלנים בנו בתים במסגרת חברות פעילות ונשארו בסופו של דבר עם דירה אחת ששימשה למגוריהם, ובין מכל מיני סיבות היסטוריות אחרות. על-כל-פנים התופעה בעינה עומדת והיא, שהיום רשומות, לפי הערכה, כ-15,000 חברות הקרויות בסלנג המקצועי "חברות גוש-חלקה". אלו חברות שאינן פעילות, וכל רכושו הוא נכס מקרקעין זה או זה, והעובדה של קיום מסגרת פורמאלית של חברה מכבידה על בעלי המניות, מחייבת פתיחת תיקים במס הכנסה ובמשרדים ממשלתיים אחרים כאשר אין לכך כל מקום, כל צורך וכל הצדקה. בקיצור, זהו נטל שאיננו מביא כל תועלת לא לציבור ולא לממשלה.

כבר בשנת 1968 הציעה הממשלה, במסגרת הצעת חוק איגודי מקרקעין (העברת זכויות מקרקעין), לאפשר לכל בעלי המניות של חברות כאלה לעשות את העברת המקרקעין על שם בעלי המניות. אולם אז היתה ההצעה מלווה גם בסאנקציה, כלומר כל מי שלא יעשה זאת תוך תקופה של שנה, יראו את המקרקעין שבידיו כאילו הם נכס עסקי. כתוצאה מן הסערה הציבורית שהתעוררה או בציבור בעקבות הסאנקציה, נגנזה ההצעה. הצעת חוק דומה הועלתה לפני כשנה-ומחצה במסגרת הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון מס' 6), כאשר בסעיף 36 שבו הועלה מחדש סעיף הדומה במהותו ובתכנון לסעיף 117 הקודם, ואף הוא נועד לאפשר לבעלי מניות תוך תקופה של שנה להעביר את הנכסים מהחברה אליהם באופן אישי.

הצבעה

ההצעה להעביר את הצעת חוק מס שבח מקר-
קעין (תיקון מס' 7), תשל"ו—1975, לדיון מוקדם
בוועדת הכספים נתקבלה.

ה. הצעות לסדר-היום

1. הצורך בחסכון במשרדי הממשלה ומניעת ביזבוזים

שיתוכנה ככדאיות אם נשתמש שימוש חוזר בחמרים
אלה. בנקודה זו אדגיש כי לאחרונה מתכנן השוק האי-
רופי המשותף, יחד עם מועצת אירופה כולה, מיחזור
חמרי נייר עד כדי 80% מהצריכה של אירופה, זאת לשנות
ה-80.

ניתן להניח שמפאת היותנו נזונים, בחלק, מתר-
מות, מגדבות ומקרון השפע של תמיכות, סיוע והלווא-
אות מחוץ-לארץ, שנצטרך להתזרין בסופו של דבר עם
הריבית, נפוז בקירבנו במשך שנים רבות נגע הביזבוז
וההוצאות המיותרות, ושכחנו את חכמת משלי: "שונא
מתנות יחיה". מנגנוני שירותים נופחו מעל ומעבר לצ-
רכים המינהליים התקינים. "חוק פארקיסון" פשט ב-
משרדי הממשלה, ברשויות המקומיות, בסוכנות, בהס-
תדרות ובגופים אחרים. הכלל של חז"ל ש"פרוטה ופי-
רוטה מצטרפות לחשבון גדול" איננו מקובל בישראל,
לא במשק, לא בשירותים ולא במינהל.

תוך כדי נגיעה בתחומים השונים, שניתן להשיג
בהם חסכון ניכר, מן הדין לציין שהחסכון אפשרי ללא
קשיים יתירים בארגיה, ואעמוד על נקודה זו בהרחבה.
מומחי המכון הישראלי לנפט הגיעו בימים אלה ממש
למסקנות מרחיקות-לכת לגבי אפשרויות של חסכון בדלק,
זאת מבלי לצמצם את תפוקת התעשייה. בדיונים שנגע-
רכו לא מכבר מסר מר עמנואל רסין, המנהל של חברת
"דלק", שגוף ממלכתי בעל סמכות ו"שיניים", אם יקום,
מסוגל לחסוך למדינת ישראל כ-100 מיליון דולר לשנה
מבלי לפגוע בכוח התעשייתי והיצרני של ישראל
ובלא להקטין את סיפוק הצרכים החיוניים באמת של
הצרכנים לסוגיהם. מר רסין אף הרחיק לכת וציין
שבאמצעות ייעול ומניעת ביזבוז אפשר להגיע לחסכון
של 15% בצריכת דלק, ששוויים כמיליון טונות דלק
מיוצאות ממרחקים.

לעתים אני עומד מופתע ונפעם: אני שומע שפעילי
המגביה בארצות-הברית אספו לרגל ביקורו של רבין
6 מיליון דולר למגביה. סכום עצום, אבל אין עומד
בשום פרופורציה לאפשרות החסכון אם רק "נתלבש"
— כפי שהצברים אומרים — על נושא החסכון בארץ.
כשהיתה משלחת הכנסת בארצות-הברית השתתפנו בפי-
עולה של ה"בונדס" בניו-יורק, נאווה מעמד מכור
"בונדס" במיליון-וחצי דולר. בעידן שלנו, בהשוואה
לממדי הצריכה, סכום זה הוא כאין וכאפס, וזה שמעלה
את חשיבות החסכון.

סקרים שערכה הוועדה המנחה לחסכון בארגיה
במכון הנפט הישראלי מורים כי מפעל טקסטיל, הצורך
2,500 טונות מאוות ו-300 טונות סולר בשנה, יכול
לחסוך תוך זמן קצר ובהשקעה צנועה, שתוחזר בפחות
משנה, כ-15% מצריכת הדלק. פירושו של דבר חסכון
של 200,000 לירות בשנה לגבי אותו מפעל. כיוון נכון
וקפדני של משאבות מים, למשל, יכול להביא לחסכון

הי"ר א. גיבלבר:

לפנינו הצעה אחת, להעביר את הצעת החוק של
חבריה-הכנסת פלומין ונסים לוועדת הכספים.

הי"ר א. גיבלבר:

אנו עוברים לסעיף הבא — הצעה לסדר-היום של
חבריה-הכנסת יוסף תמיר בדבר הצורך בחסכון במשרדי
הממשלה ומניעת ביזבוזים. רשות הדיבור לחבריה-הכנסת
יוסף תמיר.

יוסף תמיר (הליכוד):

כבוד היושב-ראש, אם אינני טועה אתה מנהל
זו הפעם השנייה את ישיבת הכנסת, אבל גם אם זו
הפעם השנייה הרשה לי להצטרף למברכים אותך לרגל
כהונתך הרמה ולאחל לך הצלחה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בטרם אנמק את
הצעתי יורשה לי לתקן את שם ההצעה. כוונתי למניעת
ביזבוז ולצורך בחסכון במדינה במישרים שונים —
לאו דווקא במשרדי הממשלה, וכמובן לרבות משרדי
הממשלה.

ברשותכם, לנושא: בישראל מבזבזים מדי שנה
בשנה משאבי כוח-אדם, אנרגיה שהיא יקרה מפי, חמרי-
גלם מיובאים ומקורות טבע ישראליים בשיעור העולה
על 3 מיליארד לירות; יותר ממחצית הסכום הזה —
במטבע-חוץ. להלן אומדן מחושב וזהיר של הסכומים
שניתן לחסוך אם ננקוט שיטות חסכון, נמנע ביזבוז
שאין לו הצדקה ונעבור לשיטות פעולה של מיחזור
החמרים לסוגיהם, דבר ההולך ומתפשט בעולם כולו:
(1) חסכון נטו בהוצאות על דלק יכול להגיע לשיעור
10% — יש אומרים שאפילו יותר מכך — וכתוצאה
מזה חסכון ללא קושי בסכום של 70,000—80,000 דולר
לשנה, שהם 550,000—600,000 לירות בשנה; (2) ניצול
חוזר של 250 מיליון מ"ק של מי ביוב לסוגיהם — מים
היורדים כיום לטמיון ומוזהמים את הסביבה ומי השתייה
— יכול להביא לחסכון של כרבע מיליארד לירות.
מובן שפעולה כזאת מחייבת השקעות בתשתית; (3)
החסכון ביבוא חמרי-גלם לשימושים ביתיים באמצעות
מיחזור יכול להגיע לחצי-מיליארד לירות; (4) ניצול
פסולת חקלאית יכול להביא, באומדן זהיר ביותר,
לחסכון של 425,000 לירות; (5) מיחזור פסולת תעשיית-
תית — יותר מחצי-מיליארד לירות; (6) ביטול כפי-
ליות במשרדי הממשלה, ייעול המשרדים והשירותים
השונים והנהגת חסכון בצידוד ובכל הקשור בעבודת
המשרדים — כ-800 מיליון לירות.

רבתי חברי הכנסת, נתונים אלה אספתי ממשרדי
הממשלה, מהמכון הישראלי לנפט ולאנרגיה, מהשירות
לשמירת איכות הסביבה, מהמכון לפיריון העבודה והיי-
צור, מהמועצה הלאומית למחקר ופיתוח, וכמו כן
הסתיעתי במדענים בעלי מניסין.

אדוני שר האוצר, מובן שניצול חוזר ויעיל של
החמרים שהוכרתי, פרט לדלק, מחייב השקעות תשתית

אדוני היושב-ראש, אנחנו חיים מעל לילכתנו הכל-כלית ומעבר לאמצעים שברשותנו. אני חושב שצודק שר האוצר כשהוא אומר שאנחנו קוראים: זאב, זאב, ואיש לא שומע, אבל יבוא הרגע שיצטרכו לשמוע ולהרגיש. מוטב שנתכונן לקראת אפשרות כזאת. לפנינו אחת האפשרויות. ברם, לפעמים אני מופתע. אני נוסע בשעה 6:15-6:00 בבוקר בתל-אביב ואני רואה שכל האורות באותם מקומות ברחבי המדינה שעה קודם שבאה שלימים מוארים כאילו הלילה לא חם. יש שמדליקים את האורות באותם מקומות ברחבי המדינה שעה קודם שבאה החשיכה. ביובו משוע. זו מין שיטה, מין חינוך שאיש לא שם לב אליהם. לאיש לא איכפת. דוגמה אחרת, מנהל חברת החשמל הודיע על חסכון של 25 מיליון לירות בפעולות החברה בצורות שונות. כתבתי אליו מכתב ואמרתי לו: בכל משרדי החברה שלך דולקים האורות במשך כל היממה, בכל ימות השנה, גם כאשר השמש מאירה את הארץ. אמר לי בתשובה: אתה צודק, נתתי הוראות להפסיק את ההארה לאור היום. היה זה לפני חודש. לפני שבועיים ערכתי סקר פרטי, הלכתי למשרדי רדי חברת החשמל בירושלים בכמה מקומות — בסניפים שונים — אף לא אחד מהמשרדים לא שעה להוראות המנכ"ל — החשמל דולק...

לאחרונה ערך העתונאי עוזי בנזימן מחקר בדבר הביוב והעדר המודעות לחסכון במשרדי הממשלה. הוא הצביע על אפשרויות של חסכון במאות מיליוני לירות. ממצאים אלו מתאשרים על-ידי ועדת השרים לענייני ייעול, שמסקנותיה נשארו על הנייר. אני מתכוון לוועדה-האזנה. הן מצביעות על כפילויות במתן שירותים, על ריבוי שירותים ומספר עובדים כפולים. על כך אפשר לדבר רבות. אני אביא רק דוגמה אחת: בסעיף "הכשרה מקצועית" מוציא משרד החינוך והתרבות 2.25 מיליארד לירות; ב"רומית מוציא משרד הסעד באותו סעיף 133 מיליון לירות; מוסיף על כך משרד העבודה עוד 122 מיליון לירות — הכל בסעיף אחד של הכשרה מקצועית, שאותה ועדה מצביעה על אפשרויות חסכון נרחבות בו אילו איחדו את כל הפעולות במסגרת משרד אחד. אבל דבר לא נעשה.

דוגמה אחרת במישור השלטון המקומי בארץ: קובע עורך-דין יצחק מוריץ, חבר הנהלת עיריית תל-אביב-יפו, שיותר משליש, כ-5000 מתוך 14,000 עובדים בעיריית תל-אביב הם מיותרים. ננית לרגע שזו הגומא. אבל תסכים אתי, אדוני שר האוצר, מי שהיה ראש עיריית תל-אביב, שאפשר בתל-אביב לחסוך בשיעור ניכר, והדבר לא נעשה.

מספר העתונאי בנזימן שהיו הטבות שונות ומשונות במשך הרכב הממשלתי בשיעור של 50 מיליון לירות בשנה. במדינה ענייה כמו שלנו, שמייבאת כל טיפת דלק מחוץ-לארץ ומשלמת טבין ותקילין בדולרים, היו הוצאות בסעיף הרכב מעל למה שניתן היה לצפות. אני מניח שחלק מוצא על משכורות ועוד, אבל גם זה ביזבון.

בזכרנו שהממשלה היא המקור הראשי לצרכי המשק, המממן העיקרי שלו, המעסיק הגדול ביותר — יובן מה מידת האחריות המוטלת עליה בכל הקשור בחסכון ומניעת ביזבון ומתן דוגמה לאורח, לפרט.

של 10% בצריכת הדלק. אילו עברנו לבינוי שכונות ואזורי מגורים ובהם הסקה מרכזית אזורית — שלא יהיה לכל בית ולכל מבנה הסקה מרכזית משלו — יכולה לחסוך סכומים עצומים.

מונח לפני ביולטין שהוציאה מועצת אירופה בשי-חוף עם השוק המשותף בבריסל, ביולטין שהגיע ויק אתמול בדואר, הדן בסוגיות הדלק והאנרגיה והשפעתן על התעשייה האירופית ומערכת הכספים במשק, ובין היתר מסופר שחובה על המתכננים באירופה לתכנן את הבינוי והתיכנון תהיה מושפעת מחסכון באנרגיה. בארצות-הברית בונים בניינים רב-קומות שכוח הא-נרגיה שלהם הוא כוח השמש. בישראל, שהיא מושפעת באנרגיה של שמש יותר מכל מדינה אחרת, עדיין לא הגענו לכך שיתכנו מבנים ובנייני ציבור על יסוד שימוש באנרגיית השמש להסקה וגם למיזוג אוויר.

עתה לסעיף 2: טיהור שפכים. מיבצע מוצלח אחד בקנה-מידה זעיר, שנשתיים מקרוב, של ניצול פסולת של מ-גבינה ממחלבות שונות במדינה, הביא לחסכון של 10 מיליון לירות. פרופסור רענן וולקני "התלבש" על העניין הזה של הזרמת רבבות טונות של מ-גבינה ישר לוואדיות ולנחלים, המזהמים את הסביבה ומגיעים אליהם אחרים לבטים רבים, ובמידה רבה בזכות העזרה של ועדת הפנים ואיכות הסביבה וגורמים אחרים, הביא את בעלי המחלבות לכך שישתמשו במ-גבינה הללו למזון לבהמות. 80% מהמחלבות בארץ עברו לשיטה זו. החסכון המידי הוא 10 מיליון לירות. אם יגדל מספר המחלבות שתעבורנה למיבצע זה, יגדל החסכון.

ניצול חוזר של פסולת מוצק: השבה של חמרים פלאסטיים, המצויים באשפת ערים ובריכוזים אחרים, מבטיחה כדאיות הניצול החוזר. דבר זה מקובל היום בכמה וכמה מקומות במדינות מתועשות. ניצול כמויות מירביות של נייר, כפי שהזכרתי — אצלנו, 16%; ביאפאן, 40%; על כך עמד חבר-הכנסת שמעוני לפני שבועיים בהצלחה רבה ובהנמקה מצויינת ולא אחזור על זה — יכול להביא לחסכון של עשרות מיליוני דולרים. הממשלה צריכה לעודד פעולה זו.

חברי הכנסת, הנני להזכירם שבמסגרת תכנית החירום הכלכלית של הממשלה מלפני שנה וחודשיים, 9 בנובמבר 1974, נקבע: "שימוש חוזר בפסולת — הממ"ש של העווד גורמים ויוזמים אשר יתארגנו בצורה מסודרת, על בסיס רחב, לאיסוף פסולת לסוגיה השונים והפיכתה לחמרי-גלם לייצור השוטף. כן העווד הממ"ש של מפעלים לשימוש חוזר של פסולת בתהליך הייצור". אני מוכרח לומר שמימושו של סעיף זה בתכנית הכלכלית של הממשלה איננו מתקדם כראוי.

כמויות ניכרות של גרוטאות, גרוטאות מתכת של ברזלים לסוגיהם וחמרים אל-ברזליים אינם מנוצלים במדינת ישראל. כבר הצבענו לא אחת על שעשרות אלפי כלי רכב, שהפכו להיות פגרים בצדי הדרכים וב-מקומות ציבוריים אחרים, אינם מנוצלים בצורת מחזור, למרות הבטחות שניתנו מעל דוכן הכנסת על-ידי שר התחבורה לא אחת ולא שתיים. התעשייה הפטרוכימית, למשל, עושה פעולות חסכון ומיחזור של מתבטאות בהרבה מאוד מיליוני דולרים.

מטפלים בנושא ומקדמים אותו. אבל אני יודע שמה שהוא נעשה גם בחברת החשמל. הופעלו שם יחידות חדשות לנצילות גבוהה יותר של הדלק. ביחידות ישנות בוצעו שיפוצים המאפשרים ניצול יעיל יותר של הדלק.

צוותות של מומחים מדריכים מפעלי תעשייה בהפעלת שיטות החוסכות דלק בתהליכי הייצור. גם העלאת במחירי הדלק בארץ חסכו לנו עשרות רבות של מיליוני דולרים.

אני יודע שמלבד כל אלה הבעיה של החסכון היא דווקא בתחום המאמצים להגביר את פריון העבודה והייצור. ועדה משותפת לממשלה, להסתדרות ולמעסיקים עוסקת זה שנה בדרכים להעלאת הפריון במשק. הוועדה פועלת גם באמצעות ועדות מקצועיות, אשר חלק מהמלצותיהן מיושם כבר עכשיו וחלק אחר הוא בתהליך של לימוד ויישום.

גם בשירות המדינה נמשכים המאמצים. אני יודע שלא הגענו לשלמות ושיש עוד הרבה מה לתקן בתחומים שונים. לא האדם ולא החברה מגיעים לשלמות; התחרה לשלמות היא הקובעת. עוד הדרך רבה. גם בשירות המדינה, עם כל הבעיות, נעשים מאמצים בשנים האחרונות, בשנה האחרונה בעיקר, להגדיל את הפריון והתפוקה. אני רוצה שחברת-הכנסת תמיר יידע כי במשך השנה הגיע מספר העובדים בשירות המדינה הפועלים על-פי שיטות הנדסת ייצור, בנורמות מדודות, ל-7,000. זהו מספר לא מבוטל. זהו גידול של 12% לעומת השנה הקודמת. יש לציין שהפעלת נורמות מביאה להעלאת תפוקה בשיעור של כ-25% במוצא.

יוסף תמיר (הליכוד):

כל זה מוכיח כמה אפשר לעשות בשטח זה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

בהחלט. אינני חולק על דבריו בתחום זה. אין ספק כי אנו בראשית הדרך. מדינת ישראל, אולי יותר מכל מדינה אחרת, חייבת לצעוד בתחום זה בצעדים מאושי-שים יותר כדי להשיג את המטרות והיעדים ואת החסכון במטבע-חוץ.

אני מסכים להעברת ההצעה לדיון בוועדה.

היו"ר א. גיבלבר:

חברת-הכנסת תמיר, האם אתה מסכים להצעת השר שהצעתך תועבר לוועדה? ועדת הכנסת תחליט לאיזו ועדה תועבר ההצעה.

יוסף תמיר (הליכוד):

אני מסכים.

היו"ר א. גיבלבר:

לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת. אני מעמיד את ההצעה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

אדוני היושב-ראש, המלחמה בביוביו למען החסכון מתנהלת בכל העולם המתועש והמפותח. ממשלות במערב-רבי-אירופה, באמריקה ואף בעולם הקומוניסטי התגייסו לפעולה זו. העמים החרוצים והמאורגנים — והם ידועים: היאפאנים, הגרמנים, האמריקנים — הגיעו להישגים מרשימים באיסוף אשפה ופסולת, מיחזור חמרים משומשים וניצולם מחדש בתנאים מצויינים. הטכנולוגיה יודעת כיצד לעשות זאת. לישראל זוהי שאלת חיים.

על הכנסת לדון בסוגיה זו ולהביא לתפנית הן במודעות הממשלה והן במודעות הציבור הרחב למען חסכון, למען צימצום הביוביוזים, ולהפיק תועלת מיר-בית מניצול יעיל של כוח-אדם, חמרי-גלם ומקורות הטבע המצויים בידינו. לכן מציע אני לקיים דיון במ-ליאה.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר האוצר, לתשובה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני בהחלט מסכים עם חברת-הכנסת יוסף תמיר שלא נעשה די בארץ בתחום החסכון במיטורי הפעילות השונים במשק, וכי המודעות לחסכון במדינת ישראל רחוקה מלהשביע רצון. אם כי יכול אני לומר שהממשלה החליטה במדיניות הכלכלית שלה, לפני שנה ורבע בערך, על פעולות הכרחיות ועל יוזמות בתחום מיחזור הפסולת. אני יכול לומר שאם כי המצב עדיין רחוק מלהשביע רצון, חודרת לאט לאט תודעת מיחזור פסולת לבתי-חרושת שונים. מפעלים העוסקים באיסוף, מיון והחזרת פסולת לתהליך הייצור נהנים ממעמד של מפעל מוכר ומ-פטור ממסים עקיפים. לאור זאת, ולאור עליית המ-חירים של חמרי-הגלם בעולם, הגבירו המפעלים בארץ לאחזרנה בצורה ניכרת את השימוש והחזר בפסולת נייר, גם בזכוכית, והם התחילו בכך גם במתכות שונות. אני יודע שלא הגענו עדיין לניצול הפסולת בממדים המקובלים בארצות מפותחות, אבל עם זאת חלה התקדמות ניכרת בנושא זה בשנים האחרונות, בעיקר בשנה האחרונה.

נעשו צעדים גם בתחום החסכון בדלק, אם כי המצב רחוק מלהשביע רצון. פגשתי כאן את אחד מגדולי המומחים בעולם בשטח זה. הקשבתי להצעותיו גם בנושא של חסכון בדלק.

ידידה בארי (הליכוד):

הוא מתח ביקורת חמורה על הנעשה בארץ בתחום זה.

שר-האוצר י. רבינוביץ:

הוא לא מתח ביקורת, הוא יעץ, ואנו משתדלים ליישם חלק מעצותיו, מה שניתן ליישם. התיקון יבוא, ואני אומר זאת לחברת-הכנסת יוסף תמיר, עם הפעלת רשות מיוחדת —

יוסף תמיר (הליכוד):

מתי היא תוקם?

שר-האוצר י. רבינוביץ:

— רשות מיוחדת לבעיות אנרגיה בארץ. אנו

2. אי-הכללת קורות יהדות צפון-אפריקה בספרי לימוד להיסטוריה הנהוגים בבתי-הספר התיכוניים

לימוד שנכתב עלי-די ד"ר אפרים שמואלי. הנה סיכום הכתוב בספר הלימוד: "הקיבוץ היהודי במארוקו בת-קופה שלפני הקמת מדינת ישראל היה ציבור עני, עחי בתנאי דיור איומים בגיטאות שנקראו "המלאח", הלי-מודים בבתי-הספר של היהודים" — נאמר בספר -- "היו ברמה ירודה". האם זוהי האמת, שואל אותי החבר? היכן נעלם הפרק על הפעילות של התנועה הציונית הלגאלית והבלתי-לגאלית במארוקו, על בתי-הספר, על חיי הרוח, על בתי-הדין הרבניים ועוד ועוד?

אדוני היושב-ראש, תוכן מכתב זה אכן נגע ללבי והחלטתי לקיים שיחות עם יודעי דבר בהיסטוריה של יהדות זו.

אדוני היושב-ראש, אם רוב תושבי הארץ אינם יודעים על תולדות אחיהם יוצאי המגרב, הדבר מצער, אבל קשה להתרעם ולבוא בטענות. אם אמצעי התקשורת אינם מודעים די הצורך לקיומו ולתרומתו של פלג זה של העם היהודי, הצער נהפך לתמיהה. אך כאשר מדובר במערכת החינוך ובכתובי העתים בספרי ההיסטוריה, אין מקום לצער ולתמיהה, לאל לכעס ולט-רניה. כאשר מתייחסים למצב של העדר מקורות מהי-מנים ולחוסר חומר היסטורי, ניתן לומר שעדיף לא לכתוב כלל מאשר להביא לפני הלומד, אשר אינו בקיא כלל, עובדות בלתי-מדויקות כאילו היו בדוקות ומ-אפשרות כאמיתות היסטוריות.

אדוני היושב-ראש, כמה פרקים בתולדות היהודים באירופה המזרחית נלמדים בבתי-הספר, לעומת פרק הלימוד בתולדות היהודים בצפון-אפריקה? חברי הכנסת, השאלה אינה סטטיסטית, זוהי שאלה מהותית. האמת נפגעת ונשארת מבויתת בשעה שבאים לבדוק את הנעשה בשטח הלימוד והחקר של תולדות היהודים בצפון-אפריקה. יתירה מזו, הסיבה המכרעת לרגשות הקיפוח בקרב בני-הנוער שהוריהם עלו מצפון-אפריקה היא שטישטשו את עברם. לא הם יודעים על עברם המפואר ולא הציבור בישראל. חברי הכנסת, לא הכל יודעים על תולדות היהודים בצפון-אפריקה.

שלמה יעקב גרוס (חזית דתית תורתית):
אנחנו לומדים כל יום את התשב"ץ, על רבי אלפסי שהיה במארוקו.

יעקב זיאק אמיר (המערך):
תודה רבה על ההערה החכמה מאוד. אני מצטרף למה שאמר אלי מויאל, אתה בן יחיד סגולה שיוצאים קצת על חכמתם של יהודי צפון-אפריקה. לא הכל יודעים על תולדות היהודים בצפון-אפריקה. עדיין לא נחקר כל החומר האצור בספרות "השאלות והתשובות" שהותירו חכמי בני יהודים בצפון-אפריקה. אך גם ממה שכבר ידוע נחקר יכלו כתובי ההיסטוריה לבתי-הספר להשכיל ולכתוב אמת ביחסות נכונה.

אדוני היושב-ראש, רק בראשי פרקים אפרוס לפני מליאת הכנסת המכובדת כמה אמיתות בתולדות היהודים בצפון-אפריקה, שהייתם למצוא את ביטויים בת-ניות הלימודים השונות. יהדות המגרב הקימה במאות

היו"ר א. גיבלבר:

הכנסת תעבור להצעה לסדרהיום של חברי-הכנסת אמיר: אי-הכללת קורותיה של יהדות צפון-אפריקה בספרי לימוד להיסטוריה הנהוגים בבתי-הספר התיכוניים.

יעקב זיאק אמיר (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בתחילת דברי רצוני להדגיש שההצעה המועלת היום במליאת הכנסת הוגשה במשותף על-ידי סגן שר התקשורת, חברי-הכנסת מויאל, שהינו ברי-סמכה בהיסטוריה של גולה חשובה זו, ועלי-די.

נאמר כבר שאסונו של העם היהודי הוא שיש לו יותר מדי היסטוריה ופחות מדי גיאוגרפיה. דומני שיהודי צפון-אפריקה בארץ זכו בגורל הפוך: יותר מדי גיאוגרפיה — הכל יודעים מהיכן באו — אבל פחות מדי יודעים את ההיסטוריה של פזורה זו.

לפני ימים מספר הלך לעולמו גדול החוקרים של יהודי צפון-אפריקה, הפרופסור חיים זאב הירשברג ז"ל. בימיו האחרונים עוד התריע על העוול המשוע שנגרם ליהדות הצפון-אפריקנית בהזנחת חקר התרבות וההיסטוריה של היהודים שישבו במגרב.

חברי כנסת, לפני שבועות מספר שידרה הטל-וויזיה הישראלית, שכה מזדרזים להאשימה בהבלטת השלילה, שתי תכניות בוז אחר זו בנושא יוצאי עדות המזרח, תרומתם וחלקם בהגנתה של המדינה והתפתחותה. בזכות "חיים שכאלה" גילה הציבור חלק זעיר בלבד מגיבורי הסתר של העלייה ההמונית והבלתי-לגאלית ממארוקו לישראל כאשר מדינת היהודים היתה עוד בחיתוליה, ולאחר מכן, בזכות תכנית הסאטירה "ניקוי ראש" התברר לנו כי בקרב חלק מהאוכלוסיה בארץ עדיין מושרשות דעות קדומות כלפי אוכלוסיה גדולה וחשובה זו.

אינני בא להאשים כל מוסד ממלכתי שהוא, אך החובה הראשונית לשינוי התדמית הזאת מוטלת בראש וראשונה על הממשלה, אשר בידיה אמצעי חינוך והסברה אדירים. המחלף מתחיל בבתי-הספר היסודי, נמשך בבתי-הספר התיכון ומגיע לשיאו באוניברסיטאות שבהן לא מקדישים מקום רציני למחקר ולהכנת חוקרים ומורים לתולדות היהודים בצפון-אפריקה. בבתי-הספר לא מלמדים על העבר המפואר של יהדות צפון-אפריקה, באוניברסיטה על חוקרים עבר זה. הציבור מכיר את המורשה התרבותית של יהדות זו רק דרך הפולק-לור, דבר שהוא חשוב, אך אין בו כדי להאיר את התמונה הכללית.

חברי הכנסת, מה מלמדים היום בבתי-הספר על יהדות צפון-אפריקה בכלל ועל היהודים במארוקו בפרט? במכתב ששלח אלי חבר, עורך-דין שעלה מצפון-אפריקה, שם היה פעיל בתנועה ציונית חלוצית "ידור", מספר אותו חבר שהוא הזדעזע למקרא שני העמודים שהוקדשו לתולדות היהודים בצפון-אפריקה, ומן הפסקה היחידה שהוקדשה לתולדות היהודים במארוקו בספר

לועד הקהילה היה מעמד מדיני בייצוג בני הקהילה בפני השלטונות. כאשר מאורקו קיבלה את עצמאותה נתמנה שר יהודי, שר-הדואר ד"ר בן-זקן, בממשלה העצמאית הראשונה. כמו כן נבחרו יהודים לאספות הלאומיות במאורקו ובתוניסיה לאחר העצמאות.

בכל התנופה האדירה הזאת, בתהליך זה של מור-דרניזאציה מהירה ומוצלחת, נשמר הקשר ההדוק של היהודים עם ארץ-ישראל. הביטוי לקשר זה ולתחושה זו היה בעלייתם של מאות אלפי יהודים למדינת ישראל, ארץ האבות.

כאן אני חייב להסב תשומת-לב חברי הכנסת המכובדים שסימן-ההיכר לעלייה יהודית מתוך ציונות מובהקת וכמיהה לארץ הוא סובלנות הדדית, סבל והקרבה עצמית בארץ, מתוך הפגנת האומה "ארץ-ישראל נקנית על-ידי ייסורים". את זה קיימה הלכה למעשה יהדות צפון-אפריקה.

צאו וראו מי בנה והחזיק ערי-פיתוח בארץ, אשר גאות העם עליה, ושרשרת מושבי עולים לאורך גבולותינו הארוכים, אם לא יהודי צפון-אפריקה? פר-קים מזהירים אלה בדברי ימיו של חלק בלתי-נפרד מעם ישראל קיבלו ביטוי מעליב ברישומים ההיסטוריים של ד"ר אפרים שמואלי, וכאן — להשוואת דברי הקודמים — אצטט קטע מן הספר:

"רוב יהודי מאורקו חיים בגיטאות (מלאח), שב-ערים קאזאבלאנקה, מראקש, פס ורבאט. תנאי הד-יור איומים. כאן מצטופפים רבבות יהודים בשטח צר ביותר, ללא מים, ללא חשמל וללא תנאי דיור מי-נימאליים. ערמות זבל פזורות בכל, חידקי מחלות פוגעים בלי רחם-ברובם של האוכלוסים. אין לארגן עזרה סוציאלית בתוך המלאח. לכן הוציאו הגוינט ומוסדות אחרים את מפעלי החינוך והעזרה הסוצי-אלית אל מחוץ לגיטו". ואת זה מספר השליח שחזר משם.

רבותי חברי הכנסת, אמורים אנו להביא לפני יל-דינו את תולדות עמנו בלוא הכבוד וההערכה. ואמנם מביאים אנו לפני ילדינו יריעה רחבה ומקיפה מדי שנה בשנה, מאז ראשית האדם ועד לימינו שלנו, בתכנית לימודים מעמיקה ויסודית בתולדות עמנו, מ-רת הלימוד, בין יתר ערכיו, היא להביא לפני האז-רח-לעתיך כלים להבנת עצמות ועמו מתוך תחום רחב של התכנסות, ומתוך הוזרות עם העם בכל חפ-צותיו ובכל אשר עבר עליו מחוץ למולדתו. וכיצד, שואל אני, נכיר את תולדות יהודי צפון-אפריקה? האם מתוך גיבוב זה של עובדות-כביכול, אשר השי-לכות רבות לו על תדמית יוצאי ארצות אלו ביש-ראל? כיצד נגדל את אזורי-העתיד שלנו, המתעמקים שנים רבות בלימודים, בהכרת תקופות ארוכות בתול-דות יהדות אירופה המזרחית, והיוצאים נפסדים מה-עדר חומר היסטורי מהימן ומרתק בתולדות יהדות צפון-אפריקה, המהווה חלק נכבד מאוכלוסיית מדינת ישראל?

הייתה מי שיחקור, ביום מן הימים, את הקשר שבין מקומו של יוצא ארצות המגרב ברישומי תול-דות עמנו לבין יוצא-חלציו החי בארצנו בתחושה מצטברת של תיסכול ולעתידי — זרות ותחושת קיפוח?

ה'10 וה'11 מרכזים מפאראים בפס, בקירואן ובאלג'יריה כולה, וזאת בזמן שחלקים אחרים של עמנו, לצערנו, שקעו בחלקם בערפל. קירואן היתה גם תחנת-ביניים מרכזית לקשרים בין בבל לארץ-ישראל ולארצות המגרב מערבה, לתוניסיה ולספרד. במאות ה'15 וה'16 היתה העיר אלג'יר מקום מושבם של חכמים גדולים שערכם ניכר בכל יהדות המזרח. במאות ה'18 וה'19 חיו ופעלו במאורקו חכמים גדולי הדור, שמצודתם היתה פרוסה על כל המגרב. גם תופעה זו לא זכתה להערכה נכונה.

פס שבמאורקו היתה מרכז של ספרות ואכסניה של תורה ולשון עברית. שליטת הקהילה בשפה העברית הגיעה עד כדי החלטה לבטל תקנת סופרים בדבר "שניים מקרא ואחד תרגום", וטעמם עמם. בני פס בקי-אים במקור העברי ואינם זקוקים לארמית. בצפון-אפריקה התנהל הוויכוח הבלשני הראשון בתולדות עם ישראל בגולה, מפני שהחלטה חכמי פס גררה תגובה חריפה של רבי יהודה בן-קוריש באותה איגרת ששלח לאנשי פס. הוא מוכיח אותם שידיעת הארמית דרושה להבנת מלים עבריות קשות, ולאגירת זו היה מצורף מלון השוואתי בשפות לאטינית, ברברית, ערבית וארמית. פס היתה למולדת הדיקדוק העברי ועוד.

אדוני הושב-ראש, קשריה של יהדות צפון-אפריקה עם התנועה הציונית התחילו עוד בקונגרס הציוני בבאזל, שנציגים ממאורקו ותוניס נשלחו אליו. בשלושים השנים האחרונות נוסדו ופעלו בה תנועות נוער חלוציות מכל המגורים. עוד רבות יסופר על תקופות אלו של הכשרת הנוער היהודי ועלייתו לארץ-ישראל.

בשלהי שנת 1943 הגיעו לארצות המגרב ראשוני השליחים מארץ-ישראל, אשר עזרו לביסוס התנועות החלוציות שם, להקמת גודות הכשרה חקלאיות ול-אירגון העלייה. וכך הוחל באירגון פעולות להגנה עצ-מית על-ידי אימון מתאים לעמידה מול מתפרעים. כן הוקם הגרעין הצפון-אפריקני הראשון, שחלק מחבריו ייסדו את קיבוץ גלבים, קיבוץ בית-גוברין, הכשרות בעין-גב, גינוסר ועוד גודות והתיישבויות רבות לא-כה ולרחבה של המדינה. הפעילות הציונית בארצות אלו גברה משנה לשנה וביטוייה הבולט ביותר היה בעלייה ההמונית משם בכל הדרכים האפשריות.

אם ניקח לדוגמה את השתלבותה של יהדות מאורקו במתרחש במאורקו בתקופה החדשה נגלה שרבות רבות של תלמידים למדו בבתי-הספר של "אליאנס". היהדות היוו בבתי-הספר התיכוניים ובאוניברסיטאות הכלליות אחוז ניכר של תלמידים, ללא כל פרופורציה לאחוז שלהם באוכלוסייה. היום חיים בצרפת, בקאנאדה וב-ארצות-הברית מאות ואלפים של רופאים, מהנדסים יוצאי מאורקו בגילנות, בשנות השלושים והארבעים. לצ-ערנו רק בארץ מספרם עדיין אינו ניכר וזה, לדעתנו, מחדל של כולנו. אין זה הזמן המתאים לנחת מה קרה ליהדות זו דווקא בארץ-ישראל.

הקהילות היהודיות חיו במאורגן בצורה אוטונומית, והדבר ניכר במיוחד בקרב יהדות מאורקו. היהודים חיו לרוב במסגרת יהודית טהורה. הקהילה סיפקה לא רק את צרכי הדת והחינוך, אלא גם כל התפקידים של חברה מודרנית ושל ממשל מתוקן: מוסדות חינוך, סיוע לצרכים, ביקור חולים, מושב זקנים, חברה-קדישא ועוד.

נתיים הדברים אינם פשוטים כל כך. אוצרות תרבות יהודית רבים עד מאוד גגוים עדיין ומונחים כאבן שאין לה הופכין. ספק גם אם את הכל צריך או אפשר להוציא מן הגניזה. לא כל גידול שהיה יפה לשעתו ולמקומו יכול להישלל בארמון הארץ הזאת. אבל שחטאנו לא אחת גם בקיצוץ נטיעות, בכך אין לי כל ספק, ואת מחיר הקיצוץ הזה, שאולי גם הוא היה הכרחי ומוצדק בשעתו, את מחירו אנחנו משלמים ועוד נשלם זמן רב.

אסור לשכוח, רבותי חברי הכנסת, שיהדות צפון-אפריקה, ובמיוחד יהדות מארוקו, היא הקהילה היהודית הגדולה ביותר בישראל והיא המשך לאחת הקהילות היהודיות הקדומות ביותר, שתולדותיה נמשכות 3,000 שנים. לא במקרה קיימות אגדות על ביקוריהם של משה רבנו ויואב שר צבא דוד בחופי צפון-אפריקה, ועל ישוב יהודי קדמון באזורים אלה. לפי האמונה העממית קבורים אחרים מן הדמויות התנכ"כיות החשובות, כגון יהושע ודניאל, בצפון-אפריקה. רבים מיהודי הרי האטלאס החזיקו במסורת שאבותיהם לא הלכו לגלות בבל, כלומר, שיצאו את ארץ-ישראל לפני חורבן בית ראשון.

מכל מקום מאורעות רבים, טובים ורעים, עברו על גולת יהדות צפון-אפריקה. במשך אלפי שנות קיומה התפתחו בה קהילות חשובות, ישוב בה חכמים ומשוררים, מנהיגים ושרים, היו בה תקופות פריחה ופלאות; למשל, תקופת הזהר משנת 100 עד 1100. מארוקו הייתה אז, כפי שציין חבר-הכנסת אמיר, בצדק, מולדת הדיקדוק והבלשנות של השפה העברית. במיוחד ידוע שמו של הרב יצחק אלפסי, שנודע בכל קהילות ישראל במארוקו ומחוצה לה כאחד מגדולי חכמי הדור, וספר ההלכה שלו, נכון ציין חברי-הכנסת גרוס, זכה לשם חיבה המבטא את הכבוד שרשו לו, הוא התלמוד הקטן.

היו אפוא תקופות פריחה, אבל היו גם זמנים של רדיפות, של שמד ושל ירידה חמורה ותרבו תחת. היו זמנים שמארוקו שימשה מקלט ליהודים נרדפים מארצות אחרות, וכנגדם היו זמנים בהם בר-חו היהודים ממארוקו ועברו לארצות מעבר לים. אבל גם כאשר היהודי במארוקו היה נתון בלחץ כבד מצד עולם החיצוני, הוא הצליח ליצור לעצמו עולם פנימי שהיה בו הרבה מן היופי, שאר-הרות, האושר והשמחה שהיו חסרים כל כך בחייו המדיניים. עולם זה היה מיוסד על שלושה יסודות מוצקים: חיי המשפחה, חיי הקהילה והחיים הדתיים-אידיאיים. יהדות מארוקו הצטיינה בשרים יהודים, ביועצים יהודים, ביועצים חשוכים בתחר מלכי או שולטני מארוקו, אבל רבו בה חכמי התורה: רבי אברהם אוולאי, רבי יצחק עזריאל, רבי יעקב חגיו, ואני מזכיר את המאות האחרונות והמידועים בחכמי מארוקו במאה ה-18, הרב חיים בן עטר, בעל "אורח חיים". אגב, רבי חיים בן עטר סימל בחייו ובעלייתו לארץ-ישראל את אחת המעלות שבה הצטיינו יהודי מארוקו מאז ומתמיד — אהבת ארץ-ישראל.

אני שמח שיהדות מארוקו, יהדות צפון-אפריקה וראשיה ניצבים גם היום בישראל בשורה של ההנהגה של מדינת ישראל.

ימה על ילדי העולים הבאים מצפון-אפריקה, המגיעים לעימות בין ידיעתם שלחם את תולדותיהם מפי זקניהם ובין המודפס בספרים האמורים, להרבות ידע היסטורי?

אדוני שר החינוך, מוטלת עליך היום החובה ההיסטורית, היהודית והאנושית להוציא מיד ספר זה והדומים לו מכתלי בתי-הספר שלנו, ולהקים גוף של יודעי-דבר, חוקרים, אנשי מדע שיסירו אחת ולתמיד חרפה זו מעל לראשם של יוצאי צפון-אפריקה, ויוציאו מן הגניזה את הסיפור המלא של תולדות יהדות מפוארת זו.

היו"ר א. גיבלבר: רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אין לי ספק כי חזיון עלייתה ההמונית של יהדות המזרח בכלל ושל יהדות צפון-אפריקה בפרט יירשם על-ידי ההיסטוריונים כאחד המאורעות הגדולים ביותר שקרו את עמנו עם קום המדינה. לא תהיה זו גוזמה כלל לקבוע כי בלא העלייה רבת-ההיקף הזאת היה מוצב סימן-שאלה גדול ומאיים על עצם יכולת קיומו של המפעל הציוני.

יהדות מזרח-אירופה היא שבעיקר הניחה את המסד למפעל התחייה הלאומית. בני הארץ, חניכי ה"ארץ", הם ששיחררו אותה, בעיקר במלחמת הקוממיות. ואילו עולי שנות ה-50 מארצות המזרח הם בעיקר אשר עולדו את תנועת יישובה של הארץ והצטרפו לשרשרת מגיניה. הם היו חלוציה, שלא מדעת לעתים, של תקומת המדינה, בוני עריה החדשות וחורשי שממותיה.

חטא כבד אנחנו חוטאים ליהדות המזרח כשאנחנו מייחסים את מניעי עלייתה לרדיפות ולמצוקה בלבד. באמרי כך אינני בא למעט כהוא-זה מחומרת המצוקה ומסכנות הכליה הפיסית והרוחנית שריחפו על ראשה של יהדות צפון-אפריקה ועל קהילות ישראל האחרות בכל ארצות האיסלאם. אף-על-פי-כן היו גם מניעים נוספים המעוגנים עמוק בנפשם של יהדות זו, וראשון בהם — כיסופה המשיחיים לציון ולירושלים. זוהי יהדות ציונית בה-אדידיעה.

מורי ורבותי חברי הכנסת, אני מסכים עם חבר-הכנסת ז"א אמיר: יותר מחצי-מיליון נפש משהיינו כיום אל הקיבוץ היהודי הזה של יוצאי צפון-אפריקה, לאמרנו — יוצאי מארוקו, שקורותיו ותרומתו לאוצר הלאומי שלנו, הן, לדאבוני הרב, בספר החתום לא רק בפני מי שאינם נמנים עליו אלא לעתים גם לחלק גדול של בניו וצאצאיו. זוהי אמת קשה, ואין טעם להעמיד פנים שהיא איננה כזאת.

עם זאת אין לי דבר קל מאשר לגלגל האש-מות של ממש והאשמות מדומות אל פתחם של משרדי ממשלה בלבד. שאלות של זהות רוחנית ושל הנחלת ערכי תרבות ומורשה בקרב עם המתקבץ משב-עם גלוייתיו הן מן הקשות ביותר שחברתנו המתהווה ניצבת בפניהן.

במקורותינו נאמר כי "עתידים בתי-כנסיות ובתי-מדרשות שבחוץ-לארץ שייקבעו בארץ-ישראל". ב"י

נויים בתכניות הלימודים בהיסטוריה, בתכניות החד-שות. בכיתה ז' נכלול פרקים על קהילות המזרח, על הקבלה והמשיחיות בקהילות המזרח. בכיתה ח', שתעבור לתקופה היסטורית אחרת, יבואו פרקים על הישוב היהודי בארצות האיסלאם במאות ה-18 וה-19, ובכלל זה פירוטים של קהילות ספציפיות. אנחנו נכ-לול פרק על השפעת החדירה האירופית, בעיקר הצר-פתית, על מצב היהודים בצפון-אפריקה, ופרק על זיקת היהודים בארצות האיסלאם אל ארץ-ישראל, לרבות הע-ליות וההתיישבות. בכיתה ט' יהיה פרק על הפעילות הציונית ועל העליות, וכמובן, על העלייה ההמונית מארצות האיסלאם וקליטת העלייה בישראל. בחטיבה העליונה של בית-הספר העל-יסודי יהיה לימוד חובה על כל התלמידים שעיקר עניינו הקיבוצים החשובים בעם היהודי בדרות האחרונים. נושא זה יכלול בצורה נאותה את מצב הקהילות היהודיות בארצות האיסלאם.

אדוני היושב-ראש, אני חודר הכרה שתהליכי מיוג הגלויות בתחום התרבותי אולי חייבים להיות ממושכים, אך אסור שהם יהיו בנויים על התבטלות של עדה כלשהי בפני זולתה. חובה עלינו לדאוג שלא יטושטשו קווי ייחוד תרבותיים בעלי ערך. אני חושב שהנושא הזה, שעלה בהקשרים אחרים על סדר-יומנו של הכנסת והו-עבר לטיפול ועדת החינוך, ראוי שאף הוא יועבר לטיפול של ועדת החינוך כדי לאמץ את ידינו במ-גמות שדיברתי עליהן.

הו"ר א. גיבלבר:

חבר-הכנסת אמיר, האם הנך מסכים שהנושא יו-עבר לוועדת החינוך והתרבות?

יעקב זיאק אמיר (המערך):
כן.

הו"ר א. גיבלבר:

אם כן, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא שהעלה חבר-הכנסת אמיר לוועדת החינוך והתרבות. אני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

3. הצורך הדחוף בהפעלה מירבית של שידורי ישראל ליבשת אמריקה כחלק מהמאבק המדיני-הסברתי

— שידורים שהופסקו במאי 1974 ללא שום הודעה מקדמת.

שמעתי גירסאות שונות לגבי הסיבות שהביאו לאי-קיום השידורים, אולם, כבוד שר החינוך, ברצוני לוי-מר לך ששום הסבר שיסביר הפסקת שידורי הסברה משך שנתיים לא יכול להתקבל על הדעת, כאשר מדינת ישראל נמצאת במאבק מדיני מר, וכאשר בחי-זית ההסברה משקיעים הערבים והסובייטים מאמצים וכספים עצומים נגדנו וזוכים להצלחות תוך כירסום בולט בתמיכה בישראל — קודם כל באמריקה הלא-טינית, אך גם במידה ידועה בארצות-הברית ובקאנאדה.

ובאשר למסקנות הפדאגוגיות. חייבות להיות מס-גנות מכל מה שאמרתי, מסקנות ביחס ללימודי ההיס-טוריה בבתי-הספר. עד המאה ה-10 התרחשו המאור-עות והתהליכים, בעלי המשקל המרכזי בעיצוב גוי-רלו של העם היהודי כולו, בעיקר בישובים היהודיים שבארצות האיסלאם, ויש להקנות תודעה זו לבני הדור הצעיר בישראל. עד המאות ה-16 וה-17 התרחשו מאור-עות מרכזיים כאלה הן בארצות האיסלאם והן באר-צות הנוצריות במערב, ואילו ב-200 השנים האחרונות עובר הדגש העיקרי לאירופה, הן מבחינה דמוגרפ-ית, שם רוב העם היהודי, והן מבחינה התנועות והמאבק על משמעותה ועל עיצובה של היהדות בתנאי מודרניזאציה נוכח עליית ההשכלה וצמיחת התנועות הלאומיות. צריך ללמד את ההיסטוריה היהודית מתוך פרספקטיבה כוללת זו, וצריך בכל זאת לא לפסות על תולדות קהילות ישראל בארצות המזרח במשך 200 השנים האחרונות, אף כי לא הטביעו חותמם על תולדות העם.

גם אם אין אנו גורסים דיון נפרד בתולדות יהודי רומניה, או בולגריה, או ליטא, יש חשיבות, לדעתי, לדיון נפרד בתולדות יהודי בבל, מארוקו, איראן, תורכיה וכו'.

מי שמעוניין בזקיפות קומתם של יוצאי ארצות המזרח חייב, לדעתי, בזקיפות קומתם הרוחנית וה-תרבותית. אני בהחלט מקבל, חבר-הכנסת אמיר, את החובה ההיסטורית שהטלת עלי, כדי לחולל את השי-נויים הדרושים.

אני רוצה לומר לגבי ספר ההיסטוריה של ד"ר אפרים שמואלי. עוד בחודש נובמבר 1974 הודיע משרדי המו"ל כי יש להכניס תיקונים בספר, שאם לא כן יבוטל האישור להשתמש בספר במערכת החי-נוך. מכיוון שהתיקונים לא הוכנסו הוחלט להוציא את הספר מרשימת ספרי הלימוד המאושרים והוא לא יופיע ברשימת הספרים המאושרים לשנת הלימודים הבאה, שנת תשל"ז, שתפורסם בימים הקרובים.

אני שמח שעלה בידנו להוציא ספר אחד של תולדות יהודי מארוקו, אשר יכול לשמש ולעזור למור-רים ולתלמידים כספרי-עזר ללימוד ההיסטוריה, והוא מביא סקירה מאוד מעניינת ומרתקת של תולדות יהודי מארוקו, וזה יאפשר לנו עכשיו להכניס שי-

הו"ר א. גיבלבר:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום — הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מיכאל ח-ריש: הצורך הדחוף בהפעלה מירבית של שידורי ישראל ליבשת אמריקה כחלק מהמאבק המדיני-הס-ברתי. רשות הדיבור לחבר-הכנסת חריש.

מיכאל חריש (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת מן המערך וח-בר-הכנסת גרוס, כוונת הצעתי היא להביא את הממ-שלה לפעול מיד למען חידוש השידורים בגלים קצ-רים לאמריקה הלאטינית, לארצות-הברית ולקאנאדה

חייבים לפתור שתי בעיות: א. לאפשר ביצוע שידורים בשעות אחת עד חמש בבוקר. דבר זה מתייחס כנראה בגלל בעיות של הסדרת תשלום לטכנאים; ב. יש להעמיד תקציב מינימאלי, שאומדים אותו בכ-2 מיליון לירות לשנה, כדי לבצע את השידורים. אלה הן בעיות שאפשר לפתור, אם הן תקבלנה טיפול נכון.

הבעיה, כפי שאני רואה אותה, היא שהאינטרס ההסברתי-מדיני בשידורים שייך למשרד החוץ, רשות השידור כפופה לשר החינוך, ואילו הטכנאים הם עובדי משרד התקשורת ואין, כנראה, מי שיסגור את המעגל. ההחלטה הנחושה צריכה להיות שיש לבצע את השידורים הדרושים לארצות אמריקה ולמצוא את הפתרונות הדרושים כדי לאפשר את הביצוע. שני תימים ניתנה זכות עדיפות לבעיות, כאשר המטרה המדינית-הסברתית לא הצליחה להשאיר את רישומה על האחראים.

כאן צריך להדגיש את העובדה שרק לפני שלוש שנים הושקעו 80 מיליון לירות בהקמת מישדרים בג' לים קצרים רבי-עוצמה, המכסים את כל כדור הארץ, ומישדרים אלה אינם מנוצלים במלוא האפשרויות שלהם, בעיקר בשעות הלילה.

נדמה לי שהגיע הזמן, כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, שהכנסת תיכנס לתמונה ותפעיל השפעתה כדי להביא לחידוש השידורים שהופסקו לפני שנתיים.

היו"ר א. גיבלבר:

רשות הדיבור לשר החינוך והתרבות, לתשובה.

שר-החינוך והתרבות א. ידליון:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני רוצה להתחיל בהערה בעקבות הדברים שהתפרסמו, גם בעיתונים וגם במקומות אחרים, על מישדר מובטל, כביכול, אין לזה שחר. אותו מישדר שהושקע בו מה שהושקע בו, משרת את השידורים לאירופה בין חמש לפנות בוקר עד לאחת אחרי חצות. בארבע השעות בין אחת אחרי חצות לחמש לפנות בוקר קיימת בעיה, שנגיע אליה; אז כל המישדרים מובטלים, כי אלה הן שעות שבהן אין שידורים.

באשר לצורך להפעיל שידורים בחצי-הכדור המערבי, ביבשת אמריקה, זה דבר שאינני חולק עליו — אם כי צריך אולי להבחין בין הפעלת שידור לקיבוצים יהודיים, שאין להם בכלל מקורות מידע אחרים על עם ישראל ועל מדינתו, כמו בברית-המועצות, לבין קיבוצים יהודיים שיש להם עתונים משלהם ואף יכולים לקבל עתונים וספרים מישראל.

מכל מקום, למרות ההערה שהשמעתי, אני סבור שאין מתחרה לשידור במיידיות שלו ובהיקף שלו.

השאלות המחייבות טיפול הן: האמצעים להפעלת שידור כזה, כלומר הבעיה הכספית, והיכולת של רשות השידור להפעיל שידורים כאלה. אני חושב שרשות השידור — ואני אומר זאת כשר הממונה עליה — אינה יכולה לממן מישדרים לחוץ-לארץ מכספי משלם האגרה. כפי שידוע, לקראת 1976 תהיה רשות השידור בנויה כמעט אך ורק על כספי האגרה, בתוספת הפי"ר-סומת בראדיו, ומצבה, לפי דעתי, על סף היאוש מבחינה כספית. היא תצטרך לקצץ בעובדים, היא תצטרך לקצץ

להמחשת חשיבות העניין של השידורים בגלים קצרים לחוץ-לארץ ברצוני לשחזר חלק מההחלטות של הקונגרס הציוני ה-כ"ח, שהתקיים בינואר 1972, כלומר לפני מלחמת יום-הכיפורים, כאשר הבעיות היו יותר קטנות מאשר לאחר מלחמת יום-הכיפורים. אז התייחס ליט הקונגרס קודם כל "להביע את הערכתו לרשות השידור על פעולתה ביצירת קשר בלתי-אמצעי עם העם היהודי בגולה באמצעות השידורים לחוץ-לארץ בשפות השונות". הקונגרס הדגיש את "הצורך החיוני והדחוף בהרחבת השידורים, לרבות שידורים ליהודים דוברי צרפתית ולדרום-אמריקה". הקונגרס המליץ להבטיח את המשאבים הדרושים להגשמת המטרה. הקונגרס גם ראה חשיבות להקנות באמצעות "קול ישראל לגולה" את ערכי היהדות.

בעקבות אותה החלטה היו בזמן מלחמת יום-הכיפורים שידורים לארצות אמריקה. הם בוטלו, כאמר, במאי 1974 ללא הודעה מוקדמת, ומאז לא חודשו.

לקהילות היהודיות בארצות אמריקה שידורים בגלים קצרים, המועברים בשעות המתאימות — שעות הבוקר המוקדמות אצלנו — הם מקור ראשוני של מידע מעודכן, הבא ישירות מישראל בלי הסינון הטבעי, הלא-כליכך-אוהד לישראל, של אמצעי התקשורת הכלליים. זהו מקור שיכול להגיע למספרים גדולים של יהודים, שאין שום דרך אחרת להגיע אליהם עם החומר מישראל.

ביצועה של מתקפה נגד הציונות ונסיון לזהותה עם גזענות, עומדים יהודים רבים קצת חסרי אונים בגלל חוסר הכנה וחוסר מידע, אשר לפחות בחלקם ניתנים להשלמה על-ידי שידורים מהארץ.

הדבר חיוני ודחוף ביותר באמריקה הלאטינית, שם נמצא המוקד של המתקפה האנטי-ציונית בזירה אוהדת, יחסית, לישראל, מתקפה אשר מעמידה את היהודים שם במצבים חמורים ביותר. אך לא רק ליהודים טובים וחשובים שידורים אלה. מסתבר שיש לשידורים בגלים קצרים מאזינים לא-יהודים רבים מארצות חוץ, בעיקר ארצות-הברית, ומאזינים אלה באים בעיקר מקרב המעוניינים בעניינים מדיניים ועוקבים אחרי המתרחש בחלקי עולם הנמצאים במוקד הביקור לאומי. זו קבוצת מאזינים אשר השפעתה על מה שאנחנו קוראים "דעת-קהל" היא גדולה, משום שהיא תהפיקה יותר בראותם נושאים רבים בקבוצה זו שייכים למה שנקרא multipliers — "מכפילים" — אנשים בעלי השפעה מכפילה וחוזרת על סביבה קרובה וגדולה יותר, אנשים המשפיעים על מעצבי דעת-קהל בסביבה שהם נמצאים בה.

לפי נתון שנמסר לי היו ב-1970 בעולם כ-124 מיליון מקלטים בגלים קצרים, ומעריכים שעד סוף העשור מספרם יגיע עד 230 מיליון. בארצות-הברית נמכרים כ-4 מיליון מקלטים לגלים קצרים מדי שנה. נמסר שבזמן מלחמת יום-הכיפורים רכשו יהודים בארצות-הברית עשרות אלפי מקלטים בגלים קצרים כדי לקלוט את ישראל.

קהל המאזינים בעולם לשידורים הבאים בגלים קצרים נאמד ב-50 מיליון מדי יום ובכ-100 מיליון מדי שבוע.

חוברת ט"ז, ישיבה רס"א, ג' אדר א' תשל"ו (4 פברואר 1976)
— הצעות לסדר-היום (ידלין, גיבלבר, חריש) —

לאחר שתיפתר בעיית העובדים תהיה עדיין בעיה רצינית של המימון. אני רוצה לומר שלפעמים קל יותר לפתור בעיות אם מקיימים שידורים לאורך כל הלילה מאשר לעוד חצי-שעה או לעוד שעה מבודדות.

בשלב זה זו היא האינפורמציה שיכולתי להביא לפני הכנסת. נכון הדבר שהסוגיה היא סוגיה מורכבת, גם בעיית רשות השידור וגם בעיית ההסברה. אני חושב שזה נושא שצריך ללמוד אותו במפורט, ואפשר שהכנסת, על-פי סמכויותיה, יכולה לסייע. הייתי מאוד ממליץ להעביר את הנושא לוועדה. לא ברור לי איזו ועדה מתאימה יותר לדון בנושא — נדמה לי שכוחה של ועדת הכספים יהיה פה גדול יותר מכוחה של ועדת החינוך המטפלת בעניין רשות השידור. אבל אם יהיו מחלוקות, שתפסוק ועדת הכנסת בנדון ואנו נקבל את הכרעתה.

היו"ר א. גיבלבר :
חברי-הכנסת חריש, האם אתה מסכים להצעת השר שהנושא יועבר לוועדה שקבע ועדת הכנסת ?

מיכאל חריש (המערך) :
אני מסכים.

היו"ר א. גיבלבר :
אם כך, לפנינו הצעה אחת, ואני מעמיד אותה להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר א. גיבלבר :
חברי הכנסת, הישיבה הבאה ביום ב', ח' באדר א' — 9 בפברואר 1976, בשעה 16:00.
ישיבה זו נעולה.

בשעות שידור. אבל משלם האגרה בישראל משלם בעד שירות שהוא מקבל ולא בעד שירות שזולתו ביבשת אמריקה יקבל. אם מדינת ישראל ועם ישראל רוצים בשירות ליהודי חצי-הנדר המערבי — ואני בעד זה — צריך לממן זאת בצורה ריאלית.

מכל ההצעות לשדר לחצי-הנדר המערבי שהוצעו עד כה נמצא מימון מהסוכנות היהודית להצעה אחת בלבד — 30 דקות ליום של שידור בספרדית לדרום-אמריקה, משעה 1:45 עד 2:15 אחרי חצות, לפי שעונונו. לכל ההצעות האחרות לא היה מקור של מימון.

ברצוני להעיר הערה היסטורית : בימי מלחמת יום-הכיפורים וזמן-מה לאחריה שודרה התכנית לדרום-אמריקה, אבל זה נעשה מכוח צו לשעת-חירום שלא חייב משא-ומתן עם נציגות העובדים. משפג הצו — בטל השידור.

וכאן אני מגיע לבעיה של עבודת לילה של הסגל הטכני. רשות השידור נתקלת בקושי לבצע את ההצעה. אין לה מימון בשבילה, כי הדבר מחייב עבודת לילה, ולא היה בעניין זה סיכום שהוא מקובל הן על רשות השידור והן על נציגות העובדים. גם לא יכולתי להציע לחרוג ממדיניות השכר שלנו כדי ללכת לקראת התביעות הלא-מוצדקות של העובדים. יש להזכיר שהנציגות העומדות לדיון הן גם שכר שעות לילה וגם שינוי סדרי העבודה, הוספת משמרות. ברשות השידור יש כיום בירור מקיף בבעיית הסגל הטכני. אין מנוס מהבירור הזה גם בהקשרים ישראליים. מוכרחים לבדוק מחדש סדרי עבודה, מנהגים שהתגבשו במשך שנים וכדומה, והוועד המנהל הקים ועדת-משנה לבדיקת בעיית העבודה של הסגל הטכני. הוועדה עוסקת, בין יתר הבעיות, גם בבעיית שעות הלילה. עבודת הוועדה בעיצומה, ויש לקוות שהיא תסתיים בזמן לא רחוק. ברשות השידור מקווים שעניין סדר העבודה כלילה ושכר העבודה יוכל למצוא את פתרונו ביתר קלות בתוך מכלול הבעיות של עבודת הסגל הטכני.

הישיבה ננעלה בשעה 14:15.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות רנ"ט-רס"א

- א. אוכרה לפנחס לבון ז"ל.
- ב. שאילתות ותשובות.
- ג. חוק התקציב (מס' 2) לשנת הספים 1975, תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- ד. חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- ה. המצב במוסדות לילדים בארץ — דיון.
- ו. חוק לימוד חובה (תיקון מס' 10), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ז. חוק לשכת עורכי הדין (הוראת שעה מס' 2), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ח. חוק הירושה (תיקון מס' 3), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- ט. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 19), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- י. חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- יא. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 11), תשל"ו—1976 (קריאה ראשונה).
- יב. חוק הגנת השכר (תיקון מס' 11), תשל"ו—1976 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- יג. חוק להארכת תוקף של תקנות-שעת-חירום (הגבלת התנועה לכלי רכב), תשל"ד—1974 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק לתיקון דיני העונשין (הפסקת הריון), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה) — הצעת קבוצת חברי כנסת.
- טו. חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- יז. הודעת הממשלה על המצב בשירות התחבורה הציבורית עקב הודעת חברת "אגד" — דיון.
- יח. הצעות לסדר-היום.
- יט. הצעות חוק של חברי כנסת.
- כ. טיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדין-וחשבון מס' 25 של מבקר המדינה (חלקים א', ב') — דיון.
- כא. חוק רשות לאומית לאנרגיה, תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה) — הצעת חבר-הכנסת א. שכטרמן.
- כב. המצב בענף התיירות בישראל — דיון.
- כג. שידורים בטלוויזיה הפוגעים במוראל הציבור — דיון.
- כד. הודעת הממשלה בדבר ההחלטה להפסיק את פעילותו של מפעל מכרות הנחושת תמנע — המשך הדיון.
- כה. חוק לתיקון פקודת הבנקאות (מס' 11), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- כו. חוק לתיקון פקודת ביטוח רכב מנועי (סיכוני צד שלישי) (מס' 3), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
- כז. חוק שירות הציבור (מתנות), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
- כח. חוק בתי-המשפט (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- כט. חוק התביעות של קרבנות השואה (הסדר הטיפול) (תיקון מס' 5), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
- ל. חוק לתיקון פקודת הטלגרף האלחוטי, תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
- לא. היקפן של השקעות במפעלים פטרוכימיים — דיון.
- לב. הדרכים לביצוע המלצות ועדת ראש הממשלה לנוער במצוקה — דיון.
- לג. השבתת נמל אשדוד — דיון.
- לד. סחבת בבתי-המשפט — דיון.
- לה. פיטורי עובדים דרוזים בנמל חיפה — דיון.
- לו. מעמד האשה בישראל — דיון.
- לז. עליית יהודים מארצות המערב וקליטתם — דיון.
- לח. בעיית העובדים היומיים — דיון.
- לט. שביתת הימאים — דיון.
- מ. ייקור דירות לזוגות צעירים ולעולים חדשים על-ידי העלאת מחירי הקרקעות — דיון.
- מא. אתריות ומדיניותה של מדינת ישראל לגבי יהודי התפוצות — דיון.
- מב. התנחלויות בשומרון — דיון.
- מג. שיבוש הלשון העברית כדיבור בפומבי ובכלי התקשורת וחובת חברי הכנסת — דיון.
- מד. פיתוח קשרים עם הקהילה האירופית והיערכות המשק לקראת ביטול מכסים על המוצר האירופי — דיון.
- מה. דיון במועצת הבטחון בהשתתפות נציגי אירגון המרצחים — דיון.
- מו. דיוני מועצת הבטחון וההשלכות על הטיפול בסיכיון הישראלי-ערבי — דיון.

- גד. חוקי־סוד : החקיקה (קריאה ראשונה).
 נה. חוק החקיקה (הוראות מעבר), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
 נו. חוק דיני עונשין (בטחון המדינה, יחסי חוץ וסוד דות רשמיים) (תיקון מס' 2), תשל"ל—1970 (קריאה ראשונה).
 נז. חוק שיפוט בענייני התרת נישואין (מקרים מיוחדים) (תיקון), תשל"ב—1973 (קריאה ראשונה).
 נח. חוק לתיקון פקודת המבחן (מס' 2), תשל"ב—1972 (קריאה ראשונה).
 נט. חוק לתיקון פקודת הדרכים ומסילות הברזל (הגנה ופיתוח) (מס' 4), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 ס. חוק ההתיישבות החקלאית (סייגים לשימוש בקרקע חקלאית ובמים) (תיקון), תשל"ג—1973 (קריאה ראשונה).
 מז. הצורך להכליל את מורשת התרבות של עדות המזרח בתכניות הלימודים ובספרי הלימוד — דיון.
 מח. חוק שירות המדינה (משמעת) (תיקון מס' 5), תשל"ו—1975 (קריאה ראשונה).
 מט. חוק השופטים (תיקון מס' 4), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
 נ. חוק רישוי בעלי־מלאכה, תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
 נא. חוק החוזים האחדים (תיקון מס' 2), תשל"ה—1975 (קריאה ראשונה).
 נג. הצעות סיעות הליכוד וחזית דתית תורתית שלא יחול דין רציפות על הצעות חוק אלו :
 (1) חוק האיגוד השיתופי, תשל"ב—1971 ;
 (2) חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 18), תשל"ג—1972.

ב. הצעות לסדר־היום לשיבות רנ"ט—רס"א

540. י. תמיר (הליכוד) : הצורך בחסכון במשרדי הממשלה ומניעת בזבוזים.
 541. י. ז. אמיר (המערך) : אי־הכללת קורות יהדות צפון־אפריקה בספרי לימוד להיסטוריה הנהוגים בבתי־הספר התיכוניים.
 542. מ. חריש (המערך) : הצורך הדחוף בהפעלה מירבית של שידורי ישראל ליבשת אמריקה כחלק מהמאבק המדיני־הסברתי.
 537. ד. לוי (הליכוד) : הקמת ענף להזנה הנותן שירות אוניברסאלי באמצעות המוסד לביטוח לאומי עקב העלאת דמי הביטוח הלאומי ב־2.5%.
 538. ת. טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה) : שליחת רשימות מתושבי סחנין ועראבה לכניסה לאדמותיהם על־ידי שלטונות הצבא.
 539. ח. לנדאו (הליכוד) : גניבות נשק ממחסני הצבא.

ג. הצעת חוק לימוד חובה (תיקון מס' 10), תשל"ו—1976

1. תיקון סעיף 2
 בסעיף 2 לחוק לימוד חובה, תש"ט—1949¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיף קטן (ב) יבוא :
 "(ב) על אף האמור בסעיף קטן (א) יוחל לימוד חובה לנערים בגיל 15 בהדרגה על־פי צווים שיתן השר בהתייעצות עם ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, ובלבד שתחולתו של לימוד חובה כאמור תושלם לא יאוחר מראשית שנת הלימודים תשמ"ב."
 2. תיקון סעיף 4
 בסעיף 4(ב) לחוק העיקרי, במקום פסקה (3) יבוא :
 "(3) בית־המשפט הדן בעבירה לפי סעיף קטן זה ישמע בכל מקרה את חוות־דעתו של אדם הכי שיר לעבודה סוציאלית, כמשמעותו בחוק שירותי הסעד, תשי"ח—1958², או את חוות־דעתו של קצין ביקור סדר, וכן במידת האפשר את חוות־
 דעתו של היועץ הפסיכולוגי העובד בבית־הספר שבו לומד הילד ; לעניין פסקה זו, 'קצין ביקור סדר' — עובד רשות מקומית ששר החינוך והתרבות הסמיכו לעניין זה."
 3. תיקון סעיף 6
 בסעיף 6 לחוק העיקרי, במקום סעיף קטן (א) יבוא :
 "(א) אלה זכאים לחינוך חנם במוסד חינוך רשמי :
 (1) מי שחל עליו לימוד חובה לפי חוק זה ;
 (2) מי שבאחד הגילים 16 או 17 וטרם השלים את חינוך החובה — עד שיסיים את לימודיו לפי תכנית של לימודים בכיתה י', ובלבד שחובת לימוד על בני 15 היתה חלה במי קום מגוריו בשנתיים שקדמו לתחילת לימודיו כאמור.

¹ ס"ח תש"ט, עמ' 287 ; תש"י, עמ' 126, עמ' 314 ; תשי"ג, עמ' 140 ; תשכ"ט, עמ' 33, עמ' 176, עמ' 178 ; תשל"א, עמ' 146 ; תשל"ב, עמ' 102, עמ' 122.
² ס"ח תשי"ח, עמ' 103.

- ³ ס"ח תשכ"ט, עמ' 176.

3 ס"ח תשכ"ג, עמ' 136.

(י) (1) עובד שחל עליו הסכם קיבוצי כללי

או צו הרחבה כמשמעותם בחוק הסכמים קיבוציים, תשי"ז-1957⁵, המחייב מעביד לשלם בעדו סכום לקופת גמל, כאמור בסעיף קטן (א), והמעביד לא מסר לקופת גמל פרטים שנקבעו בתקנות לגבי העובד ולא שילם סכום כלשהו בשל העובד, לא יחולו על העובד סעיפים קטנים (ד) עד (ט), ואולם מששולם חובו של המעביד בשל העובד לקופת גמל כאמור תוך שלוש שנים מהמועד האמור בסעיף קטן (א) ולפני שאירע מקרה המזכה את העובד או חליפו בקבלת תשלום או שירות בעין מקופת הגמל — יראו לענין זכויות העובד או חליפו כלפי קופת הגמל כאילו שולם החוב במועד.

(2) שילמה קופת הגמל לעובד או לחליפו תשלום או העניקה לו שירות בעין מכוח פסקה (1) תוך שנה מיום ששולם חובו של המעביד כאמור, רשאי בית הדין האזורי לעבודה לחייב את המעביד לשלם פות את קופת הגמל בשל כך אם ראה נסיבות המצדיקות לעשות כן.

(יא) שר העבודה רשאי לקבוע בתקנות דרכי מסירת הודעות או פרטים לענין סעיף זה ודרכי הוכחת מסירתם לנמען.

3. הוספת סעיפים 19 ו-19א

אחרי סעיף 19א לחוק העיקרי יבוא :

"19ב. ביטוח במספר קופות גמל

(א) הוראות סעיף 19א(ד) עד (יא) (להלן — הוראות) לא יחולו לגבי תשלום או שירות בעין כאמור בהוראות מאת קופת גמל, אם העובד או חליפו זכאים לקבלם במלואם, עקב אותו מקרה המזכה להם, מקופת גמל אחרת מכוח הסכם שבין המעביד והעובד ולא מכוח ההוראות.

(ב) היו העובד או חליפו זכאים מכוח הסכם כאמור בסעיף קטן (א) לתשלום או לשירות בעין שלא במלואו הערך שבו היו ניתנים להם מקופת הגמל הראשונה עקב אותו מקרה המזכה להם, או היו זכאים לתשלום או לשירות בעין כאמור מכוח ההוראות עקב אותו מקרה, ישאו כל קופות הגמל בתשלום במשותף או יתנו במשותף את השירות בעין, וחלוקת הנטל הכרוך בכך תהיה, בהעדר הסכמה ביניהן, כפי שיראה בית הדין האזורי לעבודה לצודק בנסיבות הענין.

(ג) משפנה עובד או חליפו לאחת מקופות הגמל לשם מימוש זכותו לפי ההוראות, תשלם הקופה את התשלום או תתן את השירות בעין, ככל המגיע לו, במלואם, ומשעשתה כן

(3) במקום סעיף קטן (ג) יבוא :

"(ג) קופת גמל תנהל לכל עובד המבוטח בה כרטיס אישי ובו הפרטים שנקבעו בתקנות; מעביד ימסור לקופת גמל פרטים לגבי עובדו, כפי שיקבע שר העבודה בתקנות.

(ד) סכום שמעביד חייב לקופת גמל כאמור בסעיף קטן (א), יראו לענין זכויות העובד או חליפו כלפי קופת הגמל כאילו שולם במועדו. (ה) עברו שישה חודשים מהמועד שנקבע בסעיף קטן (א) ובטרם שולם החוב בשל העובד קרה לו מקרה המזכה אותו או את חליפו בקבלת תשלום או שירות בעין מקופת הגמל, רשאית היא לתבוע מהמעביד סכום השווה לסכום ששילמה לעובד או לחליפו או שהיא עתידה לשלמו ואת השווי הכספי של השירות בעין שניתן או שהיא עתידה לתת לעובד או לחליפו, בניכוי כל סכום שהיה משתלם בשל אותו מקרה לעובד או לחליפו, או למעביד, או לשניהם, בין סכום חד-פעמי ובין סכומים עתידיים, אילו עזב העובד את קופת הגמל ביום שקרה המקרה המזכה כאמור.

(ו) היוון תשלומים עתידיים או שוויים הכספי של שירותים בעין עתידיים לענין סעיפים קטנים (ה) ו-(י) יחושב באותה דרך שבה מחשבים היוון קיצבאות וערכן הכספי של גימלאות בעין מכוח סעיף 185 לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח-1968⁴, בשינויים המחוייבים.

(ז) בית הדין האזורי לעבודה רשאי להפחית תשלום שמעביד חייב לקופת גמל בחזקת שירות פוי כאמור בסעיף קטן (ה) אם ראה נסיבות המצדיקות לעשות כן.

(ח) עברו שישה חודשים מהמועד שנקבע בסעיף קטן (א) ולא שולם חובו של המעביד לקופת הגמל כאמור בסעיף קטן (א), רשאית קופת הגמל להודיע על כך בכתב לעובד, עם העתק למעביד, ומשעברו שישה חודשים נוספים מיום מסירת ההודעה ולא שולם החוב לקופת הגמל, לא יחולו לגבי אותו חוב הוראות סעיף קטן (ד) אם קבע בית הדין האזורי לעבודה שהפיגור בגביית החוב חל שלא עקב רשלנות או חל עקב נסיבות אחרות המצדיקות את קופת הגמל.

(ט) נוצרה הזכאות לתשלום או לשירות בעין מקופת גמל לעובד או לחליפו בתקופה שבין המועד שנקבע בסעיף קטן (א) לבין תום ששת החודשים הנוספים מיום מסירת ההודעה כאמור בסעיף קטן (ח), לא תהא קופת הגמל זכאית להשתחרר מחבותה עלי-סעיף קטן (ד) אף אם הפיגור חל שלא עקב רשלנות הקופה או חל עקב נסיבות אחרות המצדיקות אותה.

⁴ ס"ח תשכ"ח, עמ' 108.

⁵ ס"ח תשי"ז, עמ' 63.

(1) אדם אשר לו מיועד סכום שנוכה לפי סעיף 25 ;

(2) קופת גמל — לגבי סכום שהמעביד חייב לה כאמור בסעיף 19 ולגבי פיצויי הלנת שכר בשל סכום כאמור."

6. תיקון חוק הביטוח הלאומי

בסעיף 127 נג לחוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), תשכ"ח—1968, בהגדרת "קופת גמל", במקום "או חוזה עבודה" יבוא "או על פי הוראות חוזה עבודה או הסכם אחר שבין העובד והמעביד שניתנה להם הסכמת קופת הגמל".

7. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום א' בניסן תשל"ו (1 באפריל 1976).

שוב לא יהיה זכאי העובד או חליפו כלפי קופת גמל אחרת לאותו תשלום או שירות בשל אותו מקרה וקופת הגמל ששילמה או נתנה את השירות בעין כאמור וזכאית להחזיר מקופת גמל אחרת כאמור בסעיף קטן (ב).

19. שמירת זכויות

הוראות סעיפים 19 ו-19ב לא יגרעו מזכויותיו של עובד כלפי מעביד או קופת גמל על פי חיקוק, הסכם או תקנון קופת הגמל, או מחזר בות וזכויות הדדיות של מעביד וקופת גמל על פי הסכם או תקנון קופת הגמל."

4. ביטול סעיף 27

סעיף 27 לחוק העיקרי — בטל.

5. החלפת סעיף 28

במקום סעיף 28 לחוק העיקרי יבוא "28. זכות תביעה

לאלה תהיה זכות תביעה במישרין נגד המעביד :

ג. הצעת חוק לשכת עורכי הדין (הוראת שעה מס' 2), תשל"ו—1976

(2) שירותו כאמור היה בסוג תפקידים ששר המשפטים בהמלצת שר הבטחון הגדירו בצו ;

(3) השלים בפועל את תקופת שירותו כאמור בפסקה (1) ;

(4) התמחותו לא קוצרה על פי חיקוק אחר ;

(5) החל להתמחות תוך שנה אחת לאחר שהשלים בפועל את שירותו כאמור בפסקה (1), אך לא יאוחר מיום כ"ה בטבת תשמ"א (1 בינואר 1981).

1. קיצור תקופת ההתמחות

תקופת התמחותו של מי ששירת בצבא הגנה לישראל על פי התחייבות לשירות קבע תהיה שמונה עשר חודשים בלבד, על אף האמור בסעיף 35(א) לחוק לשכת עורכי הדין, תשכ"א—1961¹, אם נתקיימו בו כל אלה :

(1) ביום תחילתו של חוק זה כבר שירת על פי התחייבות כאמור ונותרה לו שנה אחת לפחות לשרת על פיה, או התחייב לאחר תחילתו לשרת כאמור התחייבות ראשונה או נוספת לתקופה של שנה אחת לפחות ;

¹ ס"ח תשכ"א, עמ' 178 ; תשכ"ג, עמ' 145.

ז. הצעת חוק הירושה (תיקון מס' 3), תשל"ו—1976

2. הוראת מעבר

חוק זה יחול גם על ירושתו של מי שמת לפני תחילתו, ובלבד שביום תחילת חוק זה לא ניתן עדיין צו ירושה המצהיר על זכויות יורשיו.

1. תיקון סעיף 12

בסעיף 12 לחוק הירושה, תשכ"ה—1965¹, המ"לים "אולם אם השאיר המוריש ילדים והורים, נוטלים ההורים שישית מן העובון" — יימחקו.

¹ ס"ח תשכ"ה, עמ' 63 ; תשכ"ט, עמ' 249 ; תשל"ג, עמ' 269.

ח. הצעת חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975

(הצעת חבר-הכנסת י. ארידור)

בחוק זה —

1. הגדרות

טאטיסטיקה ב"1 במארכס שלפני שנת הכספים שחושב על פי מדדי השכר והתעסוקה לכלל השכירים במשק ; עובד — עובד שכיר שמלאו לו שמונה עשרה שנה.

שכר מינימום — מחצית הממוצע החודשי של השכר הממוצע למשכורת שכיר לששת החודשים האחרונים, לפי הנתונים שבירי הלשכה המרכזית לס-

4. ועדת העבודה רשאית להחליט על שינוי ש"י עור שכר מינימום ביחס לשכר הממוצע, אם לתקופה מסוימת ואם לענף מסוים.
5. שר העבודה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.
6. חוק זה יכנס לתקפו ביום...

2. לא יתנה נותן עבודה ולא ישלם לעובד שכר עבודה בעד חודש עבודה בשיעור נמוך משכר מינימום או בשיעור יחסי לכך בעד חלק מחודש. לעניין שכר של עובד יומי יחושב חודש ככולל 25 יום.
3. התנה נותן עבודה שכר עבודה בשיעור הנ"ל מוכר משכר מינימום, יהיה שכר עבודתו של העובד לפי שיעור שכר מינימום.

ט. הצעת חוק שכר מינימום, תשל"ו-1975

(הצעת חבר-הכנסת ב. מואב)

- בעד חודש עבודה בשיעור הנמוך משכר המינימום או בשיעור יחסי בעד חלק מהחודש.
2. שר העבודה ממונה על ביצוע חוק זה וית- קין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

שכר מינימום — חמישים וחמישה אחוזים של השכר הממוצע החודשי של כלל השכירים במשק, במ- שך מחצית השנה האזרחית.

1. לא ישלם נותן העבודה לעובד שכר עבודה

ד ב ר י ה ס ב ר

שחלה במקביל בתמיכות הסעד והביטוח הלאומי. בעוד שמינסות הסעד עלו בהתמדה ביחס לשכר הממוצע, שכר המינימום ירד בהתמדה ביחס אליו. כתוצאה מתהליך זה יכולה ההכנסה הכוללת של משפחת נת- מכי סעד בת ארבע נפשות לעלות ב-25% על שכר המינימום המגיע כיום ל-900 ל"י לחודש, בקירוב. גובע מכך כי שכר המינימום ברמתו הנוכחית מהווה תמ- ריץ שלילי לעבודה.

גורם נוסף שהשפיע לרעה על רמות השכר הנ- מוכות במשק נעוץ ברפורמה במסים שנכנסה לתוקף זה לא מכבר. הרפורמה לא נועדה לטפל במדיניות השכר במשק. עם זאת אין להתעלם מכך שכתוצאה משינוי מרחיק לכת בשיעורי המס גדלו הפערים בין שכרם הפנוי (לאחר ניכוי מס) של העובדים ברמות השכר הנמוכות לבין העובדים ברמות השכר הבינוניות וכמובן הגבוהות.

החוק המוצע בא לתקן את המצב הקיים שמדי- ניות המיסוי משמשת כלי לביצוע מדיניות מקצועית, ורק קבוצות הלחץ החזקות במשק וזכות לתיקון בשכרן בעוד שבדרגות השכר הנמוכות לא חל שינוי יסודי והפערים גדלים.

לאחרונה חל כירסום ניכר בשכרם של העובדים בדרגות השכר הנמוכות, הן ביחס לשכר של בעלי שכר בינוני וגבוה והן ביחס לקציבאות הסעד והבי- טוח הלאומי. על תהליך הכירסום בשכרם של העובדים בדרגות השכר הנמוכות (רובם ככולם עובדי ייצור, ובהם אחוז גבוה של נשים) ניתן ללמוד מהשוואתו לרמת השכר הממוצע במשק. בראשית שנת 1972, בעת שהוסכם לראשונה בין ההסתדרות למעסיקים על החובה לשלם שכר מינימום, הגיע שכר זה ל-44% מן השכר הממוצע של העובדים במשק באותה עת. כבר אז היה מוסכם על הכל כי שכר המינימום שנקבע היה נמוך מדי, אלא שהמעסיקים סירבו באותו שלב להס- כים לשיעורי שכר גבוהים יותר בטענה שלא יוכלו לעמוד בעומס. אפשר היה לצפות כי במשך הזמן יש- תפר בהדרגה שכר המינימום בהשוואה לשכר המקו- בל במשק והפערים יצומצמו, בין השאר, כדי לעודד השתלבות עובדים בתעשייה, אלא שהנתונים מצביעים על מגמה הפוכה. בראשית שנת 1975 ירד שכר המי- נימום לשיעור של 41% בלבד מן השכר הממוצע.

ההתמדה במצבם של עובדים ברמות התעסוקה הנ- מוכות בולטת על רקע ההתפתחות (הרצויה כשלעצמה)

י. הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו-1976

(הצעת חבר-הכנסת י. בן-מאיר)

"(5) בת בשירות לאומי לפי כללים שקבע שר העבודה."

בחוק הביטוח הלאומי נוסח משולב¹, בסעיף 5 בהגדרת "ילד" אחרי פסקה (4) יבוא:

ד ב ר י ה ס ב ר

חולים ובמוסדות דומים אחרים. בשעתו הכיר מס הכ- נסה בבנות אלה והעניק להוריהן ניכוי מיוחד. הכל מכירים בכך שבנות אלו תורמות תרומה חשוב- בה למדינה ולחברה ובמיוחד לשכבות הנחשלות. מן הראוי איפוא שזכות דומה תחול על הורים גם במס- גרת חוק הביטוח הלאומי.

בנות רבות, שמטעמי דת ומצפון נבצר מהן לש- רת בצה"ל, בוחרות לשרת את המדינה במסגרת שירות לאומי המאורגן על-ידי האגודה להתנדבות בעם. בנות אלה משרתות ללא קבלת שכר ובהתנדבות בישובי ספר ובעיירות פיתוח, במסגרת הוראה, שירות בתי- י

¹ ס"ח תשל"ג, עמ' 126.

יא. הצעת חוק מס שבת מקרקעין (תיקון מס' 7), תשל"ו—1975

(הצעת חברי הכנסת מ. נסים וי. פלומין)

1. הוגשה, תוך שנה מיום פירסומו של חוק זה, בקשה להעברת זכות במקרקעין בדרך רישום משמו של איגוד לשמות בעלי הזכויות באותו איגוד בהתאם לזכויותיהם באיגוד ביום פירסומו של חוק זה, תהיה ההעברה פטורה ממס, לרבות תוספת מס.
2. (א) היתה הזכות במקרקעין הנכס היחיד של האיגוד, תקופה של שנתיים לפחות, ופורק האיגוד בתקופה שבין שלושה חודשים מלפני התחלת ההליכים לרישום הנכס על שם בעלי הזכויות בו כאמור בסעיף 1 דלעיל, ועד שישה חודשים לאחר רישומו כאמור, לא יחוייבו בעלי הזכויות במס או מס הכנסה על השבח או הרווח שנקבע להם כתוצאה מפירוק האיגוד.
- (ב) היו לאיגוד נכסים נוספים זולת המקרקעין המועברים ופורק האיגוד כאמור לעיל, בסעיף קטן (א), יינתן לבעלי הזכויות באיגוד זיכוי ממס השבח או מס רווח ההון על השבח או הרווח, הכל לפי העניין, שנקבע להם כתוצאה מפירוק האיגוד ביחס שבין שווי המקרקעין המועברים ביום התחלת הפירוק לכלל שווי נכסי האיגוד באותו יום.
3. (א) שווי הרכישה של זכות במקרקעין שנתקבלה עקב רישומה כאמור לעיל על שם בעלי הזכות באיגוד יהיה השווי שהיה נקבע אילו היה בעל הזכות במקרקעין חייב במס על פעולה באיגוד בקשר עם הזכות באיגוד שתמורתה נתקבלו המקרקעין אילמלא נעשה הרישום על פי סעיפים 1 ו-2 דלעיל.
- (ב) למרות האמור בסעיף קטן (ב) דלעיל על בעל הזכות לדרוש ששווי הרכישה ייחשב חלקו היחסי בשווי הרכישה על-ידי האיגוד בחלקו היחסי בכלל הזכויות באיגוד ערב העברת המקרקעין כאמור לעיל.
4. תאריך רכישת הזכות ייחשב כתאריך רכישת הזכות באיגוד או כתאריך רכישת הזכות במקרקעין על-ידי האיגוד, לפי העניין.

דבר י הסבר

אי לזאת מוצע לאפשר העברת המקרקעין מהאיגוד לבעלי זכויותיו מבלי שהעברה פורמאלית זו תגרור חבות כל שהיא במס. מימוש זכות זו יאפשר למחזיק מפנקס החברות אלפי חברות בלתי פעילות ויאפשר מתן ביטוי פורמאלי למצב־דברים עובדתי.

כתוצאה ממצב כלכלי ומשפטי ששרר בשעתו הרבה בעלי נכסי מקרקעין לרשום אותם על שם איגודים, ובעיקר חברות, בשליטתם. כתוצאה מכך יש כיום חברות רבות שרכושן ועיסוקן היחיד הוא החזקת דירת מגורים, משרד או מגרש. נוכח תיקון חוקי המס השונים נבצר מבעלי הזכויות להעביר את המקרקעין על שמם עקב החובות במסים שונים. כתוצאה מההעברה מפירוק התאגיד.

יב. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה על המצב הכספי והתמוטטות

השירותים ברשויות המקומיות

להשלים את המלצות הוועדה לשיפור המימון של הרשויות המקומיות. בוועדה היו הדעות שקולות באשר לשתי ההמלצות הבאות, היא לא יכלה להכריע ביניהן ולכן הגישה למליאת הכנסת את שתי ההמלצות בשתי גרסאות:

גרסה א': הוועדה ממליצה על חלוקה חדשה של תחומי האחריות בין הממשל המרכזי והשלטון המקומי. נראה לוועדה כי שירותים ממלכתיים כגון סעד ואישון פון מן הדין שיועברו לאחריותה ולטיפוליה של הממשלה. דבר זה מאפשר לרשויות המקומיות להקדיש מרצן ומשאביהן לנושאים מוניציפאליים מובהקים, כגון שיפור השירותים היומיומיים, תכנון ובנייה, חזות פני העיר, שירותי התברואה והנקיון ודאגה לאיכות החיים והסביבה.

גרסה ב': על הממשלה לשפות את הרשויות המקומיות במלוא ההוצאות שהללו מוציאות על מימון שיי-

בישיבת הכנסת ביום ט"ז בכסלו תשל"ו (20 בנובמבר 1974) הועלו שתי הצעות לסדר־היום על-ידי חברי הכנסת י. בארי וא. אפרת: "ניהול המשק הכספי ברשויות המקומיות". הכנסת החליטה להעביר את שתי ההצעות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה קיימה דיונים בהצעות בהשתתפות נציגים ממשרדי הפנים והאוצר ובאייכות של מרכז השלטון המקומי. בישיבת הכנסת ביום א' בכסלו תשל"ו (5 בנובמבר 1975) הועלתה הצעה לסדר־היום בדבר סכנת התמוטטות השירותים ברשויות המקומיות. הכנסת החליטה להעביר את ההצעה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה. הוועדה שילבה, בהסכמת חברי הכנסת פרץ, את הדיונים בהצעתו עם שתי ההצעות האחרות.

נוכח הסקירות והדיונים באה הוועדה לידי המסקנות הבאות:

1. ועדת הפנים ואיכות הסביבה מביעה דעתה שיש

5. במסגרת הרפורמה ייאסר על רשויות מקומיות ללוות כספים ללא אישור מראש מאת משרד הפנים.

6. הוועדה קובעת כי יש מקום לצמצם ולייעל את מנגנוני הרשויות המקומיות מבלי לפגוע ברמת השירותים וקוראת לרשויות המקומיות לנקוט צעדים המתחייבים מקביעה זו. כן קוראת הוועדה לרשויות המקומיות להימנע מהוצאות ראוות.

7. הוועדה פונה אל הרשויות המקומיות לעשות שימוש בשירותי החברה לאוטומאציה שליד מרכז השל-טון המקומי. הצעד האמור עשוי לאפשר צימצום נוסף בכוח-האדם, דבר שיביא לחסכון בהוצאות.

8. הוועדה פונה אל הרשויות המקומיות להתארגן ביחד כדי לרכוש ציוד, מוצרים, אבזרי שירותים, ביי-טוחים וכדומה באופן מרוכז, כדי להוזיל את הרכי-שות.

9. הוועדה מציינת בצער תופעות של רשלנות כספית וחוסר פיקוח וביקורת מתאימים על הוצאות הכספים ברשויות מקומיות מסוימות וקוראת להגברת הפיקוח הכספי המרכזי והמקומי על אופן ההוצאה בר-שויות המקומיות.

יג. מסקנות ועדת העבודה בנושא הצורך באיכלוס דירות ריקות בעיירות פיתוח בצפון הארץ

וקוראת למשרד השיכון להמשיך באותה תנופת בנייה. הוועדה מציינת את התמריצים וההקלות שניתנו על-ידי המשרד לעידוד אוכלוסין העוברים ממרכז הארץ לאזורי הפיתוח, לרבות זסייע הניתן לבני המקום וה-מאפשר להם להמשיך ולהשתרש בתנאים זהים לאלו של הבאים מן החוץ.

3. הוועדה רושמת לפניה את הודעת נציג משרד השיכון כי יש אפשרות לעובד נדרש העובר לא-זור פיתוח לקבל דירה חדשה בשכירות חודשית. על פי הסדר זה מממנת המדינה את מלוא מחיר הדי-רה מתקציבה כדי לאפשר לעובר לעיר פיתוח תקופת הסתגלות של שלוש שנים עד להחלטתו להישאר בה, מבלי שיצטרך בתקופת הסתגלותו הראשונה למכור את דירתו במרכז הארץ.

בהתאם להסדר זה יכול המעתיק מקום מגוריו לעיר פיתוח לרכוש את הדירה בכל עת במשך שלוש שנים לפי מחיר הדירה במועד רכישתה בפועל.

שיטה זו כוללת החזר של 75% משכר הדירה בשנה הראשונה ו-40% משכר דירה של שנתיים בשנה הש-נייה, ומגמתה להמריץ את השוכר לרכישת הדירה והש-תקעות סופית ביישוב.

הוועדה מציינת כי באותה מידה שצריך המשתכן לרכוש את הדירה במחיר המעודכן הוא זכאי להסתייע בהלוואות ובהטבות של משרד השיכון אשר יחולו בא-זן מועד והמעודכנות בדרך כלל בזיקה לשינויי המ-חירים.

גם לגבי זכאים אחרים לדירות בשכירות נהוג אותו כלל שלפיו מחיר הדירה הוא המחיר ביום רכי-שתה ולא המחיר שהיה ביום כניסתו לדירה בשכירות, על פי אותה טבלה של מחירי דירות במעבר משכירות

רותים ייעודיים כגון חינוך, אישפור, סעד, בטחון, מק-לטים, שמירה ועוד. על השיפוי להיעשות ללא עיכובים.

2. על הממשלה להעמיד לרשות הרשויות המק-ומיות מענק לסילוק חובות או מילווה קונסולידאציה, בהתאם לעניין, וזאת לאחר בדיקה ולגבי המקרים המתאימים כדי להעמיד אחת ולתמיד את הרשויות המקומיות על בסיס איתן מבחינה כספית.

3. הוועדה קובעת כי שיטת המיסוי המוניציפאלי הקיימת אינה צודקת ואינה תואמת את צרכי הרשויות המקומיות.

הוועדה ממליצה להנהיג רפורמה במיסוי המוניצי-פאלי שתתבסס על קריטריונים שיביאו בחשבון את המצב הכלכלי של משלם המס. לשם כך מציעה הווע-דה לממשלה להקים ועדת מומחים שתגיש את מסקנ-יה במשך שנת 1976.

4. הוועדה ממליצה, לשם ייעול וחסכון, להעביר את גביית המסים המוניציפאליים אל הממשלה. על הממשלה להורים לרשויות המקומיות את הכספים המ-גיעים לפי סידור זה במועד.

בישיבת הכנסת מיום ב' בתמוז תשל"ה (11 ביוני 1975) החליטה הכנסת להעביר לוועדת העבודה את ההצעה לסדר-היום שהגיש חבר-הכנסת ד. לוי בנושא הנ"ל.

הוועדה קיימה מספר ישיבות שבמהלכן שמעה את נציגי משרד השיכון, נציגי חברת "עמידר", את ראש עיריית קריית-שמונה ואת מנהל מרכז ההכוונה לעירי פיתוח.

נציג משרד השיכון מסר לוועדה פרטים בדבר מספר הדירות הריקות באזור הצפון.

צויין כי במלאי הדירות יש דירות קטנות בגדלים של 32–45 מ"ר שקשה לאכלסן וחלק מהן מיועד להרי-סה, והוועדה מבקשת לדווח לה על ביצוע הריסתן.

עם זאת דווח לוועדה כי מתוך 1,233 דירות שהוצ-עו למתיישבים בגליל נמכרו כ-448 דירות (נכון ליום 26 בדצמבר 1975).

בתום הדיונים ולאחר ענין בנתונים שנמסרו לה באה הוועדה לידי המסקנות הבאות :

1. הוועדה מציינת בחומרה את קיומן של דירות נטושות שבעליהן עזבו את המקום ואשר החזרתן למעגל האיכלוס לזקוקים להן נתקלת בתהליכים משפטיים סבוכים.

הופנתה תשומת-לב הוועדה להסדר שנקבע בחוק איסכון עולים, דירות שכורות, תשל"ה—1974, בעניין פינוי דירות.

הוועדה ממליצה על מתן סמכויות בחוק לחברות "עמידר" ו"עמירגור" שתפשטנה את ההליכים המשפטיים.

2. הוועדה מביעה את הערכתה למשרד השיכון על התנופה הגדולה שנקט בבנייה בעיירות הפיתוח

8. הוועדה חוזרת על תביעתה לשחרר את תושבי ישובי העימות, שבהם יש בנייה בטחוניית, מן הנטל הכספי שבעלות הדירה הנובע מבנייה זו.

9. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת מנכ"ל המר"כ להכוננה לערי פיתוח בדבר היערכות המרכז לפ"עולה מוגברת תוך כדי פתיחת לשכות הכוונה בערים הגדולות לניצול האפשרויות שנוצרו בתחום הדיר, התעסוקה בערי הפיתוח והתמריצים שהוענקו למבקשיהם להתיישב בהן.

10. ועדת העבודה מוצאת לנכון להפנות את תשומת לבו של המשרד לקליטת העלייה למלאי הגדול של דירות ריקות באזורי הפיתוח אשר היו מיועדות לעולים.

הוועדה בדעה כי על משרד הקליטה, בתיאום עם משרד השיכון, לעשות מאמצים לאיכלוסן של דירות אלו.

הוועדה סבורה כי אי-איכלוסן של הדירות הללו גורם נזק רב למבנים ומביא להתבלותן המהירה. הוועדה ממליצה, באין עולים שייכנסו אליהן, למסור אותן לאוכלוסיה הזקוקה להטבת תנאי דיור ולזוגות צעירים.

11. הוועדה משוכנעת כי ביצוען של ההמלצות ייעשה על הצד הטוב ביותר.

הוועדה מבקשת מן הגורמים הנוגעים בדבר כי ידווח לה תוך שישה חודשים על האמצעים שנקטו למימושן של המלצות אלו.

לרכישה הנוהגה לגבי כלל דיירי "עמידר", "עמיגור" וכיו"ב.

4. כדי למשוך כוחות צעירים ומחוננים לעיירות הפיתוח, דבר שיביא לפיתוחן ולשיפור תדמיתן, ממ"ליצה ועדת העבודה לפני משרד השיכון לאפשר לזוגות צעירים מבני המקום ובעיקר לחיילים משוחררים החוזרים לביתם לשכור דירות חדשות עם אופציה לרכישה, באותם התנאים המקובלים לגבי עובד נדרש, בשלב ראשון בעדיפות לעיירות פיתוח המסווגות ב"א+.

5. שכר הדירה בדירות החדשות, המחושב לפי 0.25% לחודש ממחיר הדירה פחות הלוואה עומדת, עשוי להכביד על הזוגות הצעירים עקב עליית מחירי הדירות.

הוועדה ממליצה להפחית שיעור זה ל-0.20%.

6. הוועדה מביעה את דעתה כי יש לאפשר לזוגות צעירים באזורי פיתוח רכישת דירות בשטח מעל ל-75 מ"ר בניגוד לכלל המקובל לגבי זוגות צעירים במרכז הארץ, וזאת כתמריץ נוסף לזוגות צעירים שיש ביכולתם לרכוש דירות גדולות יותר באותם כללי סיוע הנהוגים לגבי זוגות צעירים ביישובים אלה.

7. הוועדה רושמת לפנייה את הודעת נציגי משרד השיכון בדבר הצעדים שנקט המשרד כדי להקל על הזוג הצעיר ברכישת דירה ובהחזרת המשכנתא, בהתאם להחלטת משרד השיכון, כי נקבע החזר חודשי של 400 לירות בשלוש השנים הראשונות לזוגות הצעירים בכל קבוצות הניקוד.

סיכום הישיבות

הוחלט: להעביר את החוק לוועדה שתקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ישיבה ר"ב (ב' באדר א' תשל"ו — 1 בפברואר 1976)

היו"ר — מ. שחל; ש. ז. אברמוב.

א. יושב-ראש הישיבה מ. שחל הודיע על החלטת הממשלה לחזור בה מהצעת החוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 18), תשל"ג—1972.

ב. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על החלטת ועדת הכנסת בדבר אישור שם לסיעה החדשה של חברי-הכנסת א. אליאב ומ. פרידמן. כן הודיע כי ועדת הכנסת סבורה שלאחר ביצוע צווי בית-המשפט העליון בעניין ילדי יונגף בלבד ניתן יהיה לקבוע מועד לדיון בהצעת חוק הכשרות המשפטית וה-אפוטרופסות (תיקון מס' 5), תשל"ו—1976, על-ידי יושב-ראש הכנסת.

ג. מוזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ד. א. כץ (יו"ר ועדת החינוך והתרבות) הביא לקריאה שנייה חוק לימוד חובה (תיקון מס' 10), תשל"ו—1976. בוויכוח השתתפו: ג. כהן, מ. פרידמן, מ. פעיל.

הוחלט: לקבל את החוק.

ה. י. ארידור (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה) הביא לקריאה שנייה חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 19), תשל"ו—1976.

הוחלט: לקבל את החוק.

ו. שר-המשפטים ח. י. צדוק הביא לקריאה ראשונה חוק לתיקון פקודת הראיות (מס' 3), תשל"ד—1974. בוויכוח השתתפו: י. ארידור, י. בארי, א. אנקוריון, ת. טובי, ע. נון, נ. אליעד, ל. דיציאן. שר המשפטים השיב למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ז. חברי-הכנסת י. בן-אהרן מסר לכנסת דיווח על דיון גי האסיפה המייעצת של מועצת אירופה וכנס הפארלאמנטארים האירופיים ידידי ישראל.

ח. שר-המשפטים ח. י. צדוק השיב על 6 שאלות של חברי הכנסת: ש. אלוני, נ. קצב, י. בארי, ש. לוי.

שר-האוצר י. רבינוביץ השיב על 22 שאלות של חברי הכנסת: ח. קורפו, ש. ארבל-אלמוזלינו, י. תמיר, ע. נון, ש. תמיר, ה. זיידל, מ. שחל, ש. לוי, א. לבנבראון, א. אפרת, פ. שינמן, י. פרנק, י. מ. אברמוביץ, נ. קצב.

שר-המסחר והתעשייה ק. ברילב השיב על 16 שאלות של חברי הכנסת: י. דרניצקי (יודין), נ. קצב, ש. ארבל-אלמוזלינו, י. פרנק, מ. שחל, א. אבטבי, פ. שינמן, י. גולן, ש. לוי.

ישיבה רנ"ש (א' באדר תשל"ו — 2 בפברואר 1976)

היו"ר — י. ישעיהו; פ. שינמן; מ. שחל.

א. בהתייחסות עם זכרו של חבר הכנסת לשעבר פנחס לבון ז"ל, כתום שבעה לפטירתו, העלו קווים לדמותו ולפעלו יושב-ראש הכנסת י. ישעיהו, שר-המשפטים ח. י. צדוק וחברי-הכנסת י. בדר.

ב. מוזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ג. בהמשך הדיון על חוק התקציב (מס' 2) לשנת הכספים 1975, תשל"ו—1976, קריאה ראשונה, השיב שר-האוצר י. רבינוביץ למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

ד. בהמשך הדיון על חוק מס שירותים (מוסדות בנקאיים וחברות ביטוח) (תיקון מס' 4), תשל"ו—1975, קריאה ראשונה, השיב שר-האוצר י. רבינוביץ למתווכחים.

הוחלט: להעביר את החוק לוועדת הכספים.

ה. בהמשך הדיון בהודעת הממשלה על המצב בשירות התחבורה הציבורית עקב הודעת חברת "אגד" השתתפו: מ. פעיל, פ. גרופר, שר-התחבורה ג. יעקבי השיב למתווכחים. הצעות סיכום הוגשו על-ידי: י. גולן בשם סיעות המערך, חזית דתית לאומית, חזית דתית תורתית, המפלגה הליברלית העצמאית והתנועה לזכויות האזרח; י. פלומין בשם סיעת הליכוד; ת. טובי בשם סיעת הרשימה הקואליציונית החדשה.

הוחלט: לקבל את ההצעה שהוגשה על-ידי י. גולן.

ו. לוי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הקמת ענף להזנה הנותן שירות אוניברסאלי באמצעות המוסד לביטוח לאומי עקב העלאת דמי הביטוח הלאומי ב-2.5%. שר-העבודה מ. ברעם השיב להצעה.

הוחלט להעביר את הנושא לוועדת העבודה.

ז. שר-התקלאות א. אוזן השיב על 19 שאלות של חברי הכנסת: נ. קצב, פ. שינמן, ב. מואב, מ. שחל, א. לבנבראון, א. אבטבי.

ח. שר-הדתות י. רפאל הביא לקריאה ראשונה חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974. בוויכוח השתתפו: פ. שינמן.

ט. א. אנקוריון (יו"ר ועדת הכנסת) הודיע על חילופי גברי בוועדת החוץ והבטחון.

י. בהמשך הדיון על חוק למניעת הונאה בכשרות, תשל"ד—1974, קריאה ראשונה, השתתפו: ח. קורפו, ד. קורן, ש. פרידמן, י. מ. אברמוביץ, י. גולן, י. הורביץ, ב. מואב. שר-הדתות י. רפאל השיב למתווכחים.

נשק ממחסני הצבא. שר-הבטחון ש. פרס השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החוץ והבטחון.

ה. י. ארידור הגיש הצעת חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975; ב. מואב הגיש הצעת חוק שכר מינימום, תשל"ו—1975. שר-העבודה מ. ברעם השיב לשתי ההצעות. י. ארידור וב. מואב השיבו לדברי השר. הוחלט: להסיר את שתי הצעות חוק מסדר-היום.

ו. י. בן-מאיר הגיש הצעת חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) (תיקון), תשל"ו—1976. שר-העבודה מ. ברעם השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת העבודה.

ז. י. פלומין הגיש הצעת חוק מס שבת מקרקעין (תיקון מס' 7), תשל"ו—1975. שר-האוצר י. רבי-גוביץ השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הצעת החוק לוועדת הכספים.

ח. י. תמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר הצורך בחסכון במשרדי הממשלה ומניעת ביזבוזים. שר-האוצר י. רבי-גוביץ השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ט. י. ז'. אמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר אי-הכללת קורות יהדות צפון-אפריקה בספרי לימוד להיסטוריה הנהוגים בבתי-הספר התיכוניים. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדת החינוך והתרבות.

י. מ. חריש הגיש הצעה לסדר-היום על הצורך הדחוף בהפעלה מירבית של שידורי ישראל ליבשת אמריקה כחלק מהמאבק המדיני-הספרותי. שר-החינוך והתרבות א. ידלין השיב להצעה.

הוחלט: להעביר את הנושא לוועדה שתיקבע על-ידי ועדת הכנסת.

ט. ש. ארבלי-אלמוזלינו (יו"ר ועדת העבודה) הביאה לקריאה שנייה חוק הגנת השכר (תיקון מס' 11), תשל"ו—1976.

הוחלט: לקבל את החוק.

י. ז. ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביאה לקריאה שנייה חוק לשכת עורכי הדין (הוראת שעה מס' 2), תשל"ו—1976.

הוחלט: לקבל את החוק.

יא. ז. ורהפטיג (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט) הביאה לקריאה שנייה חוק הירושה (תיקון מס' 3), תשל"ו—1976.

הוחלט: לקבל את החוק.

ישיבה רמ"א (ג' באדר א' תשל"ו — 4 בפברואר 1976)

היו"ר — ש. ז. אברמוב; א. גיבלבר.

א. מזכיר הכנסת נ. לורך הודיע על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

ב. שר-הבטחון ש. פרס השיב על 11 שאלות של חברי הכנסת: י. שריד, י. תמיר, א. אבטבי, י. בארי, ש. ארבלי-אלמוזלינו, ש. תמיר, ע. גוף, א. לבנבראון.

ג. ת. טובי הגיש הצעה לסדר-היום בדבר שלילת רשיונות מתושבי סחנין ועראבה לכניסה לאדמות תיהם על-ידי שלטונות הצבא. שר-הבטחון ש. פרס השיב להצעה. מ. פעיל הציע להעביר את העניין לוועדה. שר הבטחון השיב לו.

הוחלט: לא לכלול את העניין בסדר-היום.

א. לין מסר הודעה בדבר הימנעותו מהצבעה בעה.

ד. י. שמיר הגיש הצעה לסדר-היום בדבר גניבות

